

RESBOIUL

APARE IN FIE-CARE DIMINEȚA LA 7 ORE.

Biuroul Redacției și Administrației în Palatul „Dacia”.

LUAREA GRIVITEI

1877
1977

Mortea eroică a capitanului Valter (Mărăcinenu) în momentul
luată de dorobanți și alte trupe române. — steagul batalionului

magazin istoric
ANUL XI Nr. 5 (122) MAI 1977

magazin istoric

Revistă de cultură istorică
Anul XI - Nr. 5 (122)
mai 1977

Redactor șef
CRISTIAN POIȘTEANU

Redactor șef adjuncț
NICOLAE MINEI

Colegiul redacției
DUMITRU ALMAȘ

CONSTANTIN ANTIP
ADOLF ARMBRUSTER

VIRGIL CÂNDEA
NICOLAE COPOIU

LUDOVIC DEMÉNY
TITU GEORGESCU

DINU C. GIURESCU
ȘTEFAN PASCU

M. PETRESCU-DIMBOVIȚA
ȘTEFAN ȘTEFANESCU

COPERTELE NOASTRE

① ② ③ ④

① Prima pagină a ziarului independent **Resboiul**. Desenul aparține lui Carol Popp de Szathmáry

② Trei bătălii: Grivița, Rahova...

③ ...și Vidin (litogravuri de epocă)

④ Întimpinate cu entuziasm de populația Capitalei, unitățile care s-au acoperit de glorie pe front trec pe sub Arcul de triumf, ridicat cu acest prilej pe Șoseaua Kiseleff (gravură publicată în revista pariziană **Le Monde illustré**)

sumar

1877-1878: un război al întregului popor, al tuturor românilor, pentru independența deplină a țării. Un efort unanim pe front și în spatele frontului, care a întrunit înalte aprecieri și recunoașteri pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii și care a rămas adînc întipărit — ca un înalt și neseecat exemplu de patriotism — în conștiința urmașilor. În acest număr al revistei încercăm să reconstituim eroica dramă la care au participat toți fiii și fiicele țării. Iată, așadar, distribuția rolurilor, cuprinzînd pe toți protagoniștii de pe scenele marelui teatru al războiului de independență

NICOLAE CEAUȘESCU: Independența 2

FRONTUL

Plevna	4
Ostașul	8
Ofițerul	12
Medicul	14
Pictorul	16
Aliatul	17
Învîgătorul	20
Învinsul	22

ȚARA

Parlamentul	25
Capitala	32
Muncitorul, țăranul, intelectualul	35
Socialistul	39
Transilvăneanul, bănățeanul, bucovineanul	41
Femeia	45
Germanul	49
Maghiarul	51
Evreul	52

STRĂINĂTATEA

Guvernele	54
Ziariștii, istoricii	59
● Concursul Memoria Independenței	62

NICOLAE CEAUȘESCU: INDEPENDENȚA

Aplecându-se cu nedeزمینتă pasiune asupra istoriei multimilenare a patriei, desprinzându-i semnificațiile, evocându-i momentele pilduitoare pentru noi, cei de astăzi, tovarășul Nicolae Ceaușescu a revenit în repetate rânduri asupra luptei purtate de poporul nostru pentru cucerirea independenței depline de stat a României. Secretarul general al partidului, președintele Republicii, a subliniat că actul istoric de la 1877 reprezintă un punct culminant al necurmăii bătălii duse de poporul nostru pentru apărarea ființei naționale, pentru neatințare și suveranitate națională, pentru progres și civilizație. Extrasele ce urmează sînt concludente pentru profundul simț al istoriei cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu reînvie evenimentele astăzi centenare, pentru inflăcărutul patriotism cu care investeste războiul pentru independență de acum un secol cu valențele unui factor dinamizator și insufletitor în gigantica operă constructivă desfășurată de întregul nostru popor.

Poporul român nu și-a plecat niciodată capul sub jugul asupririi străine, nu a considerat nici un preț prea mare pentru a-și apăra libertatea și demnitatea. Înfruntînd furtuni pustitoare, ținînd piept tuturor vitregiilor, el a adus o contribuție de preț la apărarea civilizației în această parte a lumii, la lupta popoarelor împotriva asupritorilor. Păstrînd nestînsă flacăra idealului de libertate, de independență și neatințare, poporul român a dat, de-a lungul milenarei sale istorii, nenumărate pilde de eroism și spirit de jefă¹.

Nenumărate pagini din istoria țării noastre sînt pline de luptele revoluționare ale săranilor, țirgoveștilor, meșteșugarilor, cărturarilor, păturilor largi ale poporului, care s-au ridicat de-a lungul secolelor, în repetate rânduri, împotriva asupririi și împilării străine, pentru dreptate socială, pentru neatințarea patriei².

Este cunoscută eroica rezistență opusă de poporul nostru sub steagul unor mari domnitori și conducători de oști ca Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș și alții, împotriva dominației otomane, pentru apărarea gleei strămoșești, rezistență care a impus respect dușmanilor și preșuire prietenilor³ [...]. Deși înconjurată de trei mari imperii care, într-o formă sau alta, promovau aceeași politică de dominație și asuprire, țările românești au reușit să-și păstreze permanent autonomia, constituind totodată și un puternic sprijin pentru celelalte popoare din Balcani în lupta lor de eliberare națională. Îndelungata luptă comună dusă împotriva dominației străine, pentru libertate și independență națională a pus bazele unei prietenii trănice între popoarele din Balcani. Trebuie menționat, de asemenea, că de-a lungul timpului,

între poporul român și popoarele imperiilor vecine s-au dezvoltat relații de prietenie și colaborare, raporturi de înțelegere împotriva politicii cărilor dominante. Este binecunoscut că în numeroase împrejurări armatele țărilor române au luptat alături de armatele rusești împotriva Imperiului otoman⁴.

Datorită puternicei ascuțiri a contradicțiilor economice și sociale, ca urmare a apariției relațiilor de producție capitaliste, secolul al XIX-lea este dominat în țara noastră de puternice frământări revoluționare⁵.

[...] 1821 marchează un moment de cotitură în istoria luptelor poporului nostru împotriva dominației Imperiului otoman, pentru cucerirea independenței naționale, pentru dreptate socială. Deși această mișcare nu a ieșit victorioasă, ea a reușit însă să zdruncine puternic vechea ordine⁶ [...]

Revoluția de la 1848 a zguduit din temelii vechile rânduiri feudale, care frâneau mersul înainte al societății românești, a marcat începutul unei noi etape în dezvoltarea economico-socială a țărilor române, în lupta pentru libertate și o viață mai bună, împotriva exploatarei și asupririi maselor muncitoare, pentru realizarea unității naționale, formarea statului național unitar român, scuturarea jugului dominației străine și cucerirea independenței și suveranității patriei noastre.

[...] Revoluția de la 1848 a exprimat programul unitar al întregului popor, în centrul căruia obiectivul cel mai imperios era unirea tuturor românilor în granițele aceluiași stat național, democratic, modern și independent⁷.

Unirea Munteniei și Moldovei și înfăptuirea în anul 1859 a statului național a constituit un moment crucial în destinele poporului nostru, marcând intrarea României într-o etapă nouă a evoluției sale istorice. Lupta pentru libertate și independență națională se ridică pe o treaptă superioară, astfel că la mai puțin de două decenii după Unire este cucerită, cu arma în mână, prin mari sacrificii și jertfe de sânge, suveranitatea de stat a patriei noastre⁸.

Idealul independenței a fost realizat în cursul războiului din 1877 prin lupta eroică dusă de armata noastră, împreună cu ostașii ruși și patrioții bulgari. Participarea a numeroși voluntari transilvăneni în luptă sub drapelul românesc la războiul pentru cucerirea independenței a constituit o pagină impresionantă de solidaritate națională în realizarea uneia din cele mai de seamă năzuințe ale întregului nostru popor.

[...] Dorobanții de la 1877, [...] luptând cu vitejie și eroism la Grivița și Plevna, la Rahova, Smârdan și Vidin, au consfințit cu sîngele lor independența de stat a României⁹.

Împlinirea a 100 de ani de la proclamarea independenței de stat a României constituie, într-adevăr, un moment epocal în istoria poporului nostru [...]. Pentru că acest moment con-

stituie, după Unirea din 1859, un însemnat moment în dezvoltarea națiunii noastre, în dezvoltarea statului nostru, în afirmarea independenței noastre naționale, în mersul înainte al României pe calea progresului [...] Fără unire, fără proclamarea independenței de stat, însăși ființa națională și dezvoltarea poporului român, a națiunii noastre nu ar fi fost posibile¹⁰.

Încununare a unor năzuințe și lupte de veacuri ale poporului român, cucerirea independenței [...] a avut o profundă înțeles asupra întregii dezvoltări a societății românești pe calea progresului economic și social, deschizând largi orizonturi națiunii noastre spre afirmarea liberă, de sine stătătoare¹¹.

[...] Poporul nostru, care a fost exploatat și asuprit vreme îndelungată, care a trebuit să ducă lupte grele pentru cucerirea independenței și suveranității naționale, a libertății, este astăzi deplin stăpîn pe soarta sa, pe bogățiile naționale și pe munca lui, făcându-și în mod liber o viață nouă, prosperă¹².

[...] În lupta și munca pentru edificarea socialismului, poporul nostru a trebuit să învingă nu numai înapoierea moștenită de la vechiul regim, opoziția forțelor reacționare, neajunsuri și greutăți de tot felul, dar uneori și adversitatea naturii — ani grei de secetă, două mari inundații devastatoare în ultimii ani și, acum, distrugerile uriașe ale cutremurului de la 4 martie. S-ar putea spune, că în unele legende, că forțele răului încearcă să ridice tot felul de obstacole în calea mersului triumfător al poporului nostru pe calea socialismului. Dar nimic nu a putut și nu poate înfringe energia și elanul revoluționar al poporului nostru, voința sa de a înfăptui politica partidului, hotărîrea neabătută de a înalța cu succes edificiul socialismului și comunismului pe pămîntul României¹³.

La baza relațiilor României cu toate statele așezăm ferm principiile deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamsecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale renunțării la forță și la amenințarea cu forță¹⁴.

Să împlinim centenarul Independenței de stat a României, sărbătorirea a trei decenii de la proclamarea Republicii și Conferința Națională a partidului, care va avea loc în acest an, cu rezultate tot mai mărețe în toate domeniile de activitate! Să întărim și mai mult unitatea și forța partidului nostru, a întregului nostru popor în cadrul Frontului Unității Socialiste, să facem totul pentru victoria socialismului și comunismului în România¹⁵.

Indice bibliografic

- România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate: 1) vol. 2, p. 306; 2) vol. 1, p. 340; 3) vol. 1, p. 707; 5) vol. 1, p. 340; 6) vol. 6, p. 345-346; 7) vol. 8, p. 389, 392-393; 9) vol. 3, p. 710-711, 360; 10) vol. 12, p. 556; 4), 8), 11); Scnteia, 3 iunie 1976; 12), 13), 14), 15); Scnteia, 29 martie 1977.

Plevna

Plevna. Orașul care în timpul războiului din 1877-1878 a cunoscut cele mai aprige înfruntări. Importanța lui strategică l-a impus, deopotrivă, atenției celor două tabere aflate în conflict. De ce a însemnat atât de mult Plevna în acest război?

Caucazul și Balcanii

Încă din 1876, țarul Alexandru II ordonase mobilizarea unei părți a armatei ruse și constituirea a două mari grupări de trupe destinate a acționa împotriva Imperiului otoman pe două teatre de operații. Așa-numita Armată de Caucaz, pusă sub comanda marelui duce Mihail și alcătuită din patru corpuri de armate (6 divizii infanterie, 9 brigăzi de cavalerie și 150 tunuri) avea misiunea să angajeze lupte încă din primele clipe ale declanșării conflictului și să rețină atenția comandamentului otoman asupra teatrului de operații din zona Munților Caucaz. A doua grupare, comandată de marele duce Nicolae și destinată operațiilor militare din Balcani, era compusă, inițial, din șase corpuri de armate (7,8,9,10,11 și 12); în aprilie 1877 i s-au mai adăugat încă trei corpuri (4, 13 și 14), efectivele ridicându-se astfel la 120 000 oameni, plus 8 000-10 000 soldați din Corpul combinat (unitate cu misiuni speciale de recunoaștere și siguranță) și încă 6 000-7 000 ostași din trupele tehnice (pionieri, pontonieri, detașamente pentru construirea drumurilor). Acestor forțe de uscat li se adăugase flota de Dunăre. În gruparea comandată de marele duce Nicolae a fost inclusă și Legiunea de voluntari bulgari (6 batalioane de infanterie, 6 escadroane de cavalerie și 18 tunuri), ale cărei efective se ridicau la peste 5 000 luptători.

Din modul în care erau repartizate trupele, rezultă limpede intenția comandamentului rus de a da principala lovitură pe frontul din Balcani. De altfel, aici se aflau masate și cele mai importante forțe otomane: 464 batalioane infanterie, 87 escadroane cavalerie și 684 tunuri, cărora li se adăugau cei peste 20 000 cerchezi (caucazieni din triburile musulmane), totalul ostilor otomane din Balcani atingând circa 400 000 luptători. Pe linia Dunării și în principalele zone din nordul Munților Balcani, comandamentul otoman dispunea 249 batalioane infanterie, 52 escadroane cavalerie și peste 400 tunuri. În sprijinul unităților de uscat acționa flota oto-

mană de pe Dunăre, alcătuită din 23 nave cu 79 tunuri.

Pe teatrul de operații din Asia, forțele otomane totalizau 138 batalioane infanterie, 48 escadroane cavalerie și 252 tunuri, afară de cele 600 tunuri (cele mai multe de tip vechi) instalate în diferitele puncte fortificate.

În ziua de 12 aprilie 1877¹, Rusia a declarat război Turciei. Trupele sale, în ofensivă, au străpuns granița Armeniei turcești². În același timp, armata comandată de marele duce Nicolae a trecut frontiera României, îndreptându-se spre regiunile sudice ale țării noastre.

La 6 aprilie, guvernul român decretase mobilizarea. Efectivele chemate sub arme se ridicau la 100 000 oameni, din care armata de operații avea 58 700 ostași.

Organizat în două corpuri, trupele române au intrat imediat în dispozitiv de acoperire strategică pe Dunăre. Corpul 1 armată, de sub comanda generalului Gh. Lupu, era format din Diviziile 1 și 2 infanterie și a primit misiunea să se concentreze în Oltenia, spre a se opune unei eventuale agresiuni otomane din zona Vidin. Diviziilor 3 și 4 infanterie, reunite în cadrul Corpului 2 armată, comandat de generalul Alex. Radovici, le-a revenit misiunea de a se dispune în zona dintre Olt și Galați, spre a apăra Capitala împotriva unei posibile invazii inamice dinspre Rusciuk și Turtucaia. Fără să existe o declarație de război, flota otomană de pe Dunăre și artileria din garnizoanele de pe malul drept al fluviului au deschis focul asupra localităților românești. În aceste condiții, la 26 aprilie, artileria română din Calafat a răspuns agresiunii inamice și a bombardat Vidinul. Prin aceasta s-a ajuns la deschiderea ostilităților româno-otomane.

Sub acoperirea trupelor române, armata rusă și-a desfășurat în bune condiții marșul strategic spre sud și, în primele zile ale lunii mai, a început să preia sectoarele de pe malul stâng al Dunării, pe porțiunea dintre Olt și Călărași, această operație fiind, în linii mari, încheiată la sfârșitul lunii mai.

Pe măsură ce rușii au preluat aliniamentul definit de unitățile Corpului 2 român, acesta

¹ Toate datele sînt pe stil vechi.

² Confruntările ruso-turce de pe frontul asiatic s-au desfășurat în felul următor: la 30 aprilie, rușii au ocupat orașul Balazid, la 5 mai Ardahanul și, continuînd ofensiva, la 3 iunie au încercuit Karsul și au înaintat spre Erzerum. Turcii au contraatacat și au recapat Balazidul, iar la 11 iunie i-au silit pe adversari să ridice asediul Karsului. La începutul lui august 1877, rușii au adus încă trei divizii infanterie și una de cavalerie și la sfârșitul lunii octombrie au ajuns din nou la Erzerum, unde au organizat un atac prin surprindere (27 oct.), dar au fost respinși. Trupele ruse au trecut la asedierea Erzerumului, care a fost ocupat abia în 6 noiembrie. În urma unor lupte crâncene: aici au capturat 7 pași, 800 ofițeri, și 17 000 soldați împreună cu 303 tunuri; 4 500 turci au fost răniți.

Cele două teatre ale războiului din 1877-1878 (hartă reproducă după *Bolșaiia Sovetskaiia* Enciklopedia, 1955, vol. 37, p. 4 68)

și-a concentrat și el cele două divizii în Oltenia, în așa fel încât la începutul lunii iunie dispozitivul general al trupelor române a suferit noi modificări. La vest de Jiu au fost dispuse Diviziile 1, 2 și 3 infanterie, iar la est de acest râu, până la Olt, a fost amplasată Divizia 4. În întreaga zonă deținută de unitățile noastre s-a desfășurat o intensă activitate de consolidare și dezvoltare a sistemului de fortificații de pe malul românesc al Dunării.

La 9 iunie, trupele Corpului 14 armată rus au pătruns în Dobrogea și, în zilele următoare, au ocupat Măcinul, Isaccea, Tulcea, Babadagul și Hirșova. Corpul 14, completat cu o

divizie din Corpul 6 rus, s-a constituit în Armata de Dobrogea, continuându-și acțiunile ofensive spre a fixa forțele otomane din Cadrilater.

După succesele obținute în această zonă, la 15 iunie, gruparea principală rusă concentrată în zona Roșiori de Vede, Alexandria, Zimnicea, Turnu Măgurele a forțat Dunărea. Pentru desfășurarea în bune condițiuni a acestei operații, marele duce Nicolae a solicitat prințul Carol concursul armatei române. Drept urmare, Marele Cartier General Român a ordonat ca în zilele de 14-16 iunie întreaga artilerie instalată în poziție să execute foc viu asupra inamicului spre a-i împiedica mișcările și a ușura astfel trecerea peste fluviu a trupelor ruse. În același scop, subunitățile de infanterie română au executat trageri eficace asupra trupelor otomane de pe malul drept al Dunării, punându-le în

Telegrama cifrată a marelui duce Nicolae către Carol I, la 19 iulie 1877 (în original la Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România)

imposibilitate de a se opune organizat forțelor ruse.

După trecerea Dunării, principala grupare rusă și-a îndreptat efectivele în trei direcții: sud, est și vest. O parte din trupe aveau misiunea să treacă Munții Balcani, și, strivind forțele otomane din sudul acestui lanț muntos, să înainteze spre Adrianopol și Constantinopol. Drumul lor a fost deschis de o avangardă strategică (25 000 oameni și 32 tunuri), comandată de generalul Iosif V. Gurko, care a înaintat spre Balcani, a ocupat Tîrnovo și Stara Zagora, dar s-a oprit, lovindu-se, în trecătoarea Șipka, de rezistența îndrăjită a forțelor turcești comandate de Suleiman pașa.

Gruparea de est a început mișcarea la 1 iulie, cu scopul de a ocupa Rusciukul și a stăvili orice acțiune ofensivă a forțelor otomane din Cadrilater, dar a fost oprită, după ce a ocupat localitatea Biala, și frontul s-a stabilit pe riul Iantra.

Gruparea de vest, sub comanda generalului Nicolai Pavlovici Krüdner, era formată din Corpul 9, întărit cu o brigadă de cavalerie. Ei i-a revenit misiunea să asigure flancul drept al grupării principale, prin ocuparea

cetăților Nicopole și Plevna; apoi să treacă Balcanii și să participe la ofensiva finală.

În ziua de 2 iulie, trupele generalului Krüdner au ajuns în apropiere de Nicopole — apărat de o garnizoană de circa 8 000 oameni. Hotărînd asaltul pentru a doua zi, comandantul rus a solicitat din nou cooperarea armatei române. Încă în zorii zilei de 3 iulie, artileria română de la Flămînda, Turnu Măgurele și de la Islaz pînă la Calafat, a executat, împreună cu cea rusă, bombardamente violente asupra cetăților turcești. Regimentele 14 dorobanți, 5 și 7 infanterie, dispuse în porțiunea de la Islaz pînă la gura Oltului, au ținut sub foc trupele inamice de pe malul opus. La 4 iulie, rușii au cucerit cetatea Nicopole.

O fortăreață, 20 redute, 100 tunuri, 50 000 ostași

În ziua de 8 iulie, forțele ruse (6 000 soldați) au atacat Plevna. După lupte deosebit de îndrăznești și în ciuda vitejei dovedite de armatele rusești, care au pierdut 3 000 soldați și 76 ofițeri, turcii au respins atacul și au păstrat cu fermitate pozițiile deținute.

În urma cererilor repetate ale comandamentului rus, dar și a dorinței ostașilor noștri de a intra mai curînd în luptă, Marele Cartier General Român a hotărît să trimită la Nicopole o brigadă de infanterie și una de cavalerie. În acest scop, la 11 iulie, generalul George Manu a primit ordin să dea întregul concurs trupelor ruse, „chiar în Bulgaria”. În ziua de 16 iulie, primele unități române au trecut Dunărea.

Disponînd de toate forțele sale și avînd spatele și flancul drept asigurat de subunități românești din Nicopole, generalul Krüdner a încercat, la 18 iulie, un nou atac asupra Plevnei. Dar și de data aceasta forțele sale au fost respinse cu pierderi grele: 7 000 ostași și 200 ofițeri (morți și răniți).

Evenimentele au luat o turnură gravă, dat fiindcă și în zona pasului Șipka presiunea trupelor turcești crescuse. A doua zi, marele duce Nicolae a expediat o telegramă prin care solicita prințului Carol intervenția grabnică a armatei române:

„Târnovo, Mardi 19/31 Juillet 1877, 3 heures 35 du soir. Prince Charles de Roumanie à l'endroit où se trouve le Quartier Général Roumain.

Les Turcs, ayant amassé les plus grandes masses à Plevna, nous aiment. Prie de faire fusion, démonstration et, si possible, passage du Danube que Tu désires faire. Entre le Jiul et Corabia cette démonstration est indispensable pour faciliter mes mouvements,

NICOLAS". (Tîrnovo, marți 19/31 iulie 1877, 3.35 din noapte. Prințul Carol al României la locul unde se găsește Cartierul General Român. Turcii, stringînd la Plevna cele mai mari mase, ne zdrobesc. Rog să faci joncțiune, demonstrație, și, dacă e cu putință, trecerea Dunării, așa cum o dorești. Între Jiu și Corabia această demonstrație este absolut necesară pentru a-mi ușura manevrele, NICOLAE).

Analizînd situația creată, guvernul și Marele Cartier General Român au răspuns favorabil solicitării comandamentului rus. La 23 iulie, trupele noastre destinate a trece Dunărea au fost reunite în cadrul Armatei de operații (Diviziile 3 și 4 infanterie și Divizia de rezervă), cu un efectiv de 43 414 oameni, cu 7 170 cai și 110 tunuri. Celelalte forțe, alcătuite din 11 380 ostași, cu 1 350 cai și 74 tunuri, au format Corpul de observație, care a primit misiunea să apere teritoriul țării între localitatea Gruia (în fața gurii râului Timoc) și Turnu Măgurele.

În zilele de 12-15 august, Divizia 3 a traversat fluviul, pentru a face siguranța trecerii restului Armatei de operații. Între 14 și 19 august, a fost construit podul de vase de la Siliștioara-Măgura¹.

Între timp, la Gorni Studen, prințul Carol și însoțitorii săi au purtat tratative cu țarul Alexandru II, privind condițiile cooperării armatei române la sud de Dunăre. Cu acest prilej, s-a hotărît ca trupele româno-ruse din fața Plevnei să constituie Armata de vest, sub comanda prințului Carol, avînd ca șef de stat major pe generalul rus Pavel D. Zotov.

Așezată la înțetăierea unor importante căi de comunicații și pe un teren foarte accidentat, Plevna deținea o excelentă poziție strategică. Osman pașa, unul dintre cei mai talentați comandanți militari ai epocii, o transformase într-o adevărată fortăreață. Privind din interiorul cetății, dealurile din jurul ei se desfășurau sub forma unui amfiteatru amplu, străbătut de numeroase văi și vilcele. Spre nord se aflau înălțimile de la Opanez și Bukov, spre est dealurile de la Grivița, iar spre sud cele de la Radișevo, Brestovăț și Krișin care se prelungeau pînă la râul Vid.

Amplele lucrări genistice organizate aici sub conducerea lui Osman pașa descriau

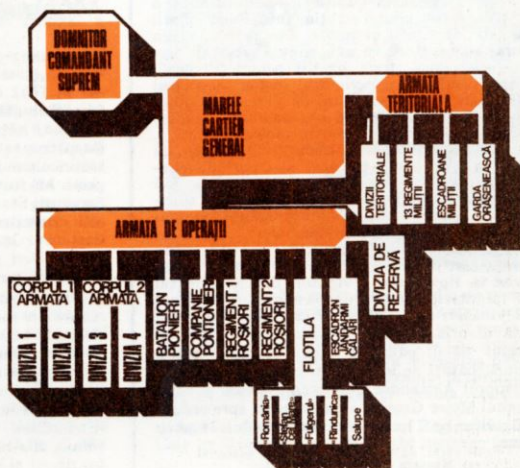
un semicerc de aproape 40 km, al cărui vîrf se sprijinea pe Grivița și Radișevo, localități puternic întărite. Întreaga zonă fusese împărțită de Osman pașa în trei sectoare. Primul se întindea de la râul Vid pînă la Grivița, fiind apărat de 19 batalioane de infanterie și 38 tunuri; al doilea, între râurile Grivița și Tucenița, cu 12 batalioane de infanterie și 18 tunuri, iar cel de-al treilea, între Tucenița și Vid, avea 12 batalioane și 21 tunuri.

În toată această porțiune fortificată din fața Plevnei, turcii construiseră peste 20 redute — un fel de cazemate mari din lemn și pămînt, legate între ele prin șanțuri largi și adînci — fiecare apărată de o garnizoană cu artileria ei proprie. În total, forțele otomane de la Plevna ajungeau la aproape 50 000 oameni, cu peste 100 tunuri.

În seara zilei, de 24 august, unitățile române, care cu patru zile în urmă încheiaseră traversarea Dunării, au intrat în dispozitiv în zona Plevnei.

Consiliul de război, convocat la 25 august la Marele Cartier General Rus de la Rade-nița, la care au participat reprezentanții celor două armate aliate, a ajuns la concluzia că ocuparea Plevnei constituia o condiție fun-

Schema de organizare a armatei române în 1877 (după albumul Oastea română de-a lungul veacurilor, Buc., 1976)

¹ Vezi Magazin Istoric, nr. 10/1976

damentală pentru desfășurarea cu succes a războiului. S-a hotărât ca atacul din 30 să se desfășoare simultan pe trei direcții: din sud cu detașamentul rus comandat de prințul-general Alexandr Constantinovici Imeretinski; din sud-est cu forțele principale ruse (Corpurile 4 și 9) puse sub comanda lui N.P. Krüdner, iar dinspre est cu Armata română de operații, comandată de generalul Alexandru Cernat.

În noaptea de 25 spre 26 august, marile unități româno-ruse au efectuat un marș concentric asupra Plevnei și au ocupat pozițiile stabilite. Trupele române aveau la acea dată 38 000 ostași, grupați în 42 batalioane infanterie, 30 escadroane cavalerie și 18 baterii artilerie (108 piese). În total, forțele aliate se ridicau la aproape 90 000 oameni și dispuneau de 424 piese de artilerie.

În zorii zilei de 26 august artileria româno-rusă a deschis focul asupra pozițiilor inamice. (Va urma)

Marian ȘTEFAN, Vasile MOCANU

Ostașul

În ziua de 8 septembrie 1877¹, potrivit relatărilor ziarelui **Românul**, la Primăria Capitalei s-a desfășurat o festivitate emoționantă. Funcționarii acestei instituții și multe alte persoane din oraș s-au întâlnit cu unul dintre sutele de eroi ai celei de-a „treia bătălii pentru Plevna”. Apropiindu-se de viteazul ostaș, primarul Capitalei i-a spus: „Plini de bucurie salutăm fericita-ți întoarcere și ca semn de recunoștință și admirațiune pentru eroica-ți purtare, funcționarii Primăriei București îți oferă un orologiu de aur și te roagă să-l porți la vitejeasca ta inimă cu acea dragoste cu care ți-l oferă. Trăiască România liberă și independentă! Trăiască brava armată română! Să trăiești, adevărat fiu al României!”.

Sărbătoritul, soldatul **GRIGORE ION**², fusese mobilizat în primăvara anului 1877 ca rezervist în Batalionul 2 vînători din Regimentul 7 infanterie. În ziua de 30 august, Batalionul 2 vînători s-a aflat în prima linie a coloanei de atac a Diviziei 4 infanterie. În timpul celui de-al patrulea atac, ostașii români, îmbărbătați de locotenent-colonelul Voinescu, maiorul Alexandru Candiano-Popescu și căpitănelul Moise Grozea, s-au năpustit spre reduta Grivița nr. 1. În timp ce românii atacau

Cei trei viteji — în mijloc Grigore Ion — care au capturat drapelul otoman

frontal, unități ruse, pornite și ele între timp la atac, acționau la flancul stîng. Românii au pătruns în interiorul fortificației. Vînătorii comandați de maiorul Candiano-Popescu au fost primii care au pășit în redută. Sergenții Stan Toader și Florea Diaconu, caporalii Dumitru Constantin, Andrei Stoica și Costache Grigoraș au căzut eroic în timpul luptei. Deși pierderile au fost grele, românii n-au mai putut fi stăviliți.

Copleșit, inamicul a început să părăsească reduta. În acele clipe, un ostaș turc a încercat să fugă, înfășurînd steagul pe lance, pentru a-l salva. Dar ajuns pe o înălțime, a alunecat și steagul s-a desfășurat, fluturînd în vînt. Fără să ezite, soldatul Grigore Ion s-a aruncat asupra lui și și-a încheștat mina pe lancea stîndardului. Adversarul său era un bărbat voinic. S-a ridicat repede, l-a prins pe vînător de gît și l-a înmîbrîncit jos. În ajutorul lui

¹ Stil vechi, ca și celelalte date din material.

² Vezi *Magazin Istoric*, nr. 1/1967.

Grigore Ion au sărit caporalul Stan Gheorghe și sergentul Vasile Nica și steagul a fost smuls din mîna inamicului.

În ziua de 31 august, la cartierul Armatei de vest s-a desfășurat o ceremonie impresionantă. După obiceiul ostășesc, maiorul Candiano-Popescu și soldatul Grigore Ion au prezentat prințul Carol steagul capturat de la inamic.

Pentru eroismul dovedit în timpul luptei în care a fost luat drapelul, cei trei viteji în vîntorii au fost decorați cu Medalia „Virtutea militară”, iar a doua zi au primit și Ordinul rusesc „Sf. Gheorghe”. Grigore Ion, împreună cu cei doi camarazi ai săi, au avut cîntea să aducă în țară prețiosul trofeu. Capitala le-a făcut o primire triumfală, cu acest prilej organizîndu-se pe Podul Mogoșoaiei o mare paradă militară.

După război, Grigore Ion s-a întors în satul natal; spre bătrînețe a venit la București, unde a ocupat o mică funcție la Primăria Capitalei. A murit în 1915, la 66 ani, și a fost înmormîntat în cimitirul comunei Dumbrăvești, județul Prahova.

N. V. IONESCU

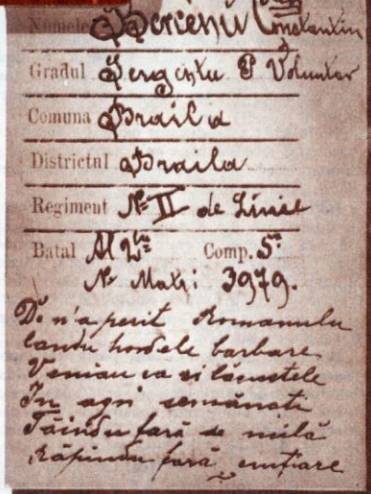
Cîteva fotografii și un carnet cu coperte simple, pe a cărui primă filă se află scris: „Acest notes este al caporalului din Comp. 5-a (făcut sergent la 1 martie 1877) C.I. BERCEANU din Brăila”. Sînt ale bunicului meu, unul din tinerii porniți, acum un secol, împreună cu alte zeci de mii de flăcăi, să cucerească, pe calea armelor, independența deplină a României.

Coborîtor din plăieșii buzoieni (numele de familie îl venea de la localitatea Berca), C. Berceanu s-a născut la 6 octombrie 1857 în comuna Schelea, județul Gorj (unde tatăl său făcea serviciul militar ca grănicer). La 4 septembrie 1875, s-a înrolat ca voluntar (pe patru ani) în Regimentul 2 linie din Brăila, unde fusese mutat tatăl său. Avansat caporal (16 iunie 1876) și sergent (martie 1877), a participat cu regimentul său la întreaga campanie din 1877-1878, ajungînd, în octombrie 1878, sergent major.

La încheierea termenului de militarie, s-a întors în Brăila, unde a fost o vreme copist la Prefectură, mutîndu-se apoi ca funcționar în administrația financiară a județului Covurlui. Din 1887, cînd s-a căsătorit cu Maria Năstăsescu, s-a stabilit în comuna Bordești, din fostul județ Rimnicu Sărat, cultivînd o vie primitivă de la socrul său, Enache Năstăsescu, improprietărit în 1864. A murit la 27 noiembrie 1947, la venerabila vîrstă de 90 ani.

Carnetul, care vede pentru prima oară lumina tiparului în Magazin istoric, cuprinde însemnările făcute de bunicul meu, de cîte două ori pe lună, de-a lungul întregii campanii de la 1877-1878. Sînt însemnări scurte, deseori telegrafice, cu greșelile și stingăciile de exprimare, firești unui om de condiții să în acea epocă, notații ale unui tînăr de 20 ani, făcute în grabă, uneori sub focul inamic.

Barbu BERCEANU

Aprilie 1. La 8 aprilie s-a dat ordin de concentrarea rezervelor 69, 70 etc. La 12 aprilie am pornit cu trenu la București. La 14 sosit acolo, țara era în ferve de rebel cu Turcia. Rusia declarase rebel Turciei pentru eliberarea bulgarilor de sub jugul turcilor. Urmare la reboiu din 76 cu Munte-Negru și Serbia contra Turciei.

Aprilie 15. La 15 intrați cu Regimentu 2 linie în București, ne au dat în cuartire [am

fost încartiruiți — n.r.]. Eu am fost în cuartir pe strada Feti no. 8. La 16 m-am întâlnit cu fratele Gheorghe. La 18 ne-a dus în comuna Jilava, citeva kilometre de București. La 20 a venit M. Sa Carol în inspecția trupelor. La 30 plecat noaptea Giurgiu.

Mai 1. La 1 intrat în avanposturi pe Dunăre la Slobozia, mai sus de Giurgiu, spre a observa mișcările turcilor care încerca să intre în țară. La 10 mai pornit din Giurgiu. România a declarat război Turciei. La 11 m-am scaldat în Teleorman, la 12 în riul Vedea în drum spre Turnu Măgurele. La 16 ajunși în Slatina.

Mai 15. La 17 am trecut Oltu în not. La 18 am plecat la Craiova pe jos. La 19 am ajuns în Craiova. La 21 stat aci făcut chef. La 22 am plecat la Rodovani. La 23 ne-am stabilit în tabără la Băilești întreaga Divizie a III-a; așteptăm ordin de a ataca turci din Vidin.

Iunie 1. La 8 făcut un voiagiu la Craiova. La 21 mai primit 1 galben de la tata din Brăila. La 13 iunie adus sergentu Emanoil Roată d-acasă unde fusese în concediu una liră și jumătate turcească.

Pe ziua de 5 iunie ne-a sosit în regiment 15 voluntari intelectuali din Transilvania. În Compania 5-a a venit: Vicențiu Grama, Ghiță Borzea, Eronim Ghiaja și alți toți din Făgăraș. **Aci am format un cor vocal pe 4 voci.**

Iunie 15. La 25 detașat căpitanu companiei noastre C. Rudeanu ca aghiotant domnesc și înlocuit cu locotenentu Grigore Păucescu (făcut în urmă căpitan).

Iulie 1. La 1 venit sub-locot. Carol Scrob în Comp. 5-a. La 3 pornit Batalionu II din Băilești la Covei, dormit la Bistreț, mergând spre Corabia am trecut prin Plosca, Cîrna, Măceșu, Nedeea pe malul Dunărei; păzim linia frontierei spre a nu fi invadată de turci care zilnic ne ataca. La Zighera am rămas comp. 5, 6 și 8-a ca gardă.

Iulie 15. La Zighera am păzit un vapor rusesc cumpărat de la Austria numit Clotilda, bombardat de turci; mergea spre T. Măgurele.

La 9 c.u. am primit epistol de la nenea Alecu. Idem am scris acasă. La 10 am plecat Reg. din Băilești. La 12 noi din Zighera seara ne-am întâlnit la G... tot Reg. La 13 am plecat la Bechet cu toți. Comp. a 5 și 8 au rămas la Orășani.

August 1. La 1 c.u. am plecat din Orășani, seara am ajuns la Bechet. La 3 am intrat în avanposturi la Dunăre. La 4 am pornit din Bechet. La 5 din Grosdi-Bot am dat prin Gura Padinii, Orlova, Celei și în Corabia (oraș). Aci am stat 2 zile. La 7 am plecat la Siliștioara. La 13 am plecat eară la Corabia, aci am stat 2 zile. La (13) seara a trecut Dunărea Reg. 8 de Linie Galați.

August 15. La 15 în ziua de S-ta Mărie seara am trecut și noi Dunărea (cu barca) și am stat la un sat Mahala. La 19 am pornit din Mahala și am sosit la 21 la Ribelu. La 27 am pornit la Plevna. **La 30 am început atacu cu turci din Plevna** (spre fortu Grivița. Nu am reușit să luăm Plevna).

Septembrie 1. La 6 sept. un al 2-lea atac tot la fortu Grivița, eară nu am reușit; reușeam dacă nu da retragerea. Am primit aci o telegramă de la nenea Gheorghe¹ din Bucur [ești]. Am răspuns lui Tata, neștiind bine adresa la Bucur[ești].

Septembrie 15. La 25 au nins și au ploat 24 ore, eram în gardă (în primele șanțuri; în față aveam redutele Grivița și Opanez și Bucov. 3 redute).

Octombrie 1. La 7 octombrie la ora 5 au eșit din paralela noastră din fața redutei Grivița un ploton de sold. cu gabioane² și le au asvirlit în șanțu turcilor. Trupa neeșind la moment, turci au început a trage focuri. La 6 seara Reg. 14 dorobanți Reg. 7 [linie] Bat. 2 vinători au dat atacu reduți. Români au ocupat șanțu turcesc din fața Griviței.

Octombrie 15. Seara neviind ajutor din urmă au fost siliți să se retragă. Lupta a ținut 3 ore pînă la 9 ore noaptea. Acesta a fost al 3-lea asalt dat per cucerirea Plevnei, nereușit. La 28 mi s-a trimis un pachet de acasă, și nu l-am primit pînă la 26 noembrie³.

Noembrie 1. La 3 N-bre au fost atac fals. Înlocu[ncolo] a urmat toate bine. La 8 s-au predat 2 turci la paralela noastră. La 14 s-au făcut o recunoaștere de 1 postă spre gura Plevnei simțindu-se că dacă turcii vor vroi să fugă, în cite ceasuri vom veni ca să întărim linia. Vai de noi ce-am pătit. 45 kilometre făcut într-o zi iarnă.

Noembrie 15. La 28 dim[ineață] turci au părăsit R-ta Grivița și R-ta Bucov și s-au tras la gura Plevnei unde au făcut un atac general spre a eși; dară n-a putut căci românii venise la moment acolo — Reg. no. 4 și 6 linie. Osman și-au dat Sabia lui Colonel Cerchez, pe care dînsu a predat-o Mării Selle Carol. Noi am intrat seara de 28/29 în Plevna. Ce am văzut ne-am speriat.

Dechembre 1. De la 29 [noiembrie] pînă la 7 c.u.[current] am păzit prizonieri lăsați. La 7 am pornit spre Vidin. La 6, în ziua de Sf. Neculai am primit o telegramă de la Tata, unde nu-i am răspuns. Cînd am por-

¹ Fratele său, Gheorghe I. Berceanu — n.r.

² Coșuri de nulele, umplute cu pămînt, care erau aruncate în șanțurile de apărare din fața redutelor inamice, pentru a le acoperi și a înlesni, astfel, trecerea infanteriei — n.r.

³ Autorul își revedeia însemnările completîndu-le, ca în acest caz, cînd notează, în octombrie, sosirea unui pachet primit în... noiembrie — n.r.

nit din Plevna zăpada era până la centură. A nins de la 2 până la 6 curent, mereu. Era o iarnă grozavă, îngheța soldații în drum. Făceam pe zi cîte 6-8 kilometri.

Dechemvre 15. Crăciunu l-am făcut în Ciorlovar, unde am stat 5 zile, adică 25, 26, 27, 28. La 29 am pornit. Aci am trăit foarte rău, n-am mâncat decît mămăligă 3 zile, am urcat 6 tunuri la fortu Beligradic [Belogradic], ce-l apăra turci. L-am predat la 28 sîrbilor¹ și am pornit la Arcer-Palanca pe malu drept al Dunărei, spre Vidin.

1878 ianuarie 1. În seara de anu nouă spre 2 am pornit noaptea din Arcer și era un ger grozav în cît la mulți soldați le înghețase picerile, pînă la ziua abea am ajuns în Vidbolu (Hanuri), unde am rămas aci făcînd gardă, și luptîndu-ne contra Vidinului.

Ianuarie 15. La 12 ianuarie s-a dat atacu general contra satelor Smîrdan, Tatargic, Noavesela [Novoselo], unde români au reușit, au luat 6 tunuri de la inamic și 245 nizami [ostași voluntari] prizonieră turci. Aci generalul Angelescu era să cază prizonier în miinile turcilor, împreună cu un pluton de cavalerie. La 14 au venit medalile, eu nu am luat. La 17 m-au recomandat colonel C... pe mine.

Februarie 1. Încheiat armistițiul din ianuar. 1 Febr. luat 7 ruble de la C.... La 12 februar. intrat cu triumf în Vidin după ce ne au văzut Ezetu [Izet] pașa și după ce e-am făcut defilare cu arma la umăr. În cetatea Vidinului nu am intrat, ci am defilat numai prin mahalale. În Cetate au rămas Reg. 9 d[orobanți], Reg. 4 i[nfanterie], Reg. 6 i[nfanterie].

În timp ce însemnările sergentului Berceanu erau pregătite pentru tipar, am primit de la elitoarea noastră, dr. Lucia Duleș, fotografia și textul care urmează. Co-incidență emoționantă: primul chip din stînga este cel al lui C.I. Berceanu. Imaginea se înscrie ca o dovadă, peste ani, a participării românilor din toate teritoriile la lupta pentru independență.

„Vă prezint fotografia străbunicului meu, preotul Vincențiu Grama, din satul Rîșnov-Făgăraș, într-un grup de patru voluntari: C.I. Berceanu, P. Petrescu, Vincențiu Grama și Ghiță Borzea din Regimentul 2 linie. Cliseul a fost făcut cu prilejul sărbătoririi a treizeci de ani de la războiul pentru independență. Despre străbunicul meu știu că, îndemnat de avocatul Ion Roman din Făgăraș, a trecut munții, împreună cu alți gase tineri intelectuali, înrolîndu-se în armata română și participînd activ la războiul pentru eucirirea neafrînării”.

cleru bisericesc, în stînga clerului era fetile din școală cu directoarele lor, în stînga fetilor era băieții din școala normală, îmbrăcați în uniformă cu stindarde în mînă trei colorii strigîndu Ura. Astfel intrînd în oraș am făcut și acolo defilare tot lui Anghel[escu] și pe urmă ne au dat în cuartiruri.

Anul 1928. La 28 octombrie a.c. Guvernu liberal a sărbătorit împlinirea a 50 de ani de la revenirea Dobrogei la Patria-Mumă. Acest semicentenar a fost sărbătorit cu mare pompă. A fost invitați toți veteranii din 1877-78 la Constanța. M-am dus și eu. Ne adunaseră ca 1 000 poate. Din R[egimentul] 2 linie, am fost vreo 34 înși. Din ofițeri nu mai trăseă nimeni se vede. La paradă am fost port drapelul regiment[ului]. Mi-a fost dat ca după 50 ani să-l mai port o dată. Ce mulțumire! Se

Februarie 15. La 19 pe la 9 ore am trecut Dunărea pe la Ciurpereni, seara am ajuns în Calafat. La 20 am pornit din Calafat spre Turnu Severin, am trecut și staționat multe sate.

Marte 1. La 1 intrat în Severin după ce am primit defilarea pe loc de la Divizia 4-a. La intrare era o coroană de brad. Băieți din școala normală, fetile, cleru bisericesc ne-au primit de la poartă cu fell de fell de urale.

1 martie 1878 dimineață în Turnu Severin.

La 1 martie de dimineață toată Divizia a 4 a făcut defilare. Generalul Angelescu pe loc. D-na Elena consoarta d-lui general a legat o coroană drapelului nostru (Reg. 2 linie) care a costat mai bine de 4 napolioni. După ce au primit defilarea toate drapelele au fost duse în oraș și încoronate cu coroane de flori de d-le din oraș[ul] Severin. Venind drapelele înapoi pe la corpurile am intrat cu triumf în oraș. La antre în oraș era o coroană de brazi foarte splendidă, în dreapta antreului

¹ Constanțin Berceanu nemaiparticipînd la luptele de la Belogradic face o confuzie. În realitate, localitatea a fost ocupată de trupe românești din Divizia 2 infanterie, care au intrat triumfal în Belogradic la 13 februarie 1878 — n.r.

zice că din luptători de la 77-78 ar mai trăi ca 8 000 de soldați și 43 ofițeri. În luptele cu turcii la Plevna am fost peste 40 000. Peste zece ani nu cred să mai rămâie vre unul. Toți sunt trecuți peste 73-74 ani, am găsit și de 80 ani. Se duc bătrâni și vitezi făuritori ai independenței României, ai regatului și începători care au pus temelie la România Mare. Mulți din cei din 77-78 au luat parte la războiul din 916-918 de întregirea neamului. Facă cerul ca urmașii să păstreze și consolideze ce au făcut cu mari jertfe, cu mult sînge vărsat și cu pîraie de lacrimi. **C.I. Berceanu.**

Generație[i] de azi i-a fost dat să trăiască vremuri pe care alți abia le au visat; să fim vrednici de ele **C.I.B.**

Ofițerul

Legenda povestește cum, în clipe grele pentru țară, Vrîncioaia a dat oștirii viteazului Ștefan vodă pe cei șapte feciori ai săi. Pentru credința și bărbăția dovedite, domnitorul i-a răsplătit cu stăpînirea a șapte munți.

În timpul războiului pentru cucerirea independenței,¹ Zoe Boteanu a dat o replică modernă legendei străbune, trimițînd pe cîmpul de luptă șase fii și un ginere, toți oșteni de frunte.

Colonelul Emanoil C. BOTEANU (1812-1890) a fost tatăl celor șase bravi feciori. Se trăgea dintr-o veche familie, cunoscută încă în secolul XVII, cu ramuri în Moldova, Țara Românească, Transilvania și Rusia. În timpul domniei lui Gh. Bibescu, Emanoil Boteanu a organizat corpul de pompieri — ostași vrednici și cu dragoste de țară care, în 1848,

sub comanda căpitanului Pavel Zăgănescu au înfruntat eroic trupele străine venite să înăbușe revoluția². Alexandru Ioan Cuza l-a numit pe colonelul E. Boteanu șef al statului major princiar; după 1866 i s-a încredințat funcția de șef al Gărzii civice³.

Primul său fiu, **generalul Emanoil E. Boteanu** (1836-1897), adjutant al lui Cuza, trimis de acesta ca observator pe lingă armata nord-americană, în timpul războiului de secesiune⁴, a absolvit cursurile Școlii de ofițeri de stat major din Paris și, o vreme, a deținut funcția de

secretar în Ministerul de Război.

În 1877-1878 a fost, mai întîi, șef de stat major al Corpului de observații de la Calafat și apoi șef de stat major al Diviziei 4, cea greu încercată în timpul asalturilor de la Plevna. După război, a fost membru în Comisia superioară a armatei, fondator și cel dintîi director al Școlii de război.

Colonelul Gheorghe E. BOTEANU (1837-1902), director al Școlii militare din Iași, lucra în 1877 în Ministerul de Război. La cererea sa, a fost trimis, pe front, luînd comanda Regimentului 16 dorobanți, unitate ce s-a distins în luptele de la Grivița și mai apoi de la Vidin.

După război, a comandat, pe rînd, Regimentele 14, 15, 25 și 26 dorobanți.

Majorul Aurelian E. BOTEANU (1842-1899), cunoscut cu eroul George Șonțu, a comandat Batalionul 3 vînători la Plevna, Lom-Palanka și Belogradic. Avînd sănătatea subrezită, a demisionat curînd din armată, cu gradul de maior.

¹ Vezi și *Magazin istoric*, nr. 1/1967.

²⁻⁴ Vezi *Magazin istoric*, nr. 6/1967, 9/1968; 9/1970; 7/1976.

ani de serviciu, a comandat regiunea fortificată Focșani Nămolosa-Galați.

de cavalerie, al Brigăzii 2 călărași și al Diviziei 1 cavalerie. În 1909 a fost numit secretar general în Ministerul de Război și apoi comandant al Corpului 5 armată.

al garnizoanei București, inspector general în Ministerul de Război.

Având gradul de maior și comandînd Regimentul 3 linie, alături de cei șase frați Boteanu, la războiul pentru cucerirea independenței a participat și cumnatul lor,

au luptat vitejește 1918.

Generalul Romulus E. BOTEANU (1848-1924), organizatorul și comandantul bateriei călărețe din Regimentul 3 artilerie, avea gradul de căpitan în luptele de la Plevna. După război, a comandat Regimentul 9, Divizia 8 artilerie și apoi artileria Corpului 3 armată. În ultimii

Generalul Remus E. BOTEANU (1851-1926), locotenent în Regimentul 15 dorobanți, a fost rănit la asediul redutei Grivița nr. 2. După război, cu grad de maior, a trecut în arma cavaleriei, comandînd, pe rînd, Regimentul 6 călărași și 1 roșiori; a fost comandant al Școlii de cavalerie, al Brigăzii 2 călărași și al Diviziei 1 cavalerie. În 1909 a fost numit secretar general în Ministerul de Război și apoi comandant al Corpului 5 armată.

Generalul Mihail E. BOTEANU (1853-1928) a participat la război ca locotenent, iar în perioada următoare a fost trimis în Franța spre a se specializa în armele artileriei și geniuului. Întors în țară, a fost numit profesor la Școala de artilerie și geniu, apoi comandant

colonelul Nichita IGNAT (1829-1899). Român din Salva Transilvaniei ajuns căpitan în armata austriacă, el a trecut „în țară”, înrolîndu-se în armata română, ca și mulți alți transilvăneni.

Urmașii acestor Boteani (șase generali, cinci coloneli și un maior) pe fronturile din 1916-

G. HOMORICEANU

fiteri, subofiteri, caporali și soldați! [...] Depunînd sabia pe care vitejia voastră — scrisă cu litere de aur în cartea neamului — m-a ajutat a o dobindi, ultimul meu ordin este de astă-dată, ca și de-apururea, să nu părăsiți în nici un caz desciplina.

Regretul meu că vă părăsesc este că mă despart de un regiment demn de toată admirația și de toată ambițiunea.

Și ultimul meu regret este că nu vă voi mai putea conduce și la asalturile viitoare.

Cu aceste cuvinte, la 16 aprilie 1883, își lua rămas bun de la ostașii Regimentului 7 linie, al cărui comandant fusese mai bine de opt ani de zile, bunicul meu, colonelul **GRIGORE IOAN**¹. Trecerea sa în „poziția de reformă”, după cum consemnau documentele oficiale, se datora „infirmităților incurabile contractate în timpul campaniei pentru independența țării din anii 1877-1878”.

Participarea sa la luptele din sudul Dunării, împreună cu unitatea pe care o comanda, este oglindită și de un document personal, rămas printre actele din arhiva sa: un mic carnet, legat în piele, cuprinzînd însemnările din timpul campaniei din 1877-1878. Din paginile lui răzbate grija comandantului pentru ostașii aflați în subordine, preocuparea pentru a le ușura condițiile de viață, atenția pe care o acorda tuturor problemelor legate de viața de campanie. Astfel, găsim notate cîteva instrucțiuni privind instalarea trupei în bivouacuri.

Alături de acestea, o însemnare privind sporirea rației de alimente distribuite fiecărui oștean din subordinea sa: „Carnea, în loc de 125 dramuri va fi de 150 dramuri”. La fel mălaiul, în loc de 1 kg — 1,200 kg; fasole 250 g față de 140 g; la acestea mai adăuga și 400 g brînză, neprevăzute în rațiile anterioare.

Cu o grijă deosebită, Grigore Ioan consemna în filele carnetului său situația efectivelor regimentului. La 5 septembrie 1877, în timpul pregătirii unui nou asalt asupra redutei Grivița nr. 2 nota: ofițeri — 21 combatanți, 7 nedispunibili, 3 bolnavi, un rănit și un mort.

¹ Colonelul Grigore Ioan s-a născut în Iași, la 20 mai 1830, în familia unor țirgoveți mărunți. La 16 septembrie 1848, a fost primit ca „militar nevristic” într-o unitate de dorobanți, fiind avansat cadet. A parcurs treptele ierarhiei militare, primind la 10 noiembrie 1868 gradul de maior. În același an intenționa să se pensioneze, dar la sugestia domnitorului, a rămas în continuare în cadrul armatei. La 1 ianuarie 1875, a fost înaintat locotenent-colonel. Încredințîndu-i-se totodată comanda Regimentului 7 linie (pe care-l comandase mai înainte colonelul Grigore Cantilii), în fruntea căruia a participat la luptele armatei române pe fronturile independenței. Un an mai tîrziu a fost avansat colonel. A fost rănit în timpul asaltului redutei Bukova (7 octombrie 1877) rămînînd cu o infirmitate la piciorul stîng, din cauza căreia cîțiva ani mai tîrziu a fost reformat.

A murit în București, în primăvara anului 1903, fiind înmormîntat cu funeralii naționale. În semn de omagiu, numele său a fost dat unei nave militare și unei străzi din Capitală (în prezent, strada Mirajului — n.r.).

Efectivul trupeii se prezenta astfel: 1 070 combatanți, 17 dispăruți, 212 nedisponibili, 63 bolnavi, 50 răniți și 6 morți.

Cîteva luni mai tîrziu, la 9 octombrie, în urma bătăliei de la Bukova, situația trupeii — aflăm din însemnarea comandantului — era următoarea: sub arme — 493; dispăruți 95; nedisponibili — 190; bolnavi — 272; răniți — 310; morți — 73. Ofițeri: 10 combatanți, 8 nedisponibili, 5 bolnavi, 10 răniți și 2 morți.

Paginile aceluiași carnet vorbesc despre luptele la care a participat Regimentul 7 linie. Trecerea Dunării a avut loc la 20 august 1877, pe podul de vase de la Siliștioara, unitatea deplasându-se pe itinerarul Muselim Selo, Ciacova și Crîșlenița. La Calişovaț, Grigore Ioan nota: „Se va așeza la dreapta satului un bivouac pe vale, așezînd avanposturi pe dealul din față, spre a observa drumul spre Plevna”.

La 23 august 1877, ora 7.30, regimentul a intrat în Verbița, la numai două ore după ce inamicul evacuasese această localitate. În noaptea de 25 spre 26 august, românii au pătruns în Trestenic.

Urmează o însemnare laconică: „Bătălia de la Grivița a început la 26 august ora 9.40”. Începea una din cele mai dramatice înclătări din epopeea armatei române în războiul pentru independență. Luptele erau tot mai încrîncenate. Comandantul nota cu deosebită atenție, pe zile și ore, intrarea în pozițiile de luptă, pierderile suferite.

La 15 septembrie, trei companii din unitatea sa au ocupat una dintre redutele inamice. La 7 octombrie, Regimentul 7 linie a trecut la asaltul Bukovei, important punct strategic, apărut cu disperare de inamic. Atacul românilor a fost respins în cîteva rînduri; reducta părea de necucerit. În acele momente de încordată înclătare, caporalul care purta drapelul regimentului a căzut. Smulgîndu-i stindardul, Grigore Ioan s-a avîntat în luptă: „Unde este steagul nostru, să fiți și voi. După mine, băieți!”. Și ostașii, îmbărbătați și-au urmat comandantul. Apărarea otomană a fost străpunsă. În scurt timp, Grigore Ioan a înfipt drapelul românesc pe reducta cucerită; după care s-a prăbușit și el, între întăriturile șanțurilor de apărare. Primele șapte răni. Două din acestea, la piciorul stîng, l-au chinuit pînă la moarte.

Pentru vitejia sa în luptele de la Grivița și Bukova, a primit „Steaua României”, în gradul de ofițer și, apoi, de comandor, medaliile „Apărătorii Independenței” și „Trecerea

Dunării”. Comandamentul rus i-a acordat, de asemenea, Ordinul „Sfînta Ana” și Medalia comemorativă a cuceririi Plevnei.

S-au păstrat printre hîrtiile sale și cîteva schițe ale pictorului Oscar Obedeanu care înfățișează momente din timpul luptelor la care a participat colonelul Grigore Ioan.

Grigore IOAN

Medicul

Deși majoritatea cadrelor medicale erau foarte tinere (să nu uităm că Facultatea de medicină din București își deschisese porțile abia cu opt ani înaintea începerii războiului), asistența pe care medicii și sanitarii români au oferit-o răniților și bolnavilor a fost îndeobște de o calitate corespunzătoare tuturor cerințelor epocii. Chirurșii noștri au folosit sistematic anestezia și s-au străduit să respecte regulile antisepsiei, orientare pe atunci foarte nouă în practica medicală.

În timpul războiului, corpul sanitar român a plătit un greu tribut, mai ales dacă ținem seama de numărul relativ restrîns, pe atunci, al medicilor și al ajutoarelor lor. Au pierit pe cîmpul de luptă sau pe paturile de spital 17 medici, farmaciști și chirurși, în timp ce alți 51 membri ai corpului medico-farmacologic au suferit de pe urma diverselor boli.

La începutul lui 1877, medicii bucureșteni au hotărît, în cadrul unei consfătuiri, să se pună cu toții la dispoziția serviciului sanitar al armatei. Totodată, ei au decis amenajarea unor formații spitalicești temporare, atît în Capitală, cît și în alte diverse localități din apropierea Dunării.

Într-o lucrare memorialistică publicată în 1912, doctorul Gheorghe Sabin prezintă activitatea neobosită desfășurată atunci de Carol Davila. La apelul acestuia, în preajma intrării României în război, numeroși studenți s-au înrolat pentru a lucra la ambulanțele armatei, ale Crucii Roșii și ale altor organizații. Pentru entuziasmul și devotamentul pe care l-a manifestat în toate împrejurările a devenit cunoscut „Gupul celor 14” studenți voluntari de la medicină, din care făceau parte, printre alții, și unii membri ai cercului socialist constituit în 1875-1876 la Spitalul Colțea din inițiativa lui Nicolae Codreanu.

Emoționant este și faptul că tinerii români aflați la studii medicale în străinătate au socotit de datoria lor să vină în țară pentru

a lucra în formațiile serviciului sanitar militar sau ale Crucii Roșii. Așa a fost cazul cu George Assaky, pe atunci student la Paris și apoi profesor de clinică chirurgicală și ginecologică la Facultatea de medicină din București. Doctorul Constantin I. Istrati, viitorul celebru chimist, își amintea cu emoție despre activitatea pe care a desfășurat-o împreună cu Assaky la ambulanțele din Grivița și Mecica. „Văd încă — scria Istrati în revista *Spitalul*, din august 1885 — copacul sub care, în dosul unei mici coline, Assaky lega rănille de la 30 august cu ochii plini de lacrimi”.

Instruirea personalului afectat ambulanțelor s-a făcut cu cea mai mare conștiinciozitate. La capătul unei vizite efectuate în octombrie 1877¹ în cîteva unități sanitare românești, ilustrul chirurg rus Nikolai Ivanovici Pirogov a ținut să-și exprime satisfacția pentru modul cum lucrau formațiile noastre de prim ajutor pe cîmpul de luptă. La rîndul său, doctorul Köcher, medicul principal al trupeilor ruse, declara după ce asistasese la o demonstrație făcută la Verbița de o companie de brancardieri români: „A fost de-a dreptul impresionant cu cîtă repeziune, precizie și îndemnare a lucrat această companie. N-am văzut în toată Europa soldați sanitari mai bine instruiți”.

Doctorul Köcher sublinia și că administrația serviciului sanitar militar român era „demnă de imitat” și atribuia principalul merit al acestei bune organizări lui Carol Davila, pe care îl caracteriza ca „ingenios, ineputabil în găsirea mijloacelor necesare atingerii scopului său și tot atît de neobosit în obținerea acestor mijloace [...] Sub un asemenea conducător, este firesc ca serviciul militar al armatei române nu numai să facă o impresie din cele mai pozitive, dar practic să corespundă exigențelor absolute”.

Servanții ambulanțelor noastre și-au dovedit priceperea și spiritul de sacrificiu, ridicînd și transportînd, sub ploaia de gloanțe și șrapnele, pe răniții căzuți în fața Griviței sau a altor redate ale inamicului. Medicii și sanitarii români au făcut în asemenea împrejurări

minuni de vitejie, întru totul comparabile cu cele ale combatanților. La atacul de la Grivița, din 27 august, însuși comandantul întregului serviciu sanitar operativ, doctorul Davila, a condus convoaiele de brancardieri pînă în prima linie de luptă.

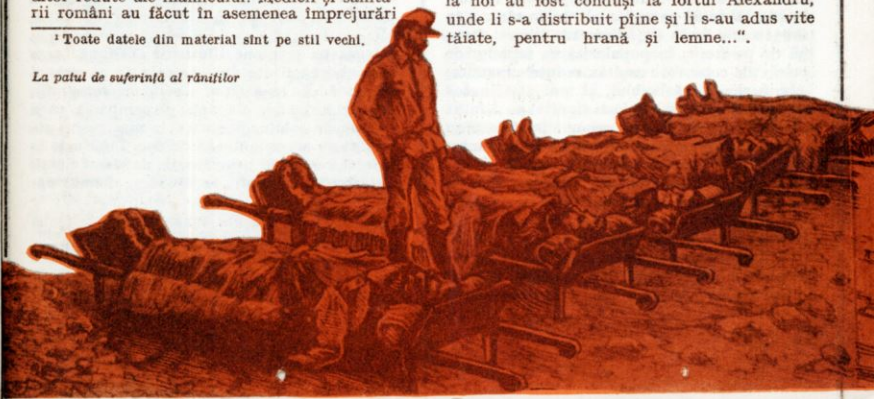
Transferarea, în plină iarnă, a ambulanțelor și a spitalelor de campanie din jurul Plevnei către Vidin a constituit o operație extrem de anevoioasă. Iată ce aflăm dintr-o dare de seamă păstrată în arhiva doctorului Zaharia Petrescu, profesor la Facultatea de medicină, șef al secției sanitare de pe lîngă Cartierul General: „Dificultățile enorme ce a întîmpinat fiecare ambulanță divizionară în marșul său de la Plevna pînă la Nazir-Mahala și Bela-Rada au fost nedescriptibile, aceasta din cauza lipsei de cai de comunicație, din cauza terenului prea accidentat și din cauza viscolului și zăpezii prea mari. Terenul foarte accidentat [...] a prezentat numai dealuri de o urcare și de o coborîre mai imposibilă [...] S-a urcat trăsura cu trăsura, trase de mai multe perechi de cai sau de boi fiecare, și s-a coborît pe mîini de către sanitari. Aceasta a făcut ca unele ambulanțe să facă 18-20 zile de la Plevna pînă la Vidin, și chiar atunci cu cea mai mare parte din caii lor pierduți, morți de inaniție și de sleirea de forțe, și cu o parte din trăsuri și din material lăsat pe drum sau prin comunele prin care au trecut. Fără stăruința zeloasă a medicilor șefi de divizie am fi fost în rizic de a pierde tot materialul de ambulanță sau de a rămîne în drum înainte de Ostroveni”.

Greutăților și distrugerilor provocate de rigoarele anotimpului li s-au adăugat pierderile datorate unor boli.

După capitularea Plevnei, serviciul nostru sanitar s-a aflat în fața unei noi și dificile probleme: îngrijirea miilor de prizonieri turci răniți și bolnavi. Omenia românească s-a manifestat din plin și cu această ocazie. În memoriile sale de război, publicate în 1911, generalul N. Stoika notează: „Prizonierii sosiți la noi au fost conduși la fortul Alexandru, unde li s-a distribuit pline și li s-au adus vite tăiate, pentru hrană și lemne...”.

¹ Toate datele din material sînt pe stil vechi.

La patul de suferință al răniților

În legătură cu căderea Plevnei și cu soarta prizonierilor otomani, doctorul Zaharia Petrescu consemna, la 11 decembrie 1877, în jurnalul său intim: „În aceste două zile au mai trecut convoaie turcești de câte 3-4 mii de prizonieri. Ei erau mai îmbrăcați decât ceilalți; cu toate acestea, mulți au căzut de oboseală și frig. Soldații și mai ales ofițerii noștri se întrec de a le veni în ajutor cu câte ceva, dară cine poate îndestula o așa mare masă de oameni, toți dezbrăcați și desculți?”

Dr. G. BRĂTESCU

Pictorul

Numeroși artiști plastici ai vremii — pictori, gravori, desenați — au zugrăvit în operele lor, multe din ele născute chiar pe cîmpul de luptă, principalele momente ale războiului.

O bună parte din aceste compoziții au apărut în publicistica epocii, însoțind relatările de pe front ale corespondenților de presă, în special în publicațiile **Resboiul** și **Dorobanțul**. Gravurile, efectuate după schițe trimise de artiștii aflați pe front, erau realizate în „Stabilimentul de gravură și litografie” al lui Thiel și Weiss, doi austriaci stabiliți în Capitală, care își aveau atelierul la Hotelul Dacia (hanul lui Manuc); li s-a adăugat mai târziu Weidlich și Wennrich.

Ilustrațiile publicate în presa de atunci constituie o veritabilă cronică în imagini a războiului, de la primele salve de tun și pînă la capitularea oastei otomane și încheierea păcii. Ele au avut un rol important în susținerea elanului patriotic al celor rămași în țară, în mai buna lor informare asupra situației de pe front, în popularizarea faptelor de eroism ale celor care asaltau redutele inamice.

În perioada războiului, și mai ales în cea imediat următoare, a fost tipărit și difuzat un mare număr de foi volante în care erau ilustrate momentele cele mai importante: trecerea Dunării, atacul de la Grivița, bătăliile de la Plevna, Rahova, Smîrdan. Ele au cunoscut o largă popularitate.

Pe toată durată conflictului, trupele române au fost însoțite, alături de un important număr de corespondenți ai unor ziare și reviste de peste hotare, și de desenați și gravori străini ca A. Lançon, Charles Baude, Scott,

Petrowitzl, d'Aery, Koenen, Eckenbrecker, care au trimis marilor publicații ilustrate ale timpului — **Le Monde illustré**, **L'Illustration**, **Illustrierte**[sic!] **Zeitung**, **Illustracion Española** y **Americana** etc. — desene ogîndind înaltul eroism și spiritul de sacrificiu al ostașilor români.

Martori ai unor realități care le solicitau pe deplin talentul și dăruirea creatoare, reprezentanți de seamă ai picturii românești ne-au lăsat peste ani imagini de înaltă semnificație ale acelor înălțătoare momente.

Cînd a început războiul, **GEORGE DEMETRESCU-MIREA** (1852-1934) abia absolvise Școala de Belle Arte din București. Din perioada cît s-a aflat printre ostașii noștri pe cîmpurile de luptă, ne-au rămas lucrările înfățișînd un **Toboșar**, un **Sanitar**, un **Dorobanț**, un **Militar cu raniță**. A pictat, de asemenea, momente din viața ostașilor în spațele frontului.

În 1889, G. D. Mirea a terminat tabloul de mari dimensiuni **Bătălia de la Smîrdan**, semnificativ pentru stilul și maniera sa de creație.

SAVA HENȚIA (1848-1904), originar din Transilvania și stabilit în Capitală, ca profesor la Azilul „Elena Doamna”, a însoțit trupele române, ca și G. D. Mirea, de altfel, la sugestia generalului Carol Davila. În compozițiile sale a surprins viața din tabără (**Ziua de simbătă în tabăra de la Calafat**, **La Corabia**, **Românii jucînd hora**), scene de pe cîmpul de luptă (**Trecerea Dunării**, **Un telegraf de campanie**, **Întîlnirea**), imagini din localitățile cucerite de trupele române.

După schițele făcute pe front, ulterior, a executat o serie de picturi reprezentînd roșiori călare, bivouacuri, baterii de artilerie pe malul Dunării, transporturi de provizii etc.

CAROL POPP DE SZATHMÁRY (1812-1887), care luase parte în 1853 și la războiul Crimeii¹, întocmind un album de fotografii, a plecat și el pe front, în ciuda celor 65 ani ai săi. Era bun prieten cu Koenen, corespondentul gazetei germane **Illustrierte Zeitung**, care i-a publicat multe din desenele de pe cîmpul de luptă. El ne-a lăsat o suită de fotografii, imagini autentice ale vieții de campanie, ca și o serie de schițe, printre cele mai cunoscute lucrări de acest fel înscrîindu-se **Tabăra de la Calafat**, **Pozițiile românești de la Calafat**, **Întăriturile turcești pe Dunăre**, **Bombarda-**

¹ Vezi **Magazin Istorie**, nr. 12/1973; recent, într-un studiu semnat de C. Săvulescu, revista trimestrială **History of Photography**, publicată de Departamentul de Istoria artei al Universității statului Pennsylvania (S.U.A.) dedica numărul din ianuarie 1977 începuturilor artei fotografiei în țările române, cu o mențiune specială privind activitatea lui Carol Popp de Szathmáry — n.r.

ment pe Dunăre și o foarte expresivă Noapte pe Dunăre.

Lucrările sale ne-l arată deosebit de preocupat de viața soldaților, pe care i-a surprins în cele mai diverse momente: ocupînd o poziție de luptă, purtînd drapele, în marș spre Grivița, odihnindu-se în corturi, făcînd de pază, cărînd muniții, transportînd răniți, pîzînd prizonieri.

Înzestrat cu o mare dexteritate la desen, cu talentul de a contura doar din cîteva linii o scenă, Szathmáry s-a remarcat prin autenticul compozițiilor sale, prin simțul său de veritabil gazetar de front, această ultimă trăsătură vîdîndu-se deosebit de pregnant și în fotografiile pe care le-a făcut.

Războiul pentru independență și-a găsit o oglindire dintre cele mai impresionante în arta marelui **NICOLAE GRIGORESCU**¹.

În 1877, la izbucnirea conflictului, pictorul se afla la Paris. A venit în patrie și a solicitat să plece pe front, spre a urmări îndeaproape desfășurarea luptelor. „În rînd cu soldații — după cum nota Al. Vlahuță — înfruntînd moartea [Grigorescu] a privit de aproape toate atrocitățile războiului, a înțeles cine sînt adevărații eroi și lor le-a închinat toată iubirea și admirația [...], pe ei mai ales i-a nemurit în puternica lui operă — cea mai mișcătoare epopee a vitejiei neamului nostru”.

Din perioada cît s-a aflat pe teatrul de operații, ne-au rămas de la Grigorescu peste 2000 schițe, în care sînt conturate mai toate aspectele vieții de campanie, portrete de ostași, scene de luptă, imagini din diferite localități — toate acestea vorbind despre vastul laborator sufletesc al artistului cetățean, participant, alături de poporul său, la evenimentele care au marcat acei ani. Multe dintre schițe i-au servit mai tîrziu în alcătuirea unor mari compoziții, înscrise la loc de cinste între capodoperele picturii românești. Cine nu cunoaște **Dorobanțul** său? Cine nu a tresărit de emoție în fața impresionantelor scene de luptă din timpul atacurilor de la Grivița, Opanez, Rieben, Rahova?

Omenia românească a răzbătut în compozițiile în care Grigorescu a redat lungile convoaie de prizonieri otomani, imagini tulburătoare ale durerii și suferinței învinșilor: **Convoi de prizonieri, Prizonieri păziți de călărași, Prizonierul turc, Prizonieri etc.**

Pe baza schițelor de pe front, Grigorescu a creat capodopera sa **Atacul de la Smîrdan**, lucrare comandată de Primăria Capitalei. Deși pictorul nu a participat la această luptă, tabloul său — păstrat în două variante, la care a muncit ani în șir — a căpătat valoarea unui simbol al faptelor de vitejie ale ostașilor români pe cîmpurile de jertfă ale independenței.

Dr. Marin NICOLAU-GOLFİN

Aliatul

Numeroși participanți la războiul de la 1877-1878 — înalți comandanți, țarul Alexandru II, marele duce Nicolae, domnitorul României, Carol I, generali, ofițeri și subofițeri — au evocat în amintirile lor momente ale colaborării militare româno-ruse, întîlniri și discuții pe frontul de luptă, ilustrative pentru preluarea reciprocă de care s-a bucurat această cooperare.

În însemnările sale zilnice, Carol I, de pildă, descrie astfel întîlnirile cu țarul Alexandru II și cu cîțiva generali ruși:

28 NOIEMBRIE/
10 DECEMBRIE 1877

Am călărit pe drumul spre Grivița, întuneric, sîrme de telegraf pe pămînt. Drumul în multe locuri întrerupt. Dincolo de Grivița m-am urcat în trăsura lui Davila, a mea s-a pierdut cu escorta în Plevna. Frig, umed, întuneric, abia la ora 9 am ajuns în Poradim, imediat la împărat care mă îmbrățișează și spune „cu răbdare, realizezi orice”; este enorm de fericit, a primit cele trei depeșe ale mele. Acasă găsesc o telegramă de mulțumire de la el [...].

29 NOIEMBRIE/
11 DECEMBRIE 1877

Te-Deum la Plevna. La ora 10.30 la împărat, care îmi conferă Ordinul „Sf. Andrei” cu spade, o distincție deosebit de rară. La ora 11 3/4 plecat cu împăratul spre Plevna; este foarte bucuros. La ora 12, pe înălțimile care domină Plevna, unde fusese cîrtul lui Osman. Marele duce [Nicolae] cu statul major acolo. El primește marea cruce a Ordinului „Sf. Gheorghe”. Cîteva trupe acolo. Urale, Te-Deum și salve de salut. Sînt felițat din toate părțile. Am mers pe străzi înguste unde noroiul nu este adînc, am ajuns la o casă unde s-a luat dejunul. Împăratul a băut în sănătatea mea, pentru aliații noștri. E adus Osman-pașa, primit cu urale. Împăratul îi dă mîna. La ora 12.30 împăratul se întoarce la Poradim și marele duce la Bogot [...].

¹ Vezi și Magazin Istorie, nr. 10/1968.

Îl decorez pe Todleben. Am călărit spre Vid, trecut peste pod; peste tot zac morți și muribunzi. Câmpul de bătălie arată îngrozitor, dincolo de Vid unde sînt cei mai mulți prizonieri în tabără. Ambele divizii de grenadierei [2 și 3] și Brigada I din Corpul al IX-lea [rus] sînt aliniate. Îi așteaptă pe împărat. Eu le-am trecut în revistă; sînt primit cu urale răsundătoare. Generalilor Ganetski și Danielov, le înmînez amîndouă decorații. La ora 6 1/4 înapoi la Plevna [...]; ajuns abia la ora 9.30 la Poradim, după ce a trebuit să coborîm de zece ori, să ne oprim în fiecare moment, din cauza transporturilor de răniți [...]. Seara au sosit enorm de multe depeșe.

30 NOIEMBRIE/
12 DECEMBRIE
1877

A sosit Cernat; îmi raportează că au luat 28 tunuri. La ora 12 la împărat la dejun, cu marele cordon al Ordinului „Sf. Andrei”, a cărui sărbătoare e azi. Împăratul mă îmbrățișează. După micul dejun, consiliu de război la împărat ...

Referindu-se la unitățile rușesti care au luat parte la luptele din ziua de 30 august/11 septembrie 1877, la pierderile suferite de acestea, generalul Ștefan Fălcoianu, șef al Statului Major al armatei române, și-a exprimat astfel admirația pentru trupele aliate: *Oricît de dureroase ar fi fost aceste pierderi pentru armata rusă, nu este mai puțin adevărat că valoarea ei militară a fost tot ce se poate închipui mai mare și brav.*

Un alt general român, Alexandru M. Fălcoianu, povestește cum, în timp ce o baterie română pregătea asaltul, s-a apropiat de ea, tirindu-se pe brînci, maiorul rus Kvîtka, rătăcit de unitatea sa. După cîtva timp, începînd atacul, pe cînd trupele noastre treceau pe lîngă baterie, maiorul Kvîtka ne strînge mîna și se avîntă înaintea trupelor cu care intră în redută...

În același sens reținem și scrisoarea medicului Zaharia Petrescu, către soția sa: *Verbișă, 18/30 octombrie 1877. Mă grăbesc să-ți anunț o nouă mare victorie din partea armatelor noastre aliate. La 16 octombrie, Garda imperială a luat Telișul, un oraș fortificat, situat pe șoseaua ce merge de la Plevna la Sofia. [...] Prin cucerirea acestui oraș fortificat, rușii s-au asigurat foarte bine din partea Sofiei. Turcii din Sofia nu vor mai putea trimite nici un fel de ajutor la Plevna. Astfel, noi sperăm că armata lui Osman pașă din Plevna va trebui să se predea în curînd din lipsă de ajutoare și mai ales de alimente.*

BUCHAREST. — Arrivée du Czar et de la Famille impériale au palais du prince Charles.

(Dessin de M. Focillon, d'après le croquis de M. Doh, avec coupe spéciale)

Visita țarului Alexandru II la palatul prințului Carol I din București

La rîndul ei, comportarea armatei române în timpul luptelor de pe teatrul de operații sud-dunărean s-a bucurat de numeroase aprecieri din partea comandamentului aliat.

Trupele române — scria la 5/17 septembrie 1877 țarul Alexandru II lui Carol I — *reunite cu cele ale armatei mele și puse sub comanda Alăteiei Voastre Serenisi-*

sime, au dat dovadă, în zilele de 30 august/11 septembrie și 31 august/12 septembrie, de un curaj eroic, luptând sub unul dintre cele mai nemici-toare focuri ale inamicului. Chiar în ziua capitulării Plevnei, la 28 noiembrie / 10 decembrie țarul expedia o nouă telegramă în care se spunea: *Rezultatul a fost desăvârșit și mă bucur de partea strălucită ce a luat la el armata Alteiiei Voastre Serenissime*. La sfârșitul campaniei antiotomane, împăratul Rusiei îl anunța pe domnitor că a decernat 25 000 medalii generalilor, ofițerilor și soldaților români, *drept recunoștință pentru faptele vitejești ale armatei române care s-a luptat curajos alături de armatele mele în timpul războiului din 1877-1878*. La rîndul său, marele duce Nicolae declara: *Rezultatele strălucite care s-au dobindit la Plevna, sînt datorate, în mare parte, conlucrării cu brava armată română, precum și imboldului pe care trupele aliate îl primeau de la comandantul lor [Carol], în care au admirat activitatea, curajul și devotamentul la datoria de soldat. Îmi face o plăcere cu totul deosebită a exprima [îndălmîi] V[oastre] aceste sentimente, precum și mulțumirea sinceră ce am simțit de a vedea frăția de arme dintre trupele rusești și românești stabilind legături noi între ambele popoare*.

Cu altă ocazie, el îi scria lui Carol: *Izbînda de la Rahova aparține pe deplin armatelor române și, în afara interesului general ce îl prezintă ea pentru operațiile noastre, eu împărtășesc din tot sufletul mulțumirea ce puteși resimți ca suveran și ca șef superior al unei armate, de care v-ați îngrijit atîta*.

Cuvinte de înaltă prețuire la adresa armatei noastre au exprimat cu diverse prilejuri și generalii ruși care au cunoscut nemijlocit faptele de arme ale ostașilor români. Generalul D.A. Miliutin, ministrul de Război al Rusiei, nota, în Jurnalul său, după cucerirea redutei Grivița nr. 1: *A acțiunile reușite ale trupelor române ne-au trezit noi speranțe și multă încredere*. Generalul E.I. Todleben, locțiitor al lui Carol I la comanda Armatei de vest: *Nu o să uit niciodată eroismul soldatului român, înfrunchipat în două fapte: dorobanții români aveau în carîmbul cizmei... un fluier. Îndată ce lupta înceta, viteazul — ca și cînd nimic nu s-ar fi petrecut — lăsa pentru o clipă pușca și cînta din fluier neasemuită doină românească*. A doua imagine ce mi-a rămas întipărită în memorie e amintirea doctorului Davila, mergînd în linia de foc alături de brancardierii săi. Relevînd caracterul deosebit

de singeros al luptelor pentru cucerirea redutei Grivița nr. 2, un comunicat al Comandamentului rus consemna că românii au dat dovadă de o bărbăție fără seamăn, iar generalul I.V. Gurko, care a avut în compunerea corpului ce-l comanda și unități de cavalerie română, vorbea într-unul din rapoartele sale despre armata română, *viteaza noastră aliată*. Generalul Meyendorf, care comandase la atacul Rahovei un detașament mixt româno-rus, aprecia astfel comportarea dorobanților: *Ei înaintară cu cea mai mare forță și cu un curaj remarcabil*.

La scurtă vreme după cea de-a treia bătălie de la Plevna, din august 1877, comandamentul rus avea să consemneze într-un document că *întîrva armată română luptă minunat, în timp ce generalul rus A.I. Arnoldi îi scria domnitorului Carol I că toate armele armatei române, infanterie, cavalerie și artilerie, și-au îndeplinit datoria cu conștiință și cu mult devotament*.

În evocările combatanților români întîlnim deseori cuvinte calde la adresa populației bulgare, a ospitalității sale tradiționale, a legăturilor seculare dintre cele două popoare: *Bulgarii și românii au avut aceiași inamici și suferințele lor au fost identice*. De aceea ambele aceste popoare, deși deosebite prin gînte, au fost unite prin suferință. În timpurile din urmă, românii, respîrînd mai liber, întotdeauna au dat ajutor bulgarilor în luptele lor pentru emancipare, scrie sergentul Șt. Georgescu în Memoriile sale de război apărute în anul 1889.

Cu multă recunoștință relatează și dr. Gh. Sabin, în Amintirile sale, o pildă de omenie a poporului bulgar: *Cîteva zile am avut călduri mari, doctorii și amicii mei se temeau să nu fiu atins de tifos. În timpul boalei mele, gazda mea, o bulgarcă bătrînă ca de 60-65 ani, vîdvău, singură pe lume, la care sîdeam ca Spiroiu și care, de cînd locuiam la ea, aproape nu a vorbit zece vorbe cu noi, cînd m-a văzut bolnav în pat, cînd aprins de friguri, cînd palid de slăbiciune, a venit lîngă mine și, într-o românească strîcată, plîngînd, mi-a istorisit că a avut și ea un băiat ca un brad, de vîrstă mea, și tot așa s-a îmbolnăvit și a murit. Apoi bătrîna m-a îngrijit ca pe copilul ei, dîndu-mi numai lapte, pe care și dînsa și-l procura cu greutate, și vin negru foarte gustos dintr-un butoi în care pusese strugurii la cules și stau și acum în vin terciuși*.

După cîteva zile m-am făcut bine și bulgarca mea era foarte mulțumită că a contribuit și dînsa cu ceva la căutarea mea, nevrînd să primească nimic în schimbul acestui serviciu.

Învingătorul

13 februarie 1877. Unitățile Brigăzii 1, din Divizia 2 infanterie intră în Belogradgic. Este ultima etapă a războiului pentru cucerirea independenței absolute a României. Pentru colonelul Cantilli și ceilalți oșteni ai brigăzii sale momentul capătă semnificații deosebite. El simbolizează nu numai sfârșitul unei campanii eroice, ci, mai ales, triumful unui ideal pentru împlinirea căruia luptaseră și se jertfiseră multe generații de înaintași. Mândria de a fi printre făuritorii marii împliniri este sporită de bucuria reîntoarcerii în țară, în mijlocul celor dragi.

Timp de trei săptămâni, de la încheierea armistițiului și pînă la ocuparea Belogradgicului de către trupele române, au loc numeroase contacte între comandanții români și turci, între armata română și populația orașului, stabilindu-se relații de bună înțelegere și prețuire reciprocă. Acest fapt este ilustrat și de evenimentele petrecute în ziua de 13 februarie. La intrarea în Belogradgic, trupele române sînt primite de populația orașului cu flori și urale; o subunitate a garnizoanei otomane prezintă onorul. Pe zidurile cetății este ridicat tricolorul românesc. Este o atmosferă de mare sărbătoare care face să vibreze inimile tuturor ostașilor români, cuceritorii redutelor de la Grivița, Rahova și Smîrdan, ale acelor care, prin vitejia lor, stîrniseră admirația întregii Europe.

Aceste momente de bucurie și profunde simțiri patriotice le găsim descrise și în însemnările lui Grigore Cantilli.

În transcrierea textului s-au efectuat aceleași operațiuni ca în numerele precedente (vezi Magazin istoric, nr. 3 și 4/1977). Titlurile și subtitlurile aparțin redacției.

Marian ȘTEFAN,
Vasile ȘIMANDAN

În ziua de 13 februarie 1878, am intrat cu trupele în Belogradgic, zi frumoasă și plină de mîndrie națională, neuitată pentru mine. În ajun, stabilisem cu Soleiman efendi, comandantul Belogradgicului, modalitatea predării

Vezi Magazin Istoric, nr. 4/1977.

Populația bulgară întâmpină cu bucurie trupele ruse și române

cetății trupelor românești, discutasem termenii protocolului de încheiat, răminînd ca a doua zi să intru în Belogradgic, la poarta căruia un batalion permanent de turci să ne dea onorurile cuvenite, după care, apoi, să se retragă în partea opusă a cetății, la cel puțin șase kilometri, unde deja începuse și se retrăsese garnizoana turcească. Luasem dispozițiile acestea ca nu [cumva] din cauza fanatismului vreunui să fiu nevoit să iau măsuri de reprimare severe, ceea ce vroiam să evit cu orice preț. În ziua de 13 februarie și înainte de intrarea noastră, urma să subscrim protocolul încheiat, cînd delegatul meu trebuia să ia în primire toate aprovizionările în munițiuni și victualii [alimente], așa că, în momentul sosirii trupelor noastre, să fim singuri stăpîni aci. Găsisem în Soleiman efendi un om drept, care avea un deosebit respect pentru mine, dobîndit în puținele zile de cînd ne cunoșteam, lucru ce îmi înlesni foarte mult misiunea. Cînd dar a doua zi, după fixarea preliminarilor de predare a cetății, mă dusei să subscriu și să primesc un

exemplar din protocolul de predare încheiat, găsi pe Soleiman efendi, cu toate autoritățile civile și bisericești, jos la scara conacului, care mă primă cu mari demonstrațiuni de respect. Ne-am suit în salonul unde fusese primit de aceleași persoane la înția mea venire în Belogradic, după încheierea armistițiului și aici, dînd ultima citire protocolului făcut în dublu, l-am încălțit, luînd fiecare cîte un exemplar.

Ochii bătrînului soldat erau plini de lacrimi și scoțînd un lung oftat, mă întrebă, prin căpitănelul grec ce-i servea de interpret, ce aveam să hotărîsc în privința caimacamului și a hoguei.

Caimacamul, neapărat, răspunse eu, poate să rămîna în oraș, și pentru a cărui nesupărare personală mă făceam garant; dar atribuțiile sale administrative încetaseră din ziua aceea. Cît pentru hoguea, îl rugam cu insistență să nu părăsească pe poporanii lui, căci de dînsul mă voi servi a liniști pe toți. Chiar din momentul acela-l rugam să meargă în geamie, să adune pe credincioși și să le facă cunoscut că n-aveau să se teamă de nici o atingere a proprietății, credinței și familiei lor. Să le mai spuie încă, că la cea mai mică supărare ce ar avea din partea oricui ar fi, fiecare poate veni la mine, în orice timp, să-mi reclame și că dreptate li se va face de îndată. Toți, sărmanii, se prosternară pînă la pămînt înaintea mea și, cu minile către cer apoi, ziceau că Allah m-a trimis pe mine acolo [...] Le dădu asigurare că n-aveau să se teamă de nimic, căci îndată ce trupele mele vor fi intrate în oraș, comandantul cetății, ce-am numit deja — colonelul Foti — va face proclamațiile necesare prin bătaie de toabă, ca fiecare să știe că poate sta liniștit și nesupărat de nimeni, găsind în trupele românești pe adevărații apărători ai lor.

Inimile obscurilor viteji

Intrarea triumfală a trupelor era hotărîtă pentru ora 3 după-amiază, așa ca să pot termina pînă atunci toate preliminările ocupațiunii cetății și ca trupele turcești, toate la rîndul lor, să se poată conforma celor stipulate în protocol. Mă pregăteam să mă duc să le iau, cînd, înainte de a mă coborî în stradă, văd pe Soleiman că, de la fereastră la care se afla, se repezi spre mine cu ochii holbați, mă luă de mîină și mă atrase la fereastră, arătînd cu degetul afară. Strada era plină de lume — bulgari — îmbrăcați în haine de sărbătoare: bărbați, femei, copii, purtînd ramuri verzi în mîină, unii lămîi și portocale; se îndreptau spre poarta cetății pe unde aveau să intre trupele românești. Era, în adevăr, un spectacol grandios și nu mă putui opri — se vede — de a-mi ascunde impresiunea de mulțumire ce simțeam [...] La trei ore precis, trecui în revistă trupele mele, voinicii cu care străbătusem mai adînc

de cît toți în Balcani! Erau toți înșiruși pe șoseaua ce, șerpuiind, se urcă la Belogradic, înconjurînd stîncile înalte de tot, în virful cărora erau așezate baterii și care făceau ca cuibul acesta, ce putea vărsa pară și foc în toate direcțiile, să fie inexpugnabil. Cîtă muncă nu mi-a trebuit ca, în sfîrșit, să mă conving că un atac forțat, către care înclinam mult, ar fi fost o nebulie și să mă opresc la hotărîrea de a forța pozițiile dimprejur pînă la izvoarele de apă ce alimentau orașul, să le tai, ca să silesc prin asta pe turci să se predea, cînd se făcu armistițiul, fără a da curs hotărîrii mele!

În flancul drept era Regimentul 7, sub comanda maiorului George Pega, cu maiorul Jipa Nicolae; venea apoi Regimentul 14, cu colonelul Foti și maiorii Arabu Ioan și Niculescu Petre; Regimentul 16, cu lt. colonelul George Boleanu (sosit aci de cîteva zile numai) și maiorul Jipa Alexandru; două baterii de artilerie, sub comanda maiorului Fălcoianu Alexandru și un escadron din Regimentul 5 de călărași, sub comanda căpitanului Urziceanu Alexandru; o secție de ambulanță sub direcția medicului de regiment Dumitrescu Vasile.

În trecerea pe dinaintea frontului acestor viteji cu care luptam de aproape zece luni și cu care am împărțit și binele și răul, fui primit cu fremezi și cu strigăte de urale și de „Să trăiască colonelul Cantilli, șeful nostru!”. Cîne n-a simțit asemenea emoțiuni, în momentul cînd șef și subaltern au o singură gîndire, o vie mulțumire că, făcîndu-și datoria către țara lui, își găsește răsplata, vîndînd opera încoronată prin izbîndă; cine n-a comandat în război trupe, care întoldeauna au mers ca o mașină înainte la un semn făcut de dînsul, trupa avînd deplină încredere că cerîndu-i-se viața, spre binele comun, spre fericirea țării sale este; cine n-a simțit repercutîndu-se în inima lui bătaile de inimă ale altor viteji obscuri, sclavi ai datoriei și ai iubirii de patrie, acela nu poate pricepe lacrimile ce mi-au inundat ochii și mîndria că jertfa de mine însumi, sentimentul de datorie și de dreptate, exemplu de bravură date și găsceau acum răsplata meritată! Regret că nu-mi pot aminti aci numele, cel puțin al tuturor ofițerilor, ce-am avut sub comandă în campania Bulgariei, ca să le aduc viile mele mulțumiri și omagiile mele de recunoștință pentru concursul absolut ce mi-au dat, fiecărui în parte și tuturor împreună. Le zic, dar, astăzi, la toți deodată, cum le-am zis atunci (cînd mă aflam călare pe favoritul meu Handani-Djerid — un [cal] arab ce-mi dăruise prințul Milan, pe cînd eram lt. colonel în Regimentul 6 de infanterie și el a luat comanda onorifică a regimentului, în anul 1872), le zic acum, Mulțumim!

¹ Ajuns general, acesta avea să lase, de asemenea, interesante însemnări din 1877-1878 (vezi și p. 18).

Învinsul

Trupele se rupseră la dreapta, eu în capul lor, muzicile toate cîntînd, suirăm dealul spre Belogradic. La vreo 500 metri înaintea porții cetății ne întîmpină poporul ce văzusem trecînd pe sub ferestrele conacului în haine de sărbătoare, cu mănunchi de flori și coroane de verdeață în mîini, avînd în fruntea lor pe preoții singurei biserici creștine din cetate. Cel mai în vîrstă dintre preoți îmi prezintă pîinea și sarea tradițională pe o tavă de argint, apoi cu toții intonară un cîntec bisericesc, la care se asocia toată poporașiunea ieșită înaintea noastră și, în urmă, popa mă stropi cu aghiasmă. Am dat ordin atunci ca trupele să ia arma „spre rugăciune” și muzicele să întoneze imnul rugăciunii, pe care toți l-am ascultat cu capetele descoperite. Spectacolul — grandios — și fiorii de emoțiune ce ne cuprinseseră pe toți, cînd din fundul inimii și cu gîndul spre patria noastră iubită, atît de depărtată, mulțumirăm lui Dumnezeu care ne adusese pînă aci victorioși, este de nedescris! Un ura puternic încheie rugăciunea cîntată de muzică, ieșit involuntar din pieptul atîtor voinici și văile și munții, în repercularea lor multiplă, aveau aerul de a se fi însărcinat să transmită în România cele ce simțeam toți în momentul acela frumos, frumos fără seamăn!

Pornirăm înainte! Popa stropsea cu aghiasmă trupele, pe măsură ce treceau pe dinaintea poporului ieșit întru întîmpinare și care înțina cîntării bisericesti cu marșurile ce cîntau muzicele noastre și care făceau să urle văile. Ajunși la poarta cetății, fui întîmpinat de Soleiman efendi care, în capul unui batalion permanent, ne dăte onorurile militare și veni înaintea mea ca să-mi facă un raport verbal oricare, din care n-am înțeles nimic! I-am dat mîna și l-am poștit să ia loc la stînga mea. A primit, lăsînd căpitanului grec comanda batalionului care trebuia să prezinte armele, pînă ce toate trupele [române] aveau să intre în cetate.

Ajunși în dreptul conacului, mă opri ca să primesc defilarea trupelor, defilare ce a fost încheiată prin defilarea batalionului turcesc. Înainte ca acesta să se apropie de locul unde primeam defilarea, Soleiman efendi, care sta la stînga mea, se duse de se puse în capul lui și defilă cu dînsul. Aci ne desprăfirăm, urîndu-i fericire și călătorie bună [...]

O dată trecute pe dinaintea mea, trupele aveau ordin să se îndrepte spre biserica creștină, unde trebuia să se așeze în coloană împrejurul bisericii, spre a asculta rugăciunile de mulțumire ce aveau să cînte preoții bulgari. Dintr-însele, o baterie avea ordin să se suie în punctul cel mai înalt al cetății, deasupra cărui era să se ridice drapelul nostru în momentul cîntării Te-Deum-ului și să salute înălțarea tricolorului românesc pe zidurile turcești, cu salve de artilerie ...

(Va urma)

Grigore CANTILLI

În numărul său din aprilie 1976, revista lunară din Istanbul, Pirelli, a publicat un articol consacrat apărării Plevnei de către garnizoana otomană în 1877. Reproducem, în traducere prescurtată, acest articol. Titlul și substituirile aparțin redacției Magazin istoric.

Pe la 1870, Imperiul otoman își pierduse vechea sa vigoare și se găsea în plină decadență. O mare parte a acestei imense împărății era cuprinsă de puternice frămîntări. Statul nu avea o armată capabilă să-i asigure securitatea, iar intrigile și indiferența oamenilor politici îi amenințau serios soarta. Apreciind foarte plastic situația de atunci a imperiului, un valoros om de stat — marele vizir Keçecizade Fuad pașa, aflat într-o călătorie în Franța, unde îl însoțea pe sultanul Abdul Aziz — îi spusese lui Napoleon III:

— Maiestate, cel mai puternic din lume este statul nostru, pentru că, deși — atît dumneavoastră, străinii din afară, cît și noi, turcii dinăuntru — încercăm să-l distrugem, nu reușim cu nici un chip.

Piatra unghiulară a conflictului: participarea României

Imperiul otoman avea în ajunul războiului o armată de 700 000 oameni, dar o mare parte a acesteia fusese răspîdită în diversele regiuni ale imensului teritoriu. Yemenul și Libia erau în fierbere, în alte teritorii mocnea revoluția. Sistemul de comunicații se afla într-o situație foarte proastă. Statul nu putea recruta la oaste pe cetățenii de religie creștină, foarte mulți la număr. În cazul unui conflict cu Rusia, lucrurile se complicasă și mai mult, căci Poarta trebuia să lupte pe două fronturi: la Dunăre și în Caucaz.

Din primele clipe ale războiului ruso-turc, a devenit limpede că soarta lui va fi decisă pe malurile Dunării, căci — putînd coborî mai ușor prin această zonă, în înaintarea lor spre Istanbul — rușii și-au concentrat aici cea mai mare parte a armatei.

În cadrul războiului, România avea să joace un rol foarte important. În faza premergătoare conflictului, guvernul român solicitase guvernului otoman să-i recunoască independența deplină. Prințul Carol declarase că, în cazul cînd Poarta va accepta independența țării sale, România nu va permite trecerea trupelor ruse pe teritoriul său. Dar oamenii de stat otomani — demonstrînd și cu acest prilej incapacitatea lor — au refuzat categoric

propunerile guvernului român. În aceste condiții, România a fost obligată să se alieze cu Rusia.

Oamenii de stat otomani n-au prevăzut această situație. Dacă ei ar fi recunoscut independența României, campania ar fi avut alt sfârșit. Rușii au știut să folosească refuzul Porții și, promițând românilor independența, au putut folosi sprijinul lor în acest război. Alianța României a fost piatra unghiulară în stabilirea rezultatului final al conflictului.

În prima parte a lunii iunie, trupele rusești au intrat în Dobrogea, prin Măcin; în noaptea de 26/27 iunie 1877¹, oștirile rusești au forțat Dunărea pe la Zimnicea. În fond, odată cu trecerea rușilor peste fluviu, războiul a fost pierdut de către turci. Abdul Kerim Nadir pașa — comandantul șef al trupelor otomane — deși era un bun ofițer de stat major, cu studii militare la Viena, adoptase o poziție pasivă, neopunându-se forțării fluviului de către ruși, greșeală cu consecințe dintre cele mai grave. În urmă cu 24 ani, Omer pașa reușise să-i învingă pe ruși, tocmai pentru că nu le permisesese să treacă Dunărea. Pentru atitudinea sa, Abdul Kerim pașa a și fost chemat în fața Curții Marțiale, condamnat și destituit, la 17 iulie 1877, comanda fiind încredințată lui Mehmed Ali pașa.

În câteva zile, rușii au reușit să fracționeze armata turcă în două mari grupări, complet izolate una de alta. Se părea că totul acționa în favoarea lor. Dar, deși obținuse câteva victorii rapide, comandamentul rus era convins că trebuie să ocupe toată regiunea dintre Dunăre și Balcani, amenințând de acolo capi-

tala otomană. În acest scop, și-a propus să cucerească Plevna.

Comandamentul turc a sesizat intenția inamicului și Osman pașa — unul dintre cei mai capabili comandanți turci, aflat pe atunci la Vidin — a primit ordin să se deplaseze imediat la Plevna. Aici, a luat măsuri imediate pentru consolidarea orașului, efectuând șanțuri și alte întărituri. Când rușii au ajuns în fața fortăreței, i-au găsit pe ostașii lui Osman pașa instalați în poziții de apărare și atacul de la 20 iulie s-a frânt în fața apărării eroice a turcilor.

Curând, comandamentul rus a adus noi forțe la Plevna și, la 30 iulie, generalul Krüdner a dat un nou atac. Osman pașa a reușit din nou să-și păstreze pozițiile. Numele său a devenit celebru în toată Europa.

Țarul Alexandru II și marele duce Nicolae, considerând ocuparea Plevnei o problemă fundamentală pentru desfășurarea războiului, au ordonat aducerea unor puternice unități de rezervă. Dar, pînă la sosirea ajutoarelor din Rusia, marele duce Nicolae a trimis prințului Carol faimoasa telegramă prin care îi solicita ajutorul. Osman pașa și oștenii săi au rezistat, la 11 septembrie [30 august stil vechi] noului mare atac, cu participarea trupelor române și ruse, cîștigînd și cea de „a treia bătălie de la Plevna”. După acest succes, Abdul Hamid II i-a decernat titlul de **Gazi** („Învîgător într-o bătălie sfîntă”) — titlu acordat extrem de rar în istoria multiseclară a Imperiului otoman.

București - Harkov - Istanbul

Osman pașa avea 45 ani. Toată lumea îl prețuia, în afara generalilor turci, invidioși pe izbînzile sale. Deși primiseră ordin să deschidă drum spre Plevna, pentru a-i veni în ajutor, Mehmed Ali pașa și Rauf pașa, n-au făcut nimic în acest sens, pînă ce toate căile de acces au fost interceptate de ruși. La toate acestea s-a adăugat o iarnă foarte grea.

La 12 noiembrie 1877, marele duce Nicolae i-a trimis o scrisoare politicoasă lui Osman pașa, cerîndu-i să capituleze. În ziua de 13 noiembrie, comandantul turc i-a răspuns, tot printr-o scrisoare politicoasă, respingînd cu demnitate propunerea. Înțelegînd însă că unica posibilitate de a-și salva armata era ieșirea din Plevna, el a intenționat să plece pe furis, cu toate trupele sale, noaptea pe întuneric. Numai că adversarul a prins de veste și, în zorii zilei de 10 decembrie [28 noiembrie stil vechi], a început ultima mare bătălie, în valea cea largă dintre Plevna și malul riului Vid.

La un moment dat, o schijă de șrapnel a străpuns piciorul stîng al comandantului turc și i-a ucis calul. Văzîndu-l căzînd și plin de

¹ Stil nou, ca și celelalte date din articol — n.r.

sînge, ostașii au intrat în panică. Strigăte de „Pașa a murit!” au răsunat imediat în jur. Deruta a luat proporții. O redresare a dispozitivului era imposibilă. Continuarea luptei în aceste condiții însemna nimicirea zadarnică a întregului efectiv. Cu inima grea, Osman pașa a dat ordin lui Tevfik pașa — șeful statului său major — să transmită adversarilor hotărîrea sa de a capitula.

La 12 decembrie 1877, Osman pașa a fost readus la Plevna, într-o trăsură descoperită. Ostașii români și ruși, înșirați de o parte și alta a șoselei, i-au arătat multă considerație și respect. Prințul Carol al României și marele duce Nicolae l-au întîmpinat cu o deosebită condescendență. Marele duce Nicolae i-a spus:

— Vă felicit, domnule general, pentru eroismul cu care v-ați apărut și care va rămîne înscris în istoria războaielor.

După cîteva zile, viceazul comandant a fost trimis la București, care l-a primit cu multă căldură. Stima de care s-a bucurat în România a fost pentru el o mare consolare. La București, rana i-a fost bine îngrijită; pentru înșănătoșirea lui grabnică, prințul Carol a avut amabilitatea de a-i pune la dispoziție pe medicul său personal.

Ulterior, la Harkov, rușii l-au tratat cu aceeași sollicitudine, nu ca pe un prizonier de război, ci ca pe un oaspete de vază. În timpul

șederii în Rusia, marele duce Nicolae a avut o nouă întrevvedere cu Osman pașa. Întrebîndu-l de ce s-a „încăpățînat atîta ca să nu se predea”, comandantul turc a răspuns:

— Excelență, țara mea nu mi-a spus să las armele și să mă predau cînd îl voi vedea pe inamic; ea m-a trimis la Plevna ca să lupt.

Considerînd că generalul învins merita un tratament deosebit, dincolo de litera regulamentelor militare, marele duce Nicolae i-a înapoiat lui Osman pașa sabia, predată pe cîmpul de luptă.

În martie 1878, redobîndindu-și libertatea, Osman pașa s-a întors la Istanbul. Capitala de atunci a Turciei, l-a întîmpinat pe eroul de la Plevna cu nestăvilit entuziasm, organizînd în cinstea lui manifestații fără precedent.

Sultanul Abdul Hamid II l-a numit, mai întîi, ministru de Război, iar apoi șambelan al Curții, postul cel mai înalt din cadrul Seraiului¹; în această calitate, el lua loc în trăsură alături de sultan, la toate ceremoniile de gală.

Osman pașa a încetat din viață la 4 aprilie 1900. I s-au organizat funeralii naționale și a fost înmormîntat lîngă mausoleul sultanului Mehmed Cuceritorul, în curtea moscheiei Fatih, unde, ulterior, i s-a construit un mausoleu.

Gem ATABEYOĞLU

¹ Palat al sultanului — n.r.

Primirea sărbătorească făcută generalului otoman la reîntoarcerea sa în capitala Turciei

Parlamentul

În urmă cu o sută de ani, la 9 Mai 1877, forumul suprem al țării, Parlamentul, a proclamat independența de stat a României. În dorința de a oferi cititorilor o imagine cât mai exactă a memorabilelor evenimente petrecute acum un secol, reproducem — cu omiterea unei incursiuni în istoria Belgiei și a unor liste de deputați — pentru prima oară după o sută de ani, stenograma dezbaterilor Adunării deputaților din ziua de 9 Mai (Monitorul oficial al României, nr. 118, din 27 mai/8 iunie 1877). Tonul dur al vorbirilor la adresa Imperiului otoman și aprecierile măgulitoare pentru puterile garante trebuie înțelese în lumina servituțiilor inevitabile ale unor cuvântări oficiale.

În transcrierea textului au fost efectuate doar acele operațiuni ortografice necesare cititorului de astăzi.

Președinția d-lui președinte C. A. Rosetti, asistat de d-nul secretar M. Ghelmegeanu.

Ședința se deschide la 1½ ore după amiază.

Prezenți 84 d-ni deputați [...]

Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. N. FLEVA. D-lor, am cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. N. FLEVA. D-lor, am onoarea a adresa guvernului următoarea interpelare:

„1. Dacă guvernul a comunicat oficial tuturor puterilor ruperea legăturilor noastre cu Turcia, și, prin urmare, independența absolută a României.

2. Dacă, în starea de rebel în care ne găsim, în urma provocărilor Turciei, d. ministru de Esterne a rechemat pe agentul român din Constantinopol și dacă s-a comunicat, în mod oficial, puterilor această stare de rebel, și dacă s-au luat toate măsurile necesare”.

D. M. KOGĂLNICEANU. Suntem gata a răspunde chiar astăzi.

D. președinte. Aveți cuvântul, d-le Fleva, spre a vă desvolta interpelarea dv.

D. N. FLEVA. D-lor deputați, sunt momente solemne în cari orice resentiment trebuie să tacă, orice pasiune, orice ură, orice recriminațiune să dea loc la avânturi mai mari, la idei, la aspirațiuni, cari trebuie să coprindă toate cugetele române. Voi să vorbesc de acele momente solemne cari trebuie să unească pe toți fiii patriei și în cari este vorba de mărirea și regenerarea adevărată a unui popor. O

soartă mai fericită a făcut ca, în timpii noștri, România să trăiască nu luptându-se zi cu zi cu sabia în mână pentru existența ei, precum erau siliți să facă strămoșii noștri. Dară tocmai pentru aceea mormintele lor sunt deschise, și ochii lor sunt ațintiți asupra noastră, ca să vadă dacă știm să păstrăm ceea ce ei au păstrat cu singele lor, și nu numai să păstrăm, dară încă dacă, în momente solemne și de pericol, suntem gata să ne espuem ca dinșii, spre a face mărirea și fericirea patriei noastre!

Oricine ar lua istoria contemporană a României, nu numai în mișcările ei interioare, dară chiar în patronarea ei de către puterile Europei, dacă mă pot exprima astfel — fiindcă voi recunoaște de la această tribună că fericirea României, în cea mai mare parte, este datorată patronajului ce puterile mari ale Europei ne-au acordat — oricine ar studia, zic, această istorie contemporană, s-ar convinge că Europa a acordat patronajul său națiunii române, pentru că vedea într-însa o unitate de vederi, o unitate de rasă, aceeași limbă, în fine toate acele elemente necesare existenței unui popor, și pe care poporul român le posedă mai presus decât multe chiar din celelalte popoare civilizate ale Europei.

Această istorie ne dovedește că, chiar în ideea acelora cari ne-au patronat și cărora le suntem adinc recunoscători, patronajul lor a fost o încercare ca să vadă dacă și la noi este vitalitatea poporațiunii latine. Ceva mai mult, o încurajare, și pot zice o părintească încurajare — ca să ajungem la acel grad de dezvoltare, care singur poate să facă mărirea unui popor, independința lui absolută, precum libertatea poate aduce singură mărirea și prosperitatea unui individ. Zic, d-lor, o părintească încurajare, căci, dacă România, prin Tratatul de la Paris, a căpătat câteva numai din punctele care sunt elementul ei de viață, d-voastră încă știți că acei cari au condus afacerile noastre în toate timpurile pas cu pas, au făcut revendicări, ca să nu zic impietări, au făcut la acel tratat derogățuni, cari, cu toate acestea, au fost primite și recunoscute de Europa, pentru că nu erau efectul ambițiunei unor oameni, nici ambițiunei tronurilor, ci erau efectul ambițiunei legitime a unui popor care voia să ajungă la ținta oricăru popor în lume, la independința lui (aplaus). Și dacă națiunea română n-a făcut încă un pas înainte în această cale, acum un an, după cum ne-a spus onor. d. ministru de Esterne, în acele momente în cari pacea Orientului era periclitată, aceasta n-a făcut-o, nu pentru că ea nu dorea și atunci, ca totdeauna, ca să fie de sine stătătoare, dară pentru că ea a voit mai bine să comprime în suflul ei orice tendință ct de legitimă, decât să dea prețet inamicilor noștri să zică că punem dorințele noastre mai presus de interesele Europei, că

suntem aici niște agenți care voim să turburăm pacea lumii întregi.

Ei! D-lor, momentele acelea au trecut, și fără să aducă după dîsele acea pace atît de dorită. Din nenorocire, neutralitatea, dacă nu cea mai... culpabilă, dară cea mai nepăsătoare a României, n-a putut să oprească rebelul, pe care noi nici o dată nu l-am dorit. Acest rebel s-a încins, și s-a încins aducînd cu sine, nu stindardul opresiunii sau al cuceririi, ci stindardul liberărei popoarelor care sunt oprimate. Datorim progresului și luminelor secolului în care trăim, ca suveranii să vină astăzi a recunoaște că nu popoarele sunt destinate pentru dînsii, ci că ei sunt destinați pentru popoare (aplaude prelungite); că națiunile cari sufer au dreptul la altă viață decît aceea pe care le-au creat-o apăsătorii lor (aplaude). Aceasta este un mare progres, d-lor, și dacă acest secol de lumini n-a ajuns încă la acel grad de perfecțiune, care este pacea universală, visul națiunilor și al folosirilor, dară a făcut un pas mare înainte, pentru că astăzi foarte rar se întîmplă că numai ambițiunile să verse singele oamenilor, și toți recunosc că acest singe nu trebuie să se verse și să alimenteze pămîntul decît numai pentru a face să se nască învierea și libertatea popoarelor (aplaude prelungite).

Astfel, în contra voinței, în contra dorinței noastre, rebelul s-a declarat. Și în acest rebel am rămas epuși fără a fi sprijiniți de nimenea; ne aflăm lăsați la noi înșine. Ne aflăm, d-lor, în o pozițiune, nu de părăsire, pentru că acei cari ne iubesc, nu ne-ar părăsi vr-o dată. Eu unul nu voi crede nici o dată că Franția, care ne iubesc și care în nenumărate rînduri ne-a arătat iubirea ei ne va lăsa în părăsire; nu cred că Anglia care trebuie să ne iubească ne va lăsa în părăsire. Rusia și Germania au dat totdeauna probe de interes pentru noi; asemenea nu cred că Austro-Ungaria ar putea să aibă vr-un drept ca să ne urască; nu cred în fine că Italia, al căreia suflet a palpitat totdeauna pentru România, a căreia inimă a bătut totdeauna pentru această colonie latină, ne va abandona vr-o dată. Nu cred, d-lor, că Puterile vor părăsi cauza noastră; dară ce voiți? Nici una din aceste Puteri nu poate să meargă cu iubirea ei pentru noi plină acolo, încît să se sacrifice pe dînsa și interesele ei proprii, căci ideea de sacrificie și de simțiminte se întîlnesc foarte rar în viața națiunilor. Dacă în viața privată am văzut uneori individe sacrificîndu-și averea pentru alții și mergînd la călugărie, aceasta nu o putem pretinde în viața publică a națiunilor. Noi nu suntem dară părăsiți de astă dată, ci suntem numai lăsați noi înșine, și aceia cari în această conflagrațiune ne-au lăsat singuri fără a-și întoarce privire d-asupra noastră, ș-au zis: îi

Stemele județelor României, după o litografie apărută în 1878

lăsam pentru ca să vedem dacă sunt în adevăr o națiune, și pot ajunge să trăiască și fără patronajul nostru (aplaude).

Dacă însă în aceste momente am fost lăsați noi înșine de către toate Puterile europene, era însă d-lor, o putere care era mai strâns legată de noi, și care era datoare să se intereseze ca aceste legături să nu se rupă, căci putea chiar ea să se periclitice. Această putere era Turcia. Turcia însă a nesocotit interesele ei! Destinul a făcut așa, încât chiar aceia cari erau legați de noi să nu cunoască îndestul interesele lor; și zic destinul, pentru că trebuia să fie ceva care să facă pe acei oameni să nu mai judece și să uite interesele lor proprii, și acel ceva care nu este, nu găsește definițiunea lui în rațiunea filosofilor, nu este decât ceea ce superstițioșii numesc **destinul**. Ei bine, destinul Turciei a făcut ca dînsa să sacrifice nu numai interesele sale proprii, dară a făcut ca să pună prejudecățile și absurditățile ei d-asupra acestor interese, lovind neconștient în demnitatea noastră, în existența noastră ca națiune liberă și autonomă. Aceasta a făcut ca noi astăzi să declarăm că sunt rupte toate legăturile care ne-au ținut alături de dînsa; căci, d-lor, noi nu am avut și nici nu avem alte legături cu Turcia, decât acelea făcute de ilustrii noștri Domni în timpul gloriei puterii otomane, făcute pe atunci pe cînd se numeau Capitulațiuni chiar tratatele încheiate între alte state mari din Europa cu puterea otomană. Ei bine, aceste legături au existat pînă astăzi între România și Turcia. În puterea lor statul român era autonom, și se obliga numai la o dare anuală ca indemnizare pentru protecțiunea la care are drept în timp de pericol. Ei bine, nu cred că în virtutea unor asemenea legături Turcia era în drept să zică că România face parte din statele sultanului, că supușii ei sunt supuși otomani, și să concedieze pe ambasadorul nostru, ca și cum ar destitui pe un funcționar al ei.

Turcia ne-a tratat neconștient și ne tratează ca și cum încă am fi în timpul lui Mahmud și lui Baiazet, fără ca să țină în seamă că românii d-astăzi sunt mai aproape de Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, decât turcii d-astăzi de eroii lor; că, dacă în timpii cei vechi părinții noștri au știut să lupte dinșii în timpii de mărire, astăzi românii vor lupta cu aceași bărbăție și mult mai lesne, pentru instituțiunile și independența patriei lor (aplaude).

Turcia însă cu cît cădea mai jos, cu atît era mai rău dispusă în contra noastră, și în cele din urmă ei credeau că la încăpățînarea și disprețul lor noi o să răspundem căzînd în genuchie înaintea sultanului, și cerîndu-i ertare.

Iată, d-lor, ce ne-a venit de la Înalta Poartă care avea cele mai mari interese ca să fie totdeauna în legături de amicitie și bună-voință cu noi.

Atunci România, care s-a considerat și se consideră ca o națiune liberă și independentă, lăsată în voia și puterile ei, a făcut o convențiune cu Rusia; și România nici că putea să

facă altfel, deoarece Rusia voia să treacă cu armata sa în scopul umanitar al liberării popoarelor creștine subjugate de jugul otoman. Ei bine, Turcia ce face în vederea acestei convențiuni? În loc să recunoască situațiunea dificilă în care se găsea și fără să-i fi făcut noi cea mai mică provocare, ea ne bombardează satele și orașele noastre, ne arde averea și căminele noastre, și face ceea ce s-a făcut în timpii cei mai barbari; după ce ucid sentinela română care moare la postul ei, nu respectă măcar în victimă îndeplinirea sacră a datoriei și, după ce o ucid, barbarii înfig într-însa iataganele și o sfîșie ca fiarele sălbatice, în bucăți (aplaude).

Ei bine, d-lor, astăzi m-am hotărît să fac această interpelațiune pentru ca, în fața luptei soldatului român la fruntarii, în fața barbariei turcilor să ne întrebăm ce facem noi? Nu suntem datorii încă odată să afirmăm și să declarăm în fața Europei că România este o națiune care va ști să moară pentru apărarea drepturilor, și că, liber de orice legătură cu Turcia, statul român este absolut independent? (aplaude).

Ce? vom prezenta oare noi Europei aceste contradicțiuni umilitoare, că, pe cînd soldații noștri se sacrifică cu atîta curaj la fruntarii, noi reprezentanți legali ai națiunii să stăm în șoară și să nu avem curajul de a proclama sus și tare independența patriei noastre? (aplaude).

O zic aceasta, d-lor, nu pentru că nu suntem independenți înăuntrul, dară pentru ca să nu mai lăsăm loc la nici un echivoc în afară, pentru că statul nostru nu a făcut pînă azi nici un act de aceea prin care să fie considerat ca absolut independent.

Statul nostru, cum zicea deunăzi un eminent orator de la tribuna Senatului, a fost considerat în relațiunile lui internaționale ca un stat suveran, însă nu suveran absolut, ci semi-suveran, cum se zice în dreptul internațional, adică un stat care are toată suveranitatea lui internă, dară care, din cauza legămintelor sale de alianță inegală ce avea cu o altă putere, nu se putea numi absolut independent.

Iată pentru ce motive am făcut această interpelare.

Voiam ca guvernul să-mi răspundă, într-un mod categoric, dacă voturile Camerei de la 29 aprilie au avut consacarea lor oficială; dacă, cu alte cuvinte, guvernul a comunicat tuturor Puterilor garante, tuturor Puterilor cu care suntem în relațiuni amicale, acest vot, și dacă a dat adevărată interpretare, dacă de cînd resbelul s-a declarat între noi și Turcia, statul nostru figurează ca stat absolut independent; dacă România este astăzi, în fața Puterilor, liberă, după cum toți românii o doreau și după cum fericirea a făcut ca noi tinerimea de astăzi să o vedem proclamîndu-se, fericire după care părinții noștri suspirau încă de 200 de ani (aplaude).

Mai voiam să mai știu încă de la d. ministru de Esterne dacă starea de resbel dintre noi cu Turcia este declarată în mod oficial tuturor

Puterilor, pentru că știți foarte bine că starea de rebel obligă chiar pe amici la oarecare regulă pe cari acei ce le calcă nu fac decât a călca dreptul gîinților. Voi am să știu dacă amicii noștri, dacă Puterile garante sunt în cunoștință despre starea oficială de rebel între noi și Turcia; și eram autorizat la aceasta cu atît mai mult, cu cît auzisem că sunt unii comercianți străini, unii întreprinzători cari căutau să se folosească de o stare de echivocitate, pentru ca să procure inamicului munițiuni, proviziuni, mijloace de distrugere în contra noastră, mijloace pe cari avem dreptul să le

M. Kogălniceanu

oprim întrucît ele trec pe sub tunurile noastre. În privința aceasta am fost satisfăcut cînd am văzut declarațiunea d-lui ministru de Esterne, prin care făcea cunoscut că, dacă libertatea navigațiunii pe Dunăre era garantată prin Tratatul de Paris, din nenorocire, în starea actuală de rebel, Tratatul de Paris nu a avut efecte nici în privința Dunărei, după cum nu a avut efecte nici în privința noastră, nici în privința Imperiului otoman. Voi am să știu dacă în această situație excepțională libertatea navigațiunii Dunărei era lăsată numai în contra noastră și oprită în avantajul inamicilor noștri, dacă statul român a oprit Dunărea și din marginea noastră ca să nu avem neajunsuri.

Mai este ceva asupra căruia voi am să atrag atențiunea, d-lor miniștri și care face parte din această interpelare.

Starea de rebel este o stare nenorocită, din care însă națiunile nu pot ieși, căci duelul între oameni își găsește, d-lor, mijlocul lui de eliminare la tribunale; duelul dintre națiuni însă pînă astăzi, din nenorocire, nu are nici un alt tribunal de cît armele la cari să apeleze. Aceasta va dura încă pînă cînd civilizațiunea și luminele, pînă cînd progresul va face să

triumfe noțiunea dreptului asupra forței care astăzi, în ceea ce privește națiunile, nu și-au avut consacrarea.

Prin urmare, vream să știu, d-lor, dacă guvernul a luat toate măsurile necesarii cînd o națiune se pune în stare de rebel. O zic aceasta și din punctul de vedere pentru că nicăieri nu se poate întîmpla mai lesne decît într-o țară care din natura ei este ospitalieră, care s-a bucurat în pace de libertatea ei și n-a făcut turburări; nicăieri nu se poate întîmpla, zic, mai lesne decît într-o asemenea țară ca străinii răuvoitori să vină să facă pe spionii în mijlocul nostru, ceea ce ar putea, în împrejurările de față, să aducă nenorociri mișcărilor armatei române. Asemeni indivizi răuvoitori trebuiesc urmăriți și pedepsiți cu asprime; o zic aceasta pentru că, din nenorocire, am aflat că s-a întîmplat, chiar la unul din orașele noastre de pe marginea Dunărei, a se găsi asemenea spioni. Întreb, aș vrea să știu, dacă s-au introdus înaintea autorităților militare sau civile?

Înțelegeți, d-lor, că cu aceasta nu vin să fac nici o incriminare politice guvernului de astăzi. Am din contră cea mai deplină încredere în abilitatea și patriotismul guvernului în ceea ce privește interesele României; oamennii ce-l compun au luptat în viața lor pentru această țară și ei nu pot avea altă dorință, altă mîngiere de cît de a îndeplini opera lor, și a nu se coborî în mormînt înainte de a fi liberată patria și a o fi văzut renăscînd din cenușă ca fenixul, și rădicîndu-se mare și min-

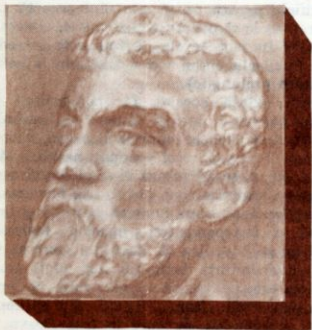
I.C. Brătianu

dră după cum au dorit (aplaude prelungite) [...].

D.M. KOGĂLNICEANU, ministru de Esterne. D-lor deputați, în de-afară de pozițiunea mea de ministru, ca român am aplaudat la limba-

¹ În continuare, N. Fleva făcea o scurtă incursiune în istoria Belgiei — n.r.

giul românesc; energic, patriotic al onor. d. Fleva. Aceasta o dată zisă, trebuie să mă întreb pe mine, dacă mie, ministru Trebilor din Afară și prin a căruia slabă voce România astăzi vorbește în străinătate, îmi este permis să-l urmez pe d-sa și să consult mai mult inima decât rațiunea rece.

N. Fleva

Onor. d. Fleva a zis un cuvânt pe care mi-l voi apropria. D-sa, vorbind despre spionii cari cutreieră țărâșii noștri dunăreni, față în față și chiar în mijlocul armatei noastre, a zis că un cuvânt, o literă poate să compromită soarta armatei române. Voi zice și eu la rîndul meu: un cuvânt, o literă zisă sau scrisă în mod imprudent de acela care are onoarea a dirija interesele țării față cu străinătatea, poate să compromită mai mult de cît soarta oștii României, poate să compromită soarta națiunii române.

Vă voi ruga dară să binevoiți a ține seama de această rezervă care sunt dator să o pun sentimentelor mele și să binevoiți a nu aștepta de la mine, nu voi zice entuziasm, dară nici chiar căldură și nici frase altele de cît acelea cari se reclamă de gingășia cestiunei. Ceea ce am zis, împrumutînd o frasă a unui mare diplomat străin, cînd am răspuns la interpelarea d-lui Stolojan¹, aceea zic și astăzi: că la gurile Dunărei nu sunt numai interese locale; sunt interese europene, e centrul de gravitate al Europei. Aci e norocirea României, dară aici este, sau mai bine-zis ar putea să fie, și nenorocirea României.

¹ Se referă la interpelarea din 29 aprilie 1877, cînd s-a declarat starea de război cu Poarta — n.r.

D-lor, cînd s-a votat convențiunea cu Rusia, precum și cu ocasiunea interpelării d-lui Stolojan, am vorbit nu numai ca ministru, dară poate că am vorbit și ca român. Astăzi sunt dator să vorbesc numai ca ministru, și negreșit ca ministru al României.

D-lor, și Camera și Senatul, la interpelările d-lor Stolojan și Fălcoianu, au recunoscut că suntem în stare de resbel, că suntem deslegăți de legăturile noastre cu Înalta-Poartă și că acele legături sunt rupte mai întîi de către Înalta-Poartă. Aceste două voturi au hotărît situațiunea și nu mai aveau nevoie de un comentariu mai mare. În stare de resbel, cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare (aplaude). Avem domn de sine stătător. (aplaude). Însă d-lor, aci se oprește traiul nostru? aci se oprește misiunea noastră? Am ajuns la scopul urmărit nu de azi, ci, pot zice, de secole, și mai cu deosebire urmărit de la 1848 încoace? Mai întîi de toate,

C.A. Rosetti
(detaliu din basorelieful de pe statuia din piața bucureșteană care îi poartă numele — operă a sculptorului W. Hegel)

d-lor, să ne facem întrebare: ce am fost înainte de declararea resbelului? Fost-am noi dependenți către Turcia? Fost-am noi provincie turcească? Fost-am noi vasali ai Turciei? Avut-am noi pe sultanul ca suzeran? Străinii au zis aceasta; noi nu am zis-o nici o dată. Noi nu am fost vasali. Sultanul nu a fost suzeranul nostru. Însă era ceva: erau niște legături **sui generis**; niște legături care erau slabe cînd românii erau tari; niște legături care erau tari, cînd românii erau slabi (aplaude generale).

Încercările Turciei, pretențiunile Turciei contra noastră, dacă în adevăr nu sporeau, cel puțin se repeteau neconținut; și mai mult în scris, căci în fapt nu se puteau face pentru că Turcia slăbea din ce în ce mai mult, și numai cînd slăbea socotea de cuviință a-și arăta puterea către noi pe care ne credea slabi. În acest mod rezistența Turciei ni s-a manifestat mai cu seamă în acești din urmă 20 de ani, nevoind să intre în înțelegere cu noi spre a preface acele legături **sul generis**, cari nu mai sunt ale secolului actual și cari, dacă nu mai erau de folos pentru noi, nu mai erau de folos nici pentru Turcia. Resultatul a dovedit aceasta (**aplause**).

D-lor, eu nu voi să fac procesul Turciei; aceasta este treaba oamenilor de stat și cari sunt în guvern, și cari au fost, și cari astăzi iau parte în Parlamentul otoman. Ei sunt datori să vadă că au greșit cînd au răspuns pururea și într-un mod sistematic cu **non possumus** la toate cererile noastre. Aceasta este ceea ce ne-a adus pe noi în trista necesitate de a îndrepta armele noastre în contra armelor turcești îndreptate asupra noastră; aceasta ne-a adus în trista necesitate ca, precum pe noi ne pira Poarta și ne învinovăța că am trădat interesele imperiului, că am rupt buna credință, să declarăm și noi la rîndul nostru că, fiindcă tunul raționează și pune în aplicațiune amenințările coprinse în nota din 2 mai a lui Savfet-pașa, asemenea și noi am făcut recurs la tun, și tunul nostru răspunde tunului otoman (**aplause**). Ne întrebați acum ce suntem? Suntem în stare de rebel cu turcii; legăturile noastre cu Înalta-Poartă sunt rupte, și cînd va fi ca pacea să se facă, nu cred că un singur român va mai consimți ca România să reintre în pozițiunea ei de mai înainte, rău definită, hibridă și jicnitoare atît intereselor României cît și intereselor Turciei (**aplause**).

Așa dară, d-lor deputați, nu am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața reprezentățiunei naționale că noi suntem o națiune liberă și independentă (**aplause îndelung repetate**). Însă d-lor, acum încep greutățile, fiindcă noua noastră condițiune cu definirea independenței noastre într-un mod mai determinat și mai absolut trebuie să fie acceptată de Europa. Aci este cestiunea, aci se reclamă patriotismul, aci se reclamă prudența, aci se reclamă singe rece. Eu, cît pentru mine, nu m-am îngrijit deloc de notele lui Savfet-pașa (**aplause**); dară foarte mult m-am îngrijit de acele cuvinte, zise la tribuna Parlamentului din Londra, că România face parte integrantă din Imperiul otoman și că armata otomană

poate trece Dunărea. Aceste cuvinte m-au îngrijit. Dară ce să facem? Să stăm morți? Nu, d-lor, căci morților nimeni nu le poate adjuța; nimeni nu comptează cu morții (**aplause prelungite**). Noi trebuie să dovedim că suntem națiune vie, trebuie să dovedim că avem conștiința misiunii noastre, trebuie să dovedim că suntem în stare să facem și noi sacrificie pentru ca să păstrăm această țară și drepturile ei pentru copiii noștri, și această misiune în momentele de față este încredințată fraților și fiilor noștri care mor la hotare (**aplause prelungite**).

Dară, odată această făcută, trebuie nu numai guvernul, dară și Camera și Senatul și națiunea să pledeze naintea Europei, naintea marelui Areopag, acel areopag naintea căruia însăși Rusia se adresează și-și pledează cauza sa; să ne adresăm și să pledăm cu fermitate și cu înțelepciune buna noastră credință și buna cauză a independenței noastre (**aplause**). Trebuie să dovedim că, dacă noi voim să fim mai independenți decît am fost pînă acum, aceasta este pentru că nu mai voim să depindem de certele altora, nu mai voim să depindem de greșelile pe care le face Poarta — fiindcă, fără a acusa, sunt dator să constat că acest resbel a provenit din cauză că Turcia n-a voit să țină seamă de o hotărîre unanimă a Europei, care a constatat că Poarta nu a dat creștinilor acele îmbunătățiri pe care le-a promis prin Tratatul de Paris, nu le-a făcut măcar o condițiune de om. Ei bine, pentru că Poarta a făcut asemenea greșală, trebuie oare să pătimim noi? Pentru că, d-lor, dacă resbelul încă nu a venit, au venit însă greutățile lui, greutățile armatelor mari venite pe pămîntul nostru, și aceasta din greșeala Turciei. Iată dară pentru ce voim să fim independenți, ca să nu mai atîrnăm de capriciul sau de greșelile cutărui sau cutărui vizir din Constantinopol. Trebuie să dovedim că reclamăm independența pentru că și noi ca națiune avem dreptul să trăim cu viața noastră. Cînd toată Europa predică sentimentele de justiție, este cu drept ca aceste sentimente să se răspîndească și asupra noastră, și să ne lase să trăim cu viața noastră proprie, răspunzînd numai pentru greșelile noastre, și primind chiar pedepse pentru greșelile noastre, eară nu pentru ale altora. Trebuie să arătăm Europei că nu voim ca noi care, în timp de 20 de ani, am lucrat și am dat un avînt de progres și de civilizațiune acestei națiuni, nu voim să vedem acest travaliu al nostru ca să fie pus în cumpănă afară din hotarele noastre.

Aşa dară, trebuie să dovedim că, dacă voim să fim naţiune liberă şi independentă, nu este pentru ca să neliştişti pe vecinii noştri, nu este pentru ca să fim un popor de îngrijiri pentru dinşii; din contra, şi încă mai mult de cât până acum, să arătăm că suntem o naţiune hotărâtă să ne ocupăm de noi, să ne ocupăm de naţiunea noastră, să ne ocupăm de dezvoltarea ei, de desvoltarea buneistări morale şi materiale, eară nici de cum ca să îngrijim, ca să neliştişti pe cineva. Noi voim să fim bine cu toate puterile, şi cu Rusia, şi cu Austria, şi chiar cu Turcia; şi cu Turcia vom face legături noi, dară legături de acelea cum se cuvine să se facă în secolul XIX, cum am făcut cu Austria, cum am făcut cu Rusia etc. eară să nu rămănim în acele legături ca până astăzi, care nu mai au raţiunea lor de a fi.

Mă resum, d-lor: voim să fim independenţi, pentru că voim să trăim cu viaţa noastră proprie, pentru că nu voim să mai pătimim pentru greselile altora, pentru că voim ca la gurile Dunării de jos să fim un bulevard în contra resbelului (aplaude).

Vor fi greutăţi foarte mari, pentru că din nenorocire interesele europene de multe ori se încrucişează; dară cu prudenţă, cu patriotism, urmînd o politică energică, dară pururea ţinînd seama de greutăţi, precum am făcut de 20 de ani, cum am făcut totdeauna de cînd eram două mici provincie şi astfel am ajuns să fim ceea ce suntem astăzi; dacă zic, vom pune o asemenea energie, şi dacă energia noastră va fi nedeslipită de înţelepciune, eu cred că vom ajunge ca atunci cînd pacea se va face, România să fie şi ea naţiune de sine stătătoare şi să nu i se mai zică de nicăeri că face parte din Imperiul otoman.

O mai declar încă o dată, nu cred eu că dreptatea Europei, că chiar interesul Europei ar voi să ne mai întorcem în condiţiunile de mai înainte, jicnitoare şi nouă şi chiar păcii Europei întregi.

D-lor, cred că este de prisos să răspund mai pe larg la întrebarea ce mi se face prin această interelare, dacă am notificat Pute-ricilor ruperea relaţiunilor noastre cu Înalta-Poartă; căci circulara guvernului este în mîna tutulor Puterilor şi nici un guvern nu şi-a făcut ilusiuni despre dînsa. Au putut să se găsească ziare care au făcut aprefierile lor după cum au crezut ele; dară circulara aceea este categorică şi constată că legăturile noastre cu Înalta-Poartă sînt rupte, că suntem în stare de resbel şi că starea noastră de resbel este făcută de însăşi Turcia, nu numai pe teritoriul nostru dară şi în apele noastre.

Încît se atinge de ceea ce avem să facem noi ne vom face datoria. Vocea ţărei şi datoria aceloră care sunt pe aceste bănci vor face şi mai mult, şi ceea ce vor face ei va face Dumnezeu, va face puterea care nici odată nu ne-a lipsit. Atîta numai trebuie să ţinem seama totdeauna, că noi suntem stat mic, dară european, şi nu ne este permis să facem nimic în contra marilor interese europene, şi mai cu osebite în contra sentimentelor de dreptate şi în contra bunei voinţe ce Europa ne-a arătat de 20 de ani, şi care cred că nu ne va lipsi şi de acum înainte.

Încă o dată vă declar, d-lor, în numele guvernului, că noi ne privim ca în resbel cu Poarta, că legăturile noastre cu Poarta sunt rupte, că guvernul va face tot ce va fi cu putinţă ca starea noastră de stat independentă şi de sine stătător să fie recunoscută de Europa la viitoarea pace, pe care şi guvernul şi dv., şi ţara întreagă o doreşte să o vază cu o oră mai înainte (aplaude prelungite).

D. N. FLEVA. D-le preşedinte, cer cuvîntul pentru a mulţămi şi a arăta deplina mea satisfacere în privinţa celor zise de d. ministru de Esterne.

N-am cerut şi nici nu voi cere nici o dată de la un guvern să facă mai mult de cât a făcut acum. Să însoţească energia cu înţelepciunea, să ducă cu dînsul inima celor tineri şi mintea celor bătrîni şi împreună cu toţi să ducă ţara la limanul pe care tot românul l-a dorit, adică la libertate şi independenţă, care să fie o garanţie de pace şi de progres atît pentru ţară, cît şi pentru Europa întreagă.

D-lor, în urma cuvîntelor d-lui ministru ca să nu vă obosesc mai mult, mi-am permis să fac următoarea moţiune motivată şi cred că toţi d-nii deputaţi vor primi să o voteze în unanimitate fără a-i face vreo obiecţiune:

Camera mulţumită de explicaţiile guvernului asupra urmărilor ce a dat votului ei de la 29 aprilie anul curent, ia act că resbelul între România şi Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta şi independenţa absolută a României au primit consacrarea lor oficială.

Şi comptînd pe dreptatea Puterilor garante, trece la ordinea zilei (aplaude prelungite).

D. M. KOGĂLNICEANU, ministru de Esterne.
D-lor, la moţiunea făcută de onor. d. Fleva

¹ În aceeaşi zi a fost adoptată şi în Senatul României o moţiune privind proclamarea independenţei. Iată textul ei:

„În urma explicaţiunilor date de D. ministru al Afacerilor străine, în privinţa moţiunii votată de Senat, în ziua de 30 aprilie.

Senatul, luînd act de poziţiunea făcută României de Imperiul otoman, consideră statul român independent şi invită pe guvern a lucra ca independenţa ei să fie recunoscută şi garantată de marile puteri europene, a căror dreptate şi sprijin au contribuit în tot timpul la dezvoltarea României”. (Monitorul oficial al României, nr. 132 din 12/24 iunie 1877).

n-am a zice decît două cuvinte: D-sa a binevoit, în dezvoltarea interelațiunii sale, a zice că pe această bancă ministerială sunt din acei bărbați care au lucrat la aducerea stării actuale a lucrurilor, la renașterea României. Așa este; se află pe această bancă din acei bărbați care din tinerețe au lucrat pentru ca să ajungem unde am ajuns; dară se află pe această bancă și juri, care vor duce mai departe ceea ce bătrînii au început.

Un singur cuvînt am să vă mai zic astăzi: ne vedeți pe noi reci, fără entuziasm, raționînd cu sînge rece. Ei bine, în ziua cînd Europa va recunoaște aceea la care toți trebuie să lucrăm, va recunoaște hotărîrea noastră și ne va pune sub scutul unui viitor tratat de pace european; în ziua aceea, pe această bancă nu veți mai găsi pe bătrîni; ne veți găsi pe toți tineri și plini de entuziasm (aplaude prelungite).

— Ne cerînd nimeni cuvîntul contra moțiunii se pune la vot prin apel nominal și rezultatul este cel următor:

Votați... 79

Abțineri... 2

D. N. DIMANCEA: D-lor deputați, în urma votului Dv. prin care s-a creat o nouă situațiune României, suma de 914 000 lei ce era trecută la cheltuieli în bugetul statului ca dare către Turcia, nemaiaivînd nici o rațiune a mai figura în buget cu această destinațiune, subsemații basași pe prerogativa ce ne acordă Constituțiunea, propunem din inițiativa Camerei alăturatul proiect de lege, prin care suma de 914 000 lei se trece la cheltuielile armatei pe anul curent.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Suma de 914 000 lei ce figurează la cheltuieli în bugetul anului curent ca dare către Poartă, se șterge de la acel capitol.

Art. 2. Această sumă se afectează la cheltuielile întreținerii armatei pe anul curent.

N. Dimancea, N. Flea, Tănase Călinescu, Sc. Călinescu, M. Ghelmegeanu, N. Lupașcu, G. Rădulescu, P. Buescu, V. Maniu, D. Genescu, G. Radovici, E. Costinescu.

Adunarea decide a se trimite de urgență [proiectul] la comisiunea financiară.

Capitala

Evenimentele petrecute la București în martie-aprilie — readucerea lui Mihail Kogălniceanu la conducerea Ministerului de Externe al țării, semnarea și apoi ratificarea de către Corpurile legiuitoare a convenției româno-ruse, mobilizarea, într-un entuziasm general, a armatei române — au constituit doar prologul inițiativelor de importanță istorică pe care avea să le ia țara noastră de-a lungul lunii mai 1877.

Răsfoind presa vremii și filele arhivelor diplomatice, să reconstituim, așadar, încărcata agendă politică bucureșteană din acea perioadă.

Aprilie - mai

● 19 APRILIE/1 MAI:

Camera deputaților votează legea rechizițiilor prin care se reglementează strîngerea de mijloace de transport, îmbrăcăminte, furaje etc. pentru nevoile armatei; cetățenii răspund cu înalt simț patriotic acestei îndatoriri; bunurilor strînse în baza prevederilor legale li se adaugă ofrandele, ca expresie a dragostei față de patrie.

● 20 APRILIE/2 MAI:

premierul român, I. C. Brătianu, pleacă la Marele Cartier General Rus de la Chișinău, pentru a duce tratative în legătură cu condițiile cooperării militare; guvernul de la București susține ca armata română, aflată sub comanda domnitorului, să-și păstreze individualitatea pe cîmpul de luptă; se discută și chestiuni de detaliu privind trecerea trupelor ruse prin România; se convine ca odată cu ajungerea primelor divizii ruse pe cursul inferior al Dunării, armata română să fie masată în Oltenia; problema cooperării active

PLANȘELE NOASTRE

Cîteva imagini din albumul cu 28 fotografii aparținînd probabil lui Carol Popp de Szathmáry și aflate în colecțiile Bibliotecii Centrale de Stat. Policromizarea lor, ca și a copertelor 1 și 4, a fost realizată de redacția Magazin istoric.

ALBUM
RESERVUM
1877-78

rămânea deschisă; primul ministru român revine în Capitală — via Brăila — la 24 aprilie/6 mai 1877. Șeful statului român inspectează unitățile Diviziei 3 de la Jilava, lângă Sabar, apreciind moralul ridicat al ostașilor.

● 21 APRILIE/3 MAI:

ziarul **Românul** comentează favorabil ratificarea de către Corpurile legiuitoare a Convenției dintre România și Rusia.

Agencia de știri Havas transmite din Constantinopol declarația ministrului de Externe otoman, Savfet pașa, potrivit căreia — în urma încheierii Convenției româno-ruse — funcția de agent diplomatic al României la Poartă se suspendă. „Pretind a nu părăsi Constantinopolul decât în urma unui ordin formal al guvernului meu, căci vreau să fiu rechemat și nu expulzat” — scrie în raportul său diplomatul român Grigore I. Ghica, cerind instrucțiuni lui Mihail Kogălniceanu; Ghica menționează ca instrucțiunile să fie transmise prin intermediul guvernului german, căci „orice telegramă destinată agenției [române] fie chiar indirectă (via Viena) riscă mult să fie interceptată”. Declararea războiului avea să ducă la retragerea personalului Agenției diplomatice românești de la Constantinopol. **Journal de Bucarest** anunță prezența în Capitală a unor corespondenți de presă străini, veniți pentru a urmări desfășurarea evenimentelor: Grant de la ziarul londonez **Times** și Kingston de la **Daily Telegraph**, Boetzel de la **Le Monde** și Frédéric Kohn-Albrecht, trimis special al jurnalelor **Le Siècle**, **L'Indépendance belge** și **Le Rappel**.

● 22 APRILIE/4 MAI:

Românul apelează la fiecare cetățean al țării pentru a-și pune „în serviciul patriei și mintea, și inima, și averea, și acțiunea”. Ziarul **Pressa** își informează cititorii despre nota diplomatică prin care Poarta protestează față de apropierea intervenției între România și Rusia. Comandantul Corpului 2 armată transmite Diviziei 3 itinerarul de marș al trupelor spre Oltenia.

● 23 APRILIE/5 MAI:

de la Chișinău sosește colonelul Greceanu; el a predat țarului Alexandru II o scrisoare din partea prințului Carol, prin care făcea cunoscută ratificarea Convenției româno-ruse de către Corpurile legiuitoare ale României; la reîntoarcere, trimisul domnitorului a fost însărcinat să solicite, din partea marelui duce Nicolae, ca trupele române să acopere în zonele Giurgiu-București și Calafat, trecerea armatei ruse prin România în direcția Dunării.

● 25 APRILIE/7 MAI:

C. A. Rosetti stăruie pentru o grabnică proclamare a independenței; ziarul său **Ro-**

mânul începe să publice articole în care se cere participarea directă a României la război. **Pressa** subliniază că orice hotărâre, în împrejurările existente, urmează să fie „expresiunea fidelă a tuturor partidelor reprezentând voința unanimă a națiunii întregi”.

● 26 APRILIE/8 MAI:

A. Plagiano este numit comisar general român pe lângă cartierul general al marelui duce Nicolae. Conform decretului nr. 952 se stabilește noua ordine de bătaie a armatei, prin care domnitorul ia comanda operativă a trupelor, având ca șef al Marelui Stat Major pe colonelul Gh. Slăniceanu; la comanda celor două corpuri de armată sînt numiți generalii de brigadă Gh. Lupu și Alexandru Radovici.

● 28 APRILIE/10 MAI:

reprezentanții marilor puteri acreditați la București informează guvernele lor despre atmosfera ce domnește în cercurile politice și opinia publică din Capitală, considerînd declararea independenței României și a războiului drept iminente; consulul Austro-Ungariei, Zwiedinek, califică pe C. A. Rosetti drept „sufletul acestei agitații” și susține că situația internațională este favorabilă pentru ca România să devină stat de sine stătător; cu o zi înainte, Charles Mansfield comunica la Foreign Office că foarte curînd se va proclama independența României, neexistînd în această problemă divergențe între partidele politice. **Românul** scrie despre primele bombardamente ale artileriei turcești asupra orașelor Calafat (26 aprilie/8 mai) și Giurgiu (27 aprilie/9 mai) și consideră că „România, pusă în pozițiunea de a se apăra, de a răspunde loviturii pentru lovitură, nu poate face altfel decât să primească războiul și să-l susțină cu toată vigoarea, cu tot eroismul pe care îl reînflăcărează în sinul său tradițiile deșteptate ale vechii virtuți și vitejiei strămoșești”; știri și comentarii asemănătoare apar în întreaga presă și „ziarele sînt smulse din minile vinzătorilor”, după cum relatează Constantin Bacalbașa; în Capitală „însuflețirea crește și opinia publică cere cu glas tare ca România să declare război Turciei”, notează același cronicar al **Bucureștilor de altă dată**, iar corespondentul ziarului **Le Constitutionnel** își informează cititorii „că lumea e hotărâtă la cele mai mari sacrificii pentru a cuceri independența”. Întorcîndu-se de la Giurgiu unde inspectase avanposturile de pe malul Dunării, domnitorul Carol trece în revistă, la Vidra, brigada rusă a generalului Rauch.

● 29 APRILIE/11 MAI:

vechea clădire a Camerii deputaților din „Dealul Mitropoliei” este ocupată „pînă la ultimul loc” de publicul nerăbdător de a cunoaște decizia ce va fi luată în privința declarării stării de război cu Poarta; după discursurile energice ale lui I. C. Brătianu

și M. Kogălniceanu, adunarea „deplin satisfăcută” adoptă o moțiune prin care se declară starea de război cu Imperiul otoman și dă guvernului „autorizarea ca, cu toate greutățile, să pună toată stăruința și să ia toate măsurile spre a apăra și a asigura existența statului român, astfel ca la viitoarea pace, România să iasă cu o pozițiune politică bine definită și națiunea de sine stătătoare să poată împlini misiunea sa istorică”; în ziua următoare o moțiune identică, prezentată de Dimitrie Ghica și susținută de Vasile Boerescu și Alexandru Orăscu, frunțași ai opoziției, este votată în Senat.

● 2/14 MAI:

cu un tren special, domnitorul Carol împreună cu Mihail Kogălniceanu pleacă la orele 13 la Ploiești, pentru a se întâlni cu marele duce Nicolae; în cursul întrevederilor se discută problema încheierii unei înțelegeri cu privire la o cooperare între cele două armate; negocierile vor continua la nenumăratele întâlniri ulterioare ale prințului Carol I cu marele duce Nicolae și mai târziu cu țarul Alexandru II, la Ploiești, unde se afla temporar Marele Cartier General al armatei ruse, și la București; tratativele sînt prelungite datorită divergențelor de opinie existente pe de o parte, între diplomația de la Petersburg — condusă de cancelarul Gorceakov, care se opune unei colaborări armate — și cercurile militare ruse, în frunte cu marele duce Nicolae, partizanul unei cooperări limitate și, pe de altă parte, guvernul român, care susține o participare activă a armatei române, ce urmează să-și păstreze individualitatea și să se afle sub directă conducere operativă a domnitorului; negocierile vor ieși din impas în a doua jumătate a lunii august, după telegrama marelui duce Nicolae, din 19/31 iulie, prin care se cerea trecerea Dunării de către armata română, în împrejurările desfășurării nefavorabile a luptelor duse de trupele ruse împotriva forțelor lui Osman pașă; în cadrul discuțiilor purtate de I. C. Brătianu la Marele Cartier General Rus, strămutat în

Bulgaria și apoi de prințul Carol cu prilejul vizitei făcute țarului, se va conveni ca viitoarele operații militare româno-ruse de la Plevna să fie puse sub comanda domnitorului Carol, avînd ca șef de stat major pe generalul rus Zotov, iar armatei române să i se atribuie unul din sectoarele frontului, sub directă conducere a generalului Al. Cernat.

● 3/15 MAI:

marele duce Nicolae, însoțit de fiul său și de o numeroasă suită, vizitează pe domnitor la București; pe peronul gării, oaspeții sînt întâmpinați de perechea princiară, de membrii guvernului și de alți înalți demnitari.

● 4/16 MAI:

în editorialul său, **Pressa** scrie: „Nu mai este îndoială că, pentru aceia care au urmărit geneza statului român, independența este o concluzie naturală, logică...”. **Monitorul oastei** publică lista donatorilor de cai pentru armată din București și județul Ilfov.

● 8/20 MAI:

întrunire la Facultatea de litere a românilor din Transilvania, Banat și Bucovina, domiciliați în București, cu scopul alegerii unui comitet pentru primirea ofrandelor de peste Carpați, în favoarea răniților români. Ziarul **Timpu** publică proclamația Comitetului revoluționar bulgar din București, semnată între alții de Ștefan Stambulov și Kiriac Tankov, prin care poporul bulgar este chemat la luptă pentru eliberarea patriei.

● 9/21 MAI:

marea zi a proclamării independenței absolute de stat a României; sesiunea extraordinară a Adunării deputaților; în urma interpelării guvernului de către deputatul Nicolae Flea, ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu, declară: „sîntem independenți, sîntem națiune

Bombardamentele otomane stîlesc pe locuitori să plece din Calafat

de sine stătătoare"; se votează istorica moțiune prin care Adunarea deputaților ia act că „resbelul între România și Turcia, rupearea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială”.

● 10/22 MAI:

Timpu își manifestă speranța că în urma votului Camerei deputaților, guvernul „va înțelege misiunea ce are de îndeplinit și nu va scăpa nimic din vedere pentru încoronarea acestei opere providențiale”; același cotidian publică un apel către comercianții din Capitală și districte „pentru a face donații către Crucea Roșie”, subliniind că „ora deșteptării a sunat și momentul de a dovedi vechea vitejie a străbunilor noștri a sosit”. O nouă vizită în Capitală, a marelui duce Nicolae; seara, oaspetele asistă, împreună cu domnitorul Carol, la o reprezentație de gală la Teatrul Național și, apoi, la manifestația studențimii bucareștene prilejuită de actul proclamării independenței de stat și încheiată cu o retragere cu torțe, cesînt stînte în fața statuii lui Mihai Viteazul, simbolul unității naționale; este semnificativ faptul că dintre toți consilierii străini acreditați la București tocmai reprezentantul Austro-Ungariei a fost cel care a reținut acest episod, informînd în acest sens pe ministrul de Externe, contele Andrassy.

● 11/23 MAI:

printr-un decret domnesc, C.A. Rosetti este numit în funcția de primar al orașului București, avînd drept consilieri ajutoari pe N. Flea, I. Procopie Dumitrescu și D. Giani.

● 18/30 MAI:

Românul reproduce din *Gazeta Transilvaniei* informații despre răsunetul pe care l-a avut proclamarea independenței României dincolo de Carpați: „Salutăm cu inima plină de bucurie această știre, căci ea se grăbea a ne spune că de azi încolo România începe o epocă nouă, o viață nouă de libertate și independență”; în ziua următoare, același cotidian relatează despre constituirea unui Comitet al românilor din Brașov, condus de Diamandi I. Manole; în apelul acestuia se spune: „Frații noștri de dincolo sînt puși în dură necesitate de a-și apăra cu arma adevărați existența. Vocea carității vine și reclamă de la umanitate ajutor și alinare [...] este totodată vocea singelui pentru că ei sînt frații noștri”; sînt totodată publicate și listele cu ofrandele brașovenilor în valoare de 7 540 lei.

● 19/31 MAI:

în ziarul *Pressa* apare poezia lui Vasile Alecsandri **Balcanul și Carpatul**.

**Beatrice MARINESCU,
Șerban RĂDULESCU-ZONER**

Muncitorul, țăranul, intelectualul

Războiul din 1877-1878 a fost un război drept, necesar, progresist. Un război cerut, impus de legile istoriei, apărării poporului român. Un război care, în fapt, dura de la 1369, cînd oastea lui Vlaicu vodă¹ s-a ciocnit înfrîntă oară cu trupele otomane, care făcuseră o incursiune la nord de Dunăre. Atunci, ajutat de oaste transilvăneană condusă de Ladislau de Dăbica — alianță semnificativă care dovedea, încă din acele vremuri îndepărtate, hotărîrea poporului român de a se opune cu forțe unite cîmpitorilor — voievodul Țării Românești a stăvilit invazia, după care, trecînd fluviul, i-a alungat pe otomani și din Vidin. De atunci, timp de 508 ani, poporul nostru s-a ridicat de nenumărate ori la luptă pentru a-și apăra independența, pentru ca să „cînte libertatea pe maluri dunărene”. Sintetizînd această caracteristică a luptei românilor, Mihai Eminescu aprecia că „Independența e suma vieții noastre istorice”.

Prin obiectivele sale, războiul pentru cucerirea independenței a căpătat, de la început, caracterul unui război popular, care a implicat participarea întregii țări, a populației din toate teritoriile locuite de români. A fost un război care a cerut maselor un considerabil efort uman și material, soarta independenței, proclamată ca un act sacru de voință al națiunii române, fiind hotărîrită pe cîmpul de luptă, prin tributul de sînge plătit de mii de ostași căzuți la datorie și prin uriașă activitate desfășurată de masele muncitoare pentru a asigura frontului cele necesare.

Doi ostași la fiecare sută de locuitori

Fiii țării au răspuns cu un înalt simț patriotic chemării de a lua arma în mînă pentru apărarea pămîntului strămoșesc. Din primele zile după apariția, la 6 aprilie 1877, a înaltului decret prin care s-a hotărît mobilizarea armatei, din toate județele mii și mii de tineri au intrat în oaste. În total, efectivele mobilizate s-au ridicat la circa 100 000 militari, dintre care 58 700 au reprezentat armata activă. La fiecare sută de locuitori ai țării, doi se aflau sub arme.

Pregătirea militară și fluxul tinerilor spre armată începuse însă cu mult înainte de decre-

¹ Vezi *Magazin Istorie*, nr. 11/1975.

tarea mobilizării. Așa cum relatează ziarul **Românul**, în numărul său din 8 ianuarie 1877, studenții bucureșteni luaseră hotărîrea de a cere Ministerului de Război instructori militari pentru a se instrui. Cererea le-a fost imediat satisfăcută și tinerii s-au adunat „în număr de peste șaptezeci în curtea cazarmii jandarmilor și au luat prima lecție”, hotărînd să se înfruntească din nou pentru a-și perfecționa pregătirea ostășească în folosul patriei.

Odată cu așezarea armatei în dispozitive de luptă de-a lungul Dunării, numeroși voluntari și-au manifestat, de asemenea, hotărîrea de a se înrola. Spre exemplu, cînd Regimentul 8 călărași și-a concentrat escadroanele la Caracal, la unitate s-au prezentat un important număr de membri ai milițiilor, fiind cu toții „însuflețiți de nobila dorință de a da o probă și un exemplu de dragostea românului pentru patria sa, mai ales în momentele de grea cumpănă”.

Și tinerii aflați peste granițele țării la studii, au solicitat înrolarea pentru a contribui astfel la dobîndirea independenței. În **Declarația studenților români din Paris**, publicată în ziarul **Românul**, din 16 aprilie 1877, tinerii care se găseau în capitala Franței și-au exprimat hotărîrea de a participa cu tot elanul la apărarea țării. „Toți românii din Paris — se arată în **Declarație** — s-au întrunit într-un singur gînd: acela de a fi gata a-și face datoria pînă la unu, în momentele cînd serviciile lor vor fi cerute pentru apărarea căminelor strămoșești”.

Într-o scrisoare adresată, la 23 aprilie, tatălui său, domnitorul Carol remarcă felul în care populația a răspuns mobilizării: „Spiritul armatei noastre — scria el — este excelent. Un mare număr de tineri [...] au intrat ca voluntari în armată și toți ard de nerăbdare d-a primi botezul focului. Rușilor le place armata noastră, mai cu seamă artileria, cu caii ei buni. Am mobilizat 180 tunuri”.

Cu îndrîjirea proprie pe care românii au dovedit-o de-a lungul veacurilor pentru apărarea gliei străbune, ostașii au făcut față cu stoicism privațiunilor impuse de război și au luptat cu legendară vitejie pe front. „Tinerile trupe române — consema generalul Radu Rosetti — răspunseră în chip destoinic așteptărilor [...] Ele executară în bune condițiuni lungile marșuri pentru executarea noilor dislocări — unele unități mergînd pe jos de la Focșani pînă în Oltenia [...] se arată, de asemenea, calme sub bombardamentul artileriei, respinseră cu hotărîre încercările de incursii ale dușmanului, avură mulți voluntari pentru recunoașterile peste Dunăre...”.

Armata română și-a dovedit cu prisosință eroismul pe cîmpurile de bătălie, în luptele purtate pentru cucerirea Plevnei, Rahovei, Vidinului și altor poziții otomane. Cei aproape 10 000 morți și răniți, zecile de mii de ostași

Morții regimentului 7 infanterie				
Soldat	Comuna	Flacă	Districtul	
Cristian A. e.	Calărași	Erecl	Botoșani	
Crețu N. e.				
Bucur Gheor.				
Ilăscu E. e.				
Sergent:				
Anghele Ion	Gasilica Dum.			
Soldat:				
Pamfil Ion	Pasluș Gh.	Burdajeni		
Avram Gheor.	Plăcăriu Ilie	Burdajeni		
Peluru E. e.	Ap. Reș. Gh.	Dumbrăveni		
Olaru Andrei	Dirlu Aslan	Burdajeni		
Costora Gheor.	Avățuța C.	Bucur		
Sergent:				
Tuța Alexandru	Unache I. e.	Burdajeni		
Soldat:				
Costora Gheor.	Constantin T.			
Pătechi Enache	Thase Gh.	Burdajeni		
Avram Gheor.	Gheasim Ion	Bucur		
Stăbel Ion	Brăneșcu Ion	Făcșale		
Munteanu Iodiu	Andrei Vas. Balci			
Sergent:				
Falmerț Iurea	Tukaluh Vas. II			
Soldat:				
Gheorghie Vanile	Amel Gh.	Vidheni		
Dima Gheorghie	Onesuh Ion	Dumbrăveni		
Solelei Gheorghie	Goșmanu Stf.	Burdajeni		
Hurvan Văile				
Cornea Gheorghie				
Duma Gheorghie				
Capricău Conat.				

Ziarele aduceau celor din țară numele eroicilor ostași căzuți în luptă

răsplății pentru eroismul lor cu ordine și medalii românești și rusești sînt, peste vremuri, dovada cea mai pilduitoare a marelui obol pe care masele populare l-au dat pentru cucerirea deplinei neamîrări a patriei.

Peste 11 milioane lei contribuție

Războiul se anunța dificil pentru țară. Ultimii trei ani fuseseră grei pentru economia României.

În aceste condiții, cheltuielile legate de echiparea, alimentarea și transportul armatei au revenit, în principal, tot maselor populare. La 5 aprilie 1877, în vederea asigurării cu alimente, îmbrăcăminte, furaje etc. necesare purtării războiului, Consiliul de Miniștri a hotărît să se recurgă la rechiziții. De îndată, în întreaga țară a început strîngerea celor prevăzute, îndeosebi a alimentelor. O statistică a vremii arată că, prin rechiziții, populația României a contribuit cu 116 199 hl grîu, 195 199 hl orez, 18 162 hl porumb, 66 387 cai și vite, 1 383 641 kg alimente (carne și brînzetură) la asigurarea hranei armatei. Într-un raport adresat Ministerului de Interne, prefectul județului Buzău, Constantin H. Boră-

nescu, arăta că cetățenii au „răspuns printr-un avânt admirabil la apelul făcut de guvern [...] Ca un singur om, neținând socoteală [...] de lipsa de mijloace, toți s-au întrecut, unii în ofrande de cai și sume de bani, ceilalți au primit fără murmur prețurile ce li s-au oferit de comisiunea mixtă, așa că în toate inimile se părea că nu exista altă idee decât nobilul sentiment d-a contribui, fiecare în marginile posibilității, la nevoile țării”.

Poporul, în special țărănimea, a efectuat și transportul produselor și al diferitelor materiale spre linia întâia a armatei române. Țărării au asigurat acele „trenuri de aprovizionare”, lungi convoaie de care ce se scurgeau neconținut spre front.

În total, pentru necesitățile efortului de război al armatei au fost rechemizionate 264 394 care; populația rurală a prestat, la cârășerie, construirea drumurilor etc., 1 045 747 zile de lucru.

Echivalențial bănesc al întregii contribuții materiale a maselor populare s-a ridicat la 11 227 098 lei (aproape 80 la sută din bugetul alocat de țară Ministerului de Război¹), oglindind fidel sentimentul de responsabilitate ce stăpânea masele populare, conștiința poporului că orice efort, oricât de mare, era justificat de scopul nobil căruia îi era destinat — dobândirea independenței.

„Pre soțul, pre fratele, pre fiul lor...”

Poporul a ținut să-și arate solidaritatea cu cauza cuceririi independenței și prin obolul pe care fiecare cetățean l-a dat pentru înfăptuirea marelui ideal.

Spontan, din elan patriotic și umanitar, în întreaga țară s-au creat peste 40 comitete, asociații, societăți, cu misiunea de a strânge ofrande pentru oștire. Numele lor — „Independența”, „Providența”, „Societatea țărănimii”, „Comitetul pentru ajutorul armatei în timpul campaniei” — sunau ca un îndemn la o cît mai largă participare pentru ajutorarea soldaților. Comitetul pe țară al Crucii Roșii lansa o fierbinte chemare către toți românii, solicitându-le contribuția pentru ducerea războiului și dobîndirea victoriei: „Mame, surori, soții și copii au șters lacrima ce le brăzda fața după fiul, fratele, soțul și părintele plecat la hotare și au strigat cu țara întreagă: Trăiască armata română! [...] Acea mamă, acea soră, acea soție [...] care iubesc pre soțul, pre fratele, pre fiul lor, care, cu țările de inimă, impunînd tăcere durerii despărțirii și stavilă făcînd de

patriotism lacrimilor neputincioase, vor privi cu ochiul prevăzător viitorul și vor lucra din toate puterile spre ușurarea greutăților momentului”.

Chemări similare răsuna din toate colțurile țării. La Craiova, prefectul Ion Titulescu, tatăl viitorului mare diplomat al României, a constituit un „Comitet de stringerea ofrandelor pentru armata română”, lansînd un apel în care arăta: „Armata noastră stă gata de a ne spăla umilințele și de a ne afirma în fața lumii civilizate că merităm să fim un popor liber și independent [...] Pînă ce să fim chemați de a plăti fiecare din noi, cu singele său, tributul natural ce datorăm către patrie, va trebui ca, cu toții să contribuim cu ce va sta în putință spre a îmbunătăți cît se va putea mai mult condițiile de trai ale armatei noastre”.

Într-o chemare adresată întregului cler din Moldova, mitropolitul Iosif Nănescu chema preoții să sprijine acțiunile de masă pentru adunarea de ofrande, arătînd că acestea sînt foarte necesare acum „cînd fiii poporului român, copiii și frații noștri sînt la hotarele țării cu arma în mînă, vîrsîndu-și singele pentru a putea apăra drepturile, viața, averea, căminurile și onoarea României”.

Masele muncitoare și-au dat ofrandele lor pentru cumpărarea de arme. Răspunzînd apelului lansat de Mihail Kogălniceanu la 7 septembrie 1877, care spusese că „avem brațe, dar n-avem puști”, din toate localitățile au început să se strîngă sume necesare procurării de armament. Într-o știre publicată în presa vremii, se arăta: „Comunele din plasa Vădeni, districtul [județul] Brăila, au fost cele dintîi comune rurale, pe cît știm, care au destinat sume din bugetele lor pentru cumpărare de arme. Publicăm mai jos lista acelor comune, felicităm pe aleșii lor pentru această patriotică faptă, pe care o dăm ca exemplu tuturor celorlalte comune urbane și rurale din țară. Onoare cetățenilor din Brăila!”.

La rîndul lor, comunele din județul Buzău și-au dat obolul pentru a se cumpăra 2 000 puști „Peabody” — arme americane de cel mai nou model. 14 comune din județul Vîlcea au strîns „pentru cumpărarea de arme” 9 959,22 lei.

În numărul său din 16 septembrie, ziarul **Românul** consemna următoarele subscripții: Botoșani — 6 000 lei, Brăila — 30 000 lei, Ploiești — 42 000 lei, Romanul „o sumă echivalentă cu prețul a 120 puști”, Brladul — o sumă trebuitoare pentru 2 000 arme” ș.a.m.d.

Arme, arme ne mai dați

În mod deosebit trebuie relevată contribuția muncitorilor care, alături de țărani, n-au pregetat să-și rupă pîinea de la gura copiilor spre a ajuta ostașii ce se băteau pentru ne-

¹ Bugetul acestui minister a reprezentat 15,6 la sută din cheltuielile aceluiași an, cheltuieli ce s-au ridicat la aproximativ 123 milioane lei — n.r.

Giurgiu, în timpul războiului pentru independență

atîrnare. O societate a micilor meseriași din Iași a oferit, de pildă, 133,75 lei pentru armată. Muncitorii de la Fabrica de timbre „nu se mulțumiră de a da cu generozitate obolul lor. Ei luară și o mare parte din orele lor de repaus și făcură cu suma subscrisă 28 perne de lină albă, 56 fețe de pernă de pînză, în valoare de 150 lei”. Aidoma au procedat sute și mii de învățători, mici funcționari, meseriași etc. Profesorii Gimnaziului „Mihai Bravul” din Capitală, au donat 500 lei, sumă „dacă nu mare, însă dată din toată inima”. Învățătorul Ilarie Marian, din comuna Poiana-Dolj, a adunat suma de 214 lei pentru cei care au plecat peste Dunăre „cu arma în mînă, ca să-și facă datoria către mama noastră a tuturor și să ne apere de primejdia și focul vrăjmașului”. Institutatorul Th. Corneliu și preotul M. Solescu din Vrancea au pus la „dispozițiunea înaltului guvern din salariile noastre cîte 15 franci mensual [lunar — n.r.] [...] de la 1 mai curent și pînă la definitivă terminare a războiului declarat”. În scrisoarea de donație și-au motivat gestul cu dorința de a ajuta guvernul „pentru a realiza una din cele mai mari și mai seculare dorinți a neamului românesc [...] Nu credem că poate fi vreo animă adevărat românească, care la acțiunea actuală a înaltului guvern să nu tresară de bucurie, amintindu-și de plăcutele fructe ce vom culege pe viitor din realizarea celor aprobate și declarate zilele acestea în sinul adunărilor noastre române”.

Alături de populația românească, și cetățenii de alte naționalități au ținut să-și aducă contribuția la înzestrarea armatei. Colonia germană din București, de exemplu, a organizat la 5 iulie 1877, o serbare în folosul Crucii Roșii Române, în urma căreia s-au strîns 4 500 lei.

Colectele au continuat în toate straturile societății. Tineretul învăța odată cu ostașii un marș compus ad-hoc avînd refrenul mobilizator: „Arme, arme ne mai dați?” În total, conform calculului făcut de Alexandru Pencovici într-o lucrare, **Requizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul din 1877-1878**, apărută un an mai tîrziu sumele de bani subscrise de cetățeni pentru cumpărarea de armament s-au ridicat la impresionanta cifră de 1 639 798 lei, care „echivala cu valoarea a 35 000 arme la prețul cel mai ridicat de atunci”. Și nu sînt cuprinse aici decît contribuțiile adunate prin intermediul comitetelor și asociațiilor special create în acest scop. Numeroși cetățeni și-au trimis contribuția lor benevolă direct autorităților militare.

Contribuțiilor bănești li s-au adăugat donațiile de produse în natură (alimente, îmbrăcăminte, medicamente). Numai în perioada aprilie 1877-august 1878 au fost colectate, pentru armată, prin contribuția voluntară a populației: 3 453 oi și berbeci, 1 290 vaci și boi, 1 882 cai, 252 600 kg legume, 74 600 kg grîu, 125 400 kg orz, 35 400 kg ovăz, 376 900 kg porumb, 42 244 kg brînză, 33 736 kg făină și mălai. Orașele Iași, Roman și Birlad au trimis, împreună, 70 000 piini, Craiova — 37 000; Buzăul a dăruit, la rîndul său, 277 oca de brînză și cinci butoaie cu vin, județul Roman a colectat 300 cămăși, 77 mintene. Evident, nu pot fi citate decît cîteva exemple din impresionanta listă de donații ce ilustrează lărga participare și pe acest plan a maselor populare la epopeea Independenței.

Referindu-se la uriașul efort al întregului nostru popor, la fierbîntea sa năzuință spre libertate, ziarul **Românul** scria: „În sinul națiunii române stă tînuită de secole o comoră nesecată de vitejie ostășească și de sacrificii patriotice; cu ajutorul ei totul se putea spera; în zilele mari, ea putea ține loc de tot ce lipsea [...]. Facultățile fericite ale gîntei române se desvăluiră sub neînduplecatele cereri ale evenimentelor; ele făcură minuni și izbînzile cele mai strălucite, pe toate tărîmurile, încununară și de astă dată credința nobilă și patriotică”.

Dumitru ALMAȘ

Socialistul

În concepția și acțiunea practică a mișcării noastre muncitorești, independența și unitatea națională au fost socotite necesități imperioase atât pentru propășirea, în ansamblu, a patriei, pentru rezolvarea problemelor esențiale cu care se confrunta societatea românească, cât și pentru întărirea și dezvoltarea luptei clasei muncitoare împotriva exploatarei, pentru făurirea unei societăți noi. Odată cu constituirea primelor organizații muncitorești și pe măsura asimilării creatoare a socialismului științific, proletariatul a început să se afirme ca cea mai avansată forță social-politică a timpului, înzestrată cu o capacitate deosebită de analiză și înțelegere a realităților societății, de descifrare a comandamentelor majore ale luptei poporului român pentru progres social și libertate națională. Definindu-i locul și rolul, **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism** vede în proletariat „purttătorul idealurilor celor mai revoluționare ale masei populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre o viață liberă și demnă, spre făurirea unității naționale și cucerirea independenței de stat”.

Nu există înfăptuire mai de seamă în istoria modernă a poporului român care să nu fi înglobat în sine și contribuția clasei muncitoare, a cărei prezență în arena istoriei s-a făcut simțită încă de la sfârșitul secolului XVIII. În timpul revoluțiilor de la 1821 și 1848, în 1859, lucrătorii, calfele, meseriașii au luat parte activă la evenimentele.

Numeroase alte momente din istoria începuturilor mișcării noastre muncitorești atestă preocupări majore pentru întărirea statului român, îndeosebi pe plan economic, bază solidă pentru înfăptuirea dezideratelor sale naționale. Teodor Diamant, realizatorul falansterului de la Scăeni (Prahova)¹, preconiza constituirea unor unități „agro-industriale”, datorită cărora „produsele țării n-ar mai fi exportate în stare brută în străinătate și importate manufacturate”; după părerea lui aceasta ar fi lichidat dependența economică față de țările dezvoltate din punct de vedere industrial. Este deosebit de semnificativă în acest sens și concepția exprimată în 1872 de Asociația generală a lucrătorilor din România², prima organizație centralizată la nivel național, una dintre cele mai vechi organizații

muncitorești din lume — care vedea în industrie „o putere a statului român, o onoare a națiunii noastre”.

În 1877, când întreaga viață politică s-a concentrat în jurul marelui eveniment pe care l-a reprezentat proclamarea independenței absolute a României, proletariatul, cercurile socialiste s-au încadrat cu entuziasm în primele rânduri ale făuritorilor marelui deziderat al națiunii. Exprimind poziția socialistilor față de războiul pentru cucerirea independenței, gazeta **Socialistul**, organul de presă al Cercului socialist din București, scria la 26 mai 1877: „Azi însă e timpul când românii, în avântul și entuziasmul suvenirilor trecute, iau arma pentru a-și apăra independența”.

Membri ai cercurilor socialiste, tineri medici, studenți s-au înrolat ca voluntari la ambulantele armatei, punându-și viața, cunoștințele și elanul patriotic în slujba nobilei cauze a națiunii. „Țara noastră — scria în acele zile Nicolae Codreanu, exprimând poziția de principiu a mișcării socialiste în această problemă — este în rezel cu unul din mulții săi inamici, cu Turcia, aceasta este ideea care stă neclintit în capetele tuturor chiar și pe aicea, prin Puiesti; aceasta este ideea care pune pe gânduri despre datorii către țară ce trebuie acum îndeplinite [...] M-am gândit și eu neapărat despre ceea ce trebuie eu să fac în împrejurările de față ale țării noastre, prin ce chip să mă arăt că sint un vrednic fiu al națiunii române și m-am hotărât ca în împrejurările de față să părăsesc pentru cîtva timp serviciul de medic de plasă, să mă duc acolo unde arma inamicului României zdrobește vieții tinere și forte ale conaționalilor mei, unde se varsă pentru o cauză sfîntă sîngele românesc”.

„Grupul celor 14”, studenți mediciniști, din care făceau parte cunoscuți militanți socialiști C. Stăucanu, Al. Spiroiu, Gh. Sabin, alături de I. Niculescu, P. Lăzărescu, I. Corvin, I. Iliescu, s-a distins în mod deosebit în timpul luptelor de la Grivița. Doi dintre ei — I. Corvin și P. Lăzărescu — au căzut la datorie, îngrijind răniții.

Tot ca medici militari au funcționat și cunoscuți militanți socialiști N. Russell, C.I. Istrati și V.G. Manica. În același timp, în țară, Nicolae Codreanu și-a făcut cu prisosință datoria ca medic la spitalul din Pitești, îngrijind răniții aduși de pe cîmpul de luptă. Pentru contribuția lor la izbinda armatei române, militanții socialiști N. Codreanu, N. Russell și C. I. Istrati au fost distinși cu „Steaua României”, iar Gh. Sabin, C. Stăucanu și Al. Spiroiu cu „Virtutea militară”.

Alături de întregul popor, proletariatul a susținut, prin toate mijloacele, uriașul efort material cerut de pregătirea și desfășurarea operațiilor militare. Muncitorimea română a lucrat exemplar pentru fabricarea materialelor necesare frontului, pentru întreținerea mijloacelor de transport și a contribuții cu sume importante la fondurile destinate cumpărării

¹⁻² Vezi **Magazin Istorie**, nr. 2/1975; 10/1972.

armamentului și ajutorării răniților. Într-un vibrant apel din 18 august 1877 către întreaga națiune, ziarul **Românul** aducea un omagiu „celor ce fac un adevărat sacrificiu când dau o parte din micul lor salariu sau din muncă oboșitorilor lor brațe”, adică muncitorilor și țăranilor, care cei dintâi au răspuns la chemarea țării.

Paginile **Monitorului oficial**, ale ziarelor **Românul**, **România liberă** și ale altor publicații din acel timp, cuprind numeroase mărturii ale eforturilor materiale ale muncitorilor în susținerea armatei. În primele rinduri ale celor care au sprijinit efortul de război al țării s-au aflat membrii Societății constructorilor români din București, lucrătorii de la fabrica și depozitul de timbre, cizmarii din atelierele de pe Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei), tipografi și culegătorii de la „Laboratoarele române”, de la **Monitorul oficial** și din Tipografia „Thiel și Weis”, frâniarii, lăcătușii și macaragii din stația CFR Turnu Severin, cefierii din gara Filarete, croitorii din atelierul „Franche” din București, precum și muncitorii constructori de drumuri din zona Pitești-Slatina.

De asemenea, la Sibiu, Brașov, Făgăraș, Timișoara, Deva, Cluj, Abrud, Alba-Iulia, Năsăud, Sighișoara, Sighet, Cernăuți, Suceava, Gherla, Aiud, au luat ființă comitete și societăți de sprijinire a armatei române. La chemările înflăcărâte pe care acestea le-au adresat „către toți aceia în al căror piept bate o fierbinte inimă de român”, orașele și satele de peste Carpați au răspuns într-un singur glas. Și aici, lucrătorii au oferit cu multă dragoste, ca semn al „unei sfinte datorii”, donații în bani, îmbrăcăminte, provizii, medicamente.

În perioada următoare cuceririi independenței, în publicațiile socialiste a fost remarcată pe larg semnificația deosebită a acestui act istoric: „Proclamarea neatintririi României — scria într-un articol retrospectiv din 7 mai 1900 ziarul **Lumea nouă** — a fost, fără îndoială, un fapt de cea mai mare însemnătate, întrucât el a constituit o linie de despărțire între veacurile de aspirare, sub stăpânirea Turciei, și independența de care ne bucurăm astăzi. Poporul român a știut, prin jertfe și abnegații și cu prețul singelui său, să se elibereze de sub turci, într-un război glorios, asigurându-și astfel o neatintrire care să-i permită să se dezvolte în pace și să pășească pe calea civilizației”.

Organizațiile politice ale proletariatului au folosit adesea exemplul înălțător al eroismului ostașilor români în războiul pentru independență ca argument istoric în demonstrarea necesității întăririi organizatorice a mișcării muncitorești. Astfel, într-un apel din 1888 prin care Societatea „Înfrățirea muncitorilor” din Galați îi chema pe muncitori să se organizeze, se spunea: „Să ne grupăm împrejurul acestui steag [al mișcării muncitorești] și, călăuziți

de această idee sfântă [a luptei unite, organizate], să dăm mina unul cu altul și să-l purtăm tot cu atita bărbăție, cum l-au purtat și frații noștri pe cimpurile Plevnei, vărsându-și ultima picătură de singe”.

Militanții revoluționari români înțelegeau relația dialectică dintre patriotism și internaționalism, laturi esențiale ale procesului amplu de dezvoltare, pe noi trepte, a mișcării muncitorești: „Internaționalismul și patriotismul în sensul cel bun și adevărat al cuvântului — scria gazeta **Munca** din 1 mai 1892 — nu numai că nu se exclud, dar sînt legate necesarmente între ele”. Cit privea însă „împrejurările speciale ale țării noastre, înțelegem că înainte de a fi membri ai omenirii sîntem români, că trăim în țara românească”.

Suporturile trainice ale acestei atitudini patriotice rezidă atât în cunoașterea istoriei patriei, a coordonatelor evoluției poporului român, cit și în înțelegerea clară a imperativelor timpului. Partidul clasei muncitoare a oferit soluții proprii, socialiste, destinate să potențeze capacitatea de apărare a țării, să consolideze independența obținută în 1877-1878, soluții sintetizate în concepția despre înarmarea întregului popor, despre transformarea treptată a armatei permanente în națiune înarmată. Această concepție deriva, în mod logic, dintr-o cerință obiectivă adînc resimțită de România, ca țară mică, aflată la confluența unor interese care exprimau în ultimă instanță aceleași scopuri coteropitoare. Este cit se poate de semnificativă aprecierea gazetei socialiste **Besarabia**, care remarcă, cu justete, la 21 octombrie 1879: „Orice armată, cit de puternică, ar deveni fără putere cînd ar avea să lupte cu întregul popor care cunoaște, simte interesele lui și ține bine de ele. În asemenea cazuri, unei bătălii regulate poporul ar opune rezbelul partizan, în contra căruia nu poate să ție mult timp nici o armată regulată [...] Poporul e puterea”. La rîndul său, **Lumea nouă**, subliniind necesitatea adoptării unui sistem de apărare menit să angreneze atît armata, cit și întregul popor în efortul defensiv național, scria la 2 aprilie 1898: „sîntem pentru o armată permanentă cit mai puternică și cit mai bună [...]. Noi știm că pe armată se realizează existența noastră de stat neatintrată”.

Concepția socialistă cu privire la apărarea și consolidarea independenței țării a fost exprimată și de la tribuna Parlamentului. Astfel, în aprilie 1889, atunci cînd a fost dezbătut un proiect de lege prin care urma să se acorde guvernului un credit de 15 milioane de lei pentru continuarea construcției sistemului de fortificații din jurul Capitalei și de la Focșani-Nămoloasa-Galați, Ioan Nădejde a votat **pentru**, atitudine care a primit deplina aprobare a lui F. Engels. Nădejde

a mai avut intervenții și în cadrul altor debateri parlamentare din 1889 și 1890, cu care ocazie a reafirmat punctul de vedere socialist cu privire la căile și metodele de asigurare a suveranității României: „Eu socotesc că sintem datorți să avem și noi armată; nu putem cere acum ca noi să fim cei dinți care să dezarmăm, pentru că nimeni din Europa până azi nu a început să dezarmeze; dar, ceea ce putem cere noi este să căutăm un sistem de armare care să fie și mai bun și mai ieftin și mai democratic. Eu, d-lor, nu voi fi acela care voi vota contra înarmării națiunii”.

La socialiști, patriotismul implica însă și lupta hotărâtă pentru propășirea maselor populare, pentru ridicarea lor materială și culturală, condiții esențiale ale trânciei statului. Măsurile necesare apărării independenței țării, sublinia în ședința Parlamentului din 13 decembrie 1896, deputatul socialist V.G. Morțun, „trebuie să le căutăm, trebuie să le găsim în noi, în neamul nostru care a știut, după vremuri, să se arate în stare de a păstra și a apăra cu vrednicie acest pământ împotriva tuturor încălcărilor și a năvălirilor”. Pentru aceasta, pentru a face din România „o stincă solidă care să stea mindră și semeață înaintea amenințătoarelor valuri”, remarcă el în continuare, „trebuie să deșteptăm la viață politică pe fiii, pe urmașii acelor viteji care în atâtea rînduri și în scurgerea atitor veacuri ne-au apărât țara și neamul”.

Adversarii hotărâți ai politicii marilor puteri de împărțire a Europei în tabere militare, socialiștii români s-au pronunțat pentru respectarea dreptului tuturor popoarelor la independență. „Adevărul, tristul adevăr — scria ziarul socialist **Drepturile omului** din 11 septembrie 1885 — este că puternicii stăpînitori ai lumii se joacă de-a minge cu micile popoare, că harta Europei se modelează, se prefăce, se reformează după cum le convine celor cîțiva arbitri ai omenirii”.

În analiza și aprecierea politicii externe a statului român în ultimele decenii ale secolului trecut, socialiștii români nu puteau face abstracție de condițiile și posibilitățile interne ale țării, de situația ei geografică și strategică, de jocul alianțelor marilor puteri, de evoluția și dinamica relațiilor internaționale. Desprinzînd coordonatele de permanență ale politicii externe românești și pronunțîndu-se pentru menținerea lor, socialiștii le-au definit ca țogice și orientate „în direcția intereselor țării”. Așa se explică, de fapt, participarea lor entuziastă la luptele care au avut loc în acei ani pentru desăvîrșirea unității național-statale, pentru apărarea țării de orice agresiune.

Dr. Vasile NICULAE

Transilvăneanul, bănățeanul, bucovineanul

În procesul de înfăptuire a marelui ideal al independenței României, la loc de cinste se înscrie și contribuția românilor din teritoriile ce continuau să fie detașate prin granițe nefirești de trupul țării. Se manifestase încă o dată, în chip impresionant, unitatea în cuget și simțiri a tuturor românilor. Acum, ca și altădată, înainte și după aceea, tot ce se întîmpla mai de seamă de o parte a Carpaților stîrnea un răsunset puternic de cealaltă parte. Românii din provinciile subjugate aveau încredere nestrămutată în izbînda României în războiul drept pe care-l purta. Ei erau conștienți că statul român suveran va reprezenta un sprijin hotărîtor în înfăptuirea visului secular, „de dorul cui au răposat și moșii și părinții”, desăvîrșirea unității naționale.

Pregătirile de război, după semnarea la 4/16 aprilie a Convenției româno-ruse¹, au avut un viu răsunset în opinia publică a românurilor din provinciile subjugate. **Gazeta Transilvaniei** (Brașov), **Telegraful român** (Sibiu), **Familia** (Oradea) și alte publicații de peste munte și-au informat permanent cititorii despre evenimentele din România și le-au comentat semnificativ. În ajunul proclamării independenței, **Gazeta Transilvaniei** arăta că „independența statului român [...] este astăzi unul dintre cele mai principale obiecte ce se discută în toată presa europeană”, iar prin pana lui George Bariț sublinia că „România este decisă a-și apăra existența și drepturile sale pînă la marginile extreme”, adică pe cîmpurile de luptă, pînă la sacrificiul suprem.

Proclamarea independenței României a produs o puternică impresie în Transilvania, Banat și Bucovina.

Discursul rostit, la 9 mai, de Mihail Kogălniceanu a fost publicat de presa română de peste Carpați. „Noutatea cea mai mare pentru noi, scria revista **Familia** din 15/27 mai, se rezumă în cuvintele: «România s-a proclamat independentă și totodată a declarat război Turciei». La rîndul său, **Gazeta Transilvaniei** sublinia starea de spirit a tuturor românurilor: „Ziua proclamării indepen-

¹ Vezi **Magazin Istoric**, nr. 4/1977.

denței României a produs în inimile fiecărui român sentimente de bucurie, că după atîția secolii [...] România este redată sieși". Românii din Imperiul habsburgic, dorind să facă cunoscută Europei poziția lor față de evenimentele din România, au editat la Viena, ziarul de largă circulație **Der Osten**. În acest ziar a apărut o declarație de solidaritate semnată de 300 persoane, prin care era salutată „cu frățească cordialitate România liberă și independentă” și se ura, în același timp, „glorie și izbîndă armatei sale”. În comentariul apărut în același ziar se arăta că „milioanele de români din Transilvania, Banat și Bucovina urmăresc cu simțăminte frățești această luptă glorioasă a fraților lor”, subliniindu-se că „lumea n-a văzut niciodată o luptă mai dreaptă și pentru o cauză mai justă”.

Apreciind, în cunoștință de cauză, ecoul produs peste Carpați de actul istoric de la 9 mai, comitele suprem al comitatului Turda-Arieș, Kemény György, raporta la 7 iunie 1877, ministrului de Interne maghiar Tisza Kálmán, că românii din Transilvania, după proclamarea independenței României, „jubilează, sperînd și crezînd că, în viitorul apropiat, Regatul României va fi întemeiat, iar poporul român este convins că uniunea Transilvaniei cu Regatul Român este numai o chestiune de timp”.

Declarațiilor și demonstrațiilor de solidaritate cu România independentă din orașele și satele Transilvaniei și Banatului, li s-au adăugat, pătrunse de același fior patriotic, cele din Bucovina. Deși această provincie era lipsită de presă în limba natală, românii de aici au găsit posibilități de a-și exterioriza sentimentele lor de bucurie față de actul de independență a României. Printr-o proclamație tipărită la Iași și difuzată în acele zile, poetul bucovinean Dimitrie Petrino îndemna pe românii transilvăneni și bucovineni „să ridice armele împotriva asupritorilor pentru eliberarea lor din robie și unirea cu românii din țară”. Organizați în Societatea „Arboroasa”, studenții români de la Universitatea din Cernăuți, celebrînd evenimentul, își exprimau hotărîrea de a sprijini direct, cu armele, cauza României independente.

Susținerea războiului din 1877-1878 de masele populare din Transilvania, Banat și Bucovina s-a concretizat în sprijinirea morală și materială, înrolarea de voluntari în armata română.

Nu se proclamase încă, oficial, independența și apeluri pentru organizarea de comitete de ajutorare s-au înregistrat la Cluj, Sibiu și Brașov, la Cernăuți și Suceava. În fiecare zi se anunța formarea altor comitete în orașele și chiar în satele Transilvaniei și Bucovinei. Numai în Transilvania numărul acestora s-a ridicat la peste 350, în această cifră cuprinzîndu-se doar cele consemnate de presa vremii. Cite vor fi fost în total e

greu de știut. Se știe însă că impulsul a pornit din sudul Transilvaniei, de la Sibiu și Brașov, puternice centre culturale și politice românești, unde își aveau sediul „As-tra”, organele de presă **Gazeta Transilvaniei** și **Telegraful român**. Din aceste focare, elanul patriotic s-a răspîndit cu iuteală spre Făgăraș, Alba Iulia și Cluj, ajungînd, concomitent, pe Mureș și pe Tîrnave, în Munții Apuseni și Țara Năsăudului, în Bihor și Satu Mare, în Banat și Maramureș.

De amploarea mișcării de solidaritate a transilvănenilor cu frații lor de peste munți s-au sesizat oficialitățile, grupările politice și publicațiile ostile acestora. Ministerul de Interne de la Budapesta a interzis „înființarea de comitete peste tot, fără distincțiune de naționalitate și culori politice”, iar oficialitatea locală a luat măsuri de desființare a comitetelor existente. În articolul **Spre folosul românilor rîniți**, George Bariț, lua atitudine vehementă față de măsurile oficialității și nu ale poporului maghiar, împotriva comitetelor de ajutorare, demonstrînd că datoria cea mai de preț a unui popor este lupta sa pentru libertate, pentru independență. În numele întregii presei românești, Bariț adresa o caldă felicitare locuitorilor din România pentru patriotismul dovedit și comitetelor femeilor române din Transilvania, a căror activitate nu se deosebea prin nimic de a „Crucii Roșii” din orice țară. De aceea, socotea el, trebuia continuată cu toată energia, „disprețuind orice metehne ale tiraniei și egoismului ucigător de patrie”. Exemplul lui Bariț a fost urmat și de alții, care au iscălit și publicat proteste asemănătoare. Un **Apel la români**, publicat în **Gazeta Transilvaniei**, din 9 iunie, sublinia „simțămîntul umanității, iubirea și legătura de sînge”, care „nu se dizolvă decît odată cu viața”, și reînnoia chemarea de „a da fiecare obolul său pentru alinarea suferințelor fraților noștri din România rîniți în război”.

„Cauza ostașului român” era considerată „cauza generală română”. Victoria armatei române era socotită victorie a „întregii națiuni, fie aceea risipită în oricare parte a lumii”, deoarece „sîngele apă nu se face”. De aceea, înfruntînd greutăți, rezistînd amenințărilor, patrioții din Transilvania, Banat și Bucovina și-au înmănușat voințele și au învins toate piedicile, toate primejdiile. La acestea trebuie adăugată atitudinea Crucii Roșii din România, a presei din Bucurîni în frunte cu **Românul**. Exprîmîndu-și regretul față de „rigorile de neînfeles la care sînt supuși românii din Transilvania din partea autorităților ungurești”, Mihail Kogălniceanu, într-o scrisoare către agentul diplomatic al României la Viena, califica drept „un lucru nemaiauzit” de a împiedica „româncele de dincolo de Carpați să facă colecte pentru ambulantele noastre”.

În pofida arbitrarului oficialității, listele de donații au sporit mereu, mai cu seamă

în perioada luptelor de la Plevna, Rahova, Smîrdan, încît presa se găsea în criză de spațiu în privința publicării lor. **Gazeta Transilvaniei** cerea chiar scuze cititorilor pentru întârzierile în aducerea la cunoștința opiniei publice a acestor liste, din cauza numărului lor atât de mare „încît am putea umple mai multe coale de tipar numai cu acestea”.

Conștiinței de însemnătate istorică a evenimentelor, țărani, muncitori, meseriași, negustorii și intelectualii români, tinerii care studiau la Viena și Pesta, chiar și elevii au adunat importante sume de bani și cantități de îmbrăcăminte, pinză, medicamente, pansamente ș.a. Într-un timp relativ scurt, brașovenii au subscris numai în bani suma, însemnată pentru vremea aceea, de 7 540 lei aur, iar sibienii — vreo 5 000 lei aur. O ambulanță bine echipată cu tot ce era necesar, „prea frumos împodobită”, pe care strălucia inscripția „doamnelor române din Transilvania”, pornea spre câmpul de luptă la 23 iunie 1877. Cunoscutul și originalul oier-cărturar Badea Cârțan din Cârța Făgărașului a donat pentru nevoile armatei întreaga sa turmă de 1 200 oi, care se afla la pășunat în Bărgăan. Pe listele de subscripție apăreau ca donatori sătenii din Viștea și Lisa — Făgăraș (zeci de cămăși, pinză, pansamente), cei din Cean-Cluj (scamă), țărani din Poiana-Sibiu (porumb) sau din Pecica — Arad (102 florini). În fiecare casă românească femeile și copiii făceau pentru răniți acule scame care serveau pentru înlocuirea vatei la pansamente.

Demn de subliniat este și faptul că, alături de români, în acțiunea de susținere materială și morală a luptei armatei române s-au aflat și maghiari. Meseriași din Vranii (Banat), de pildă, au donat în acest scop 500 coroane; la Blaj, în noaptea căderii Plevnei, intelectualii și meseriașii maghiari au aprins luminări la geamurile caselor, asemenea întregii populații românești; marele poet maghiar Arany János a cîntat eroismul ostașilor români în însușitorul său poem **Plevna**.

Tot mai numeroase și mai valoroase donații din Transilvania soseau pe adresa Crucii Roșii din București, iar din Bucovina pe adresa Crucii Roșii din Iași, adăugîndu-se celor realizate de locuitorii din România. Pe bună dreptate neobositul George Bariț putea scrie că „dacă nu am mai avea altă probă despre ferma decizie a locuitorilor țării de a se apăra pe viață, pe moarte, ne-ar fi deajuns acele liste lungi de oferte extraordinare”.

În adevăr, **Monitorul oficial** din București constată că totalul listelor de subscripție din România și teritoriile de sub dominație străină ajunseser la 1 540. Realitatea a confirmat și afirmația lui Bariț referitoare la raportul valoric dintre donații și rechiziții. În adevăr cei 9 247 000 lei reprezentînd valoarea donațiilor înregistrate de

la populația din toate provinciile românești de sub dominație străină era egală cu circa 77 la sută din valoarea rechizițiilor efectuate în România pe baza legii.

Contribuția provinciilor aflate sub dominație străină la susținerea războiului de independență a avut o strălucită expresie și în lupta cu arma în mînă a multor fii ai acestor meleaguri împotriva oștirilor otomane. Numărul mare de cereri de înscriere ca voluntari în armata română a numeroși tineri din provinciile de sub stăpînire Imperiului habsburgic constituie o demonstrație grațioasă că pe toate plaiurile românești se declanșase o adevărată mișcare în acest sens. Și nu era vorba numai de români, ci și de tineri din rîndul naționalităților conlocuitoare, între aceștia și evrei, care erau ajutați în felurite forme de comitetele evreiești organizate în sprijinul războiului de independență.

Simțămintele patriotice care stăpîneau mințile și inimile românilor din teritoriile subjugate creaseră un adevărat climat pentru afirmarea dorinței și voinței de a se înrola ca voluntari în armata română. Cu multă măiestrie și abilitate acționa presa pentru dezvoltarea acestui climat. La sfîrșitul lunii mai 1877, de pildă, **Gazeta Transilvaniei** publica apelul intitulat **La arme**, adresat foștilor ofițeri care au servit în armata austro-ungară, arătînd că sînt primiți „cu brațele deschise” voluntari în armata română. Presei i se alăturea acțiunea în același sens a unor entuziaști care nu conțineau a face propagandă pentru înrolarea de voluntari. Unul dintre aceștia, tînărul I. Tieșeanu, din Oravița, răspîndea în rîndul colegilor de generație harta Daco-României și întreținea legături cu patrioții din România, care, prin scrisori, îi alimentau mereu îndrăzneala. O asemenea scrisoare, primită din Slatina, la 8 mai 1877, îl îndemna la activitate secretă: „Grijește bărbătește pentru colecta de bani și voluntari”.

Și voluntari au plecat din Brașov, Făgăraș, Orăștie, Blaj, Vișeu de Sus și din alte și alte orașe și sate transilvănene; din Bucovina s-au înrolat voluntari elevi din clasele superioare ale liceului și școlii normale, studenți de la facultățile Universității din Cernăuți, printre care se aflau nu numai bucovineni, ci și bănățeni și chiar români din Valea Timocului. Cheltuielile de călătorie ale studenților au fost asigurate printr-o colecție organizată de Societatea „Arboroasa”. Rezultatele au fost peste așteptări. După acoperirea costului drumului, au mai rămas bunuri și bani destinați pentru ajutorarea răniților. Presa din România a publicat un număr apreciable de știri cu privire la înrolarea voluntarilor transilvăneni, bănățeni și bucovineni, fără a-i nominaliza însă pentru a le feri familiile de măsurile represive ale oficialității. Documentele vremii, memoriile și amintirile contemporanilor, participanți sau nu la campania militară, au consemnat totuși pentru posteritate numele unora din-

tre voluntarii ardeleni și bucovineni. De la Blaj, elevii N. Cotuțiu și Artimon Pop; din comuna Bobahalma, Petru Drăghici; de la Orăștie, N. Cruceanu; de la Făgăraș, V. Grama, Gh. Borzea, I. Bejan, I. Popovici și Damaschin Popa; din Brașov, Gh. Diamandi; din Rîșca, A. Hențescu și mulți alții; dintre bucovineni se cunosc numele lui Chibici-Rîvneanu, prietenul lui Eminescu, ale conducătorilor grupului de liceeni și normalști Alexandru Giurgiuivan, Emilian Hudei, Gheorghe Levescu, Ilie Gherghel, precum și ale altora. Cei mai mulți au rămas însă necunoscuți, contopindu-și vitejia și jertfele cu ale zecilor de mii de eroi din România.

Că numărul voluntarilor a fost destul de însemnat ne-o atestă și măsurile drastice ale oficialităților, anchetele și urmărirea efectuate de autoritățile locale, discuțiile furtivoase din Parlamentul de la Pesta, unde deputatul român bihorean, Partenie Cosma, încerca să tempereze „zelul reacțiunii de a frîna acest impuls firesc”, repetatele proteste ale guvernului de la Viena adresate guvernului de la București. Un exemplu edificator: ministrul de Externe austro-ungar, Gyula Andrassy, sesiza pe C. Bălăceanu, reprezentantul diplomatic al României la Viena, că „un număr de tineri români din Sibiu și Făgăraș [...] au trecut fără pașaport spre a se înrola în armata noastră și au fost la Ploiești obiectul unor manifestații jignitoare pentru Austro-Ungaria”, pretinzând guvernului român să-i extrădeze pentru a descuraja pe alți tineri care ar dori să le urmeze exemplul. Dacă voluntarii s-ar dovedi refractari sau „revoluționari”, continua ministrul austro-ungar, urmează a fi siliți să se întoarcă la casele lor în virtutea convenției de extrădare. Atitudinea guvernului român a fost demnă și fermă: ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu, a respins cererea de extrădare a voluntarilor, neuitînd să-i amintească lui Andrassy că el, Kogălniceanu, în calitate de ministru de Externe și prim-ministru, în anii 1859-1860, a acordat sprijin și ajutor patrioților maghiari care se străduiau să organizeze acțiuni anti-habsburgice.

Comportarea voluntarilor transilvăneni și bucovineni în timpul războiului este aureolată de nimbul vitejiei și eroismului. Ei au primit botezul focului chiar în cele dintîi lupte cu turcii. Voluntarul transilvănean Coriolan a înfruntat cele mai periculoase situații, făcîndu-și datoria pînă la jertfirea vieții. Lovit de un glonte inamic pe cînd îngrijea un rănit, Nicolae Grancea nu a părăsit tranșeele, ci a continuat să acorde asistență sanitară celor ce sufereau. La fel a procedat și Filip Mihalca, care a acordat cu devotament ajutor ostașilor răniți. Emilian Hudei s-a distins la asediul Plevnei, obținînd galoanele de sergent, împreună cu alți tineri din Bucovina — Ion Fongan, Bodnărescu și Apolonie — Alexandru Chibici-Rîvneanu s-a remarcat în luptele de la Smîrdan, medicul veterinar Dionisie

Buceschi și-a făcut datoria unde era mai mare nevoie. Mai binecunoscută este activitatea căpitanului bănățean Moise Grozea¹, care, prin priceperea, vitejia și curajul său, prin spiritul de abnegație dovedit la atacul asupra Griviței, poate sta cu cinste alături de cele mai frumoase figuri de eroi ai războiului de independență. El vedea în războiul la care participa un moment de culme în existența poporului român. Așa cum spunea într-una din scrisorile sale, „victorie sau moarte este deviza fiecărui soldat român; să dăm tot ce avem pentru bravii noștri soldați este deviza fiecărui cetățean român”. Și într-adevăr pentru vitejia și eroismul lor, mulți voluntari din provinciile românești subjugate, între care și căpitanul înaintat la gradul de maior, Moise Grozea, au fost distinși cu importante decorații militare.

Se potrivește tuturor luptătorilor transilvăneni, bănățeni, bucovineni aprecierile aceluiași Partenie Cosma, rostite în Parlamentul de la Pesta, anume că atunci „cînd a bătut ora pentru eluptarea independenței patriei tot românul, ca unul, au sărit înaintea redutelor neexpugnabile ale celui mai cumpnit și viteaz inamic, ce e drept însoțit de surisul curios și compătimitor al Europei, dar în curînd s-au reîntors întîmpinați în calea lor de triumf, de admirarea și stima Europei, pentru că au dovedit în mod eclatant înaintea lumii că acolo jos la Dunăre există un popor brav și tînăr, care-și cunoaște chemarea sa europeană și este în stare a și-o împlini, un popor a cărui alianță poate fi prețioasă pentru oricine”.

Independența României, asemenea altor istorice înfăptuiri n-a fost opera unui singur om sau a unor oameni, oricîte merite au avut unii dintre aceștia în realizarea marelui eveniment. Asemenea altor evenimente de răscruce, independența României a fost opera întregului popor român, din România și deopotrivă din provinciile aflate sub dominație străină. Poporul a pregătit-o pas cu pas, cu răbdare și tenacitate. Poporul a apărut-o cu singele și viața celor mai buni fii ai săi. Poporul a suportat toate greutățile, materiale și morale ale războiului. Efortul statului și poporului român pentru susținerea războiului de independență își are și o grăitoare expresie cifrică — peste 100 000 000 lei aur — care, raportată la numărul populației și la gradul de dezvoltare economică a țării în acea perioadă, este cu adevărat impresionantă. Conștiință și matură, chibzuită și hotărîtă, națiunea, în mod unanim, a consimțit la marea solicitare umană, militară și economică a momentului istoric. Și această bază socială și națională largă și puternică a conferit independenței de stat a României temeinicia veșniciei.

Acad. Ștefan PASCU

¹ Vezi *Magazin istoric*, nr. 11/1976.

Femeia

Pe vastul front național pentru cucerirea independenței depline a țării s-au remarcat, prin fapte demne de admirație, și milioanele de femei din orașele și satele patriei, ca și româncele din Transilvania și Bucovina, provinciile aflate vremelnice sub stăpânirea Imperiului austro-ungar. Acționând în cadrul Societății de Cruce Roșie sau în comitete speciale constituite, ele s-au ocupat cu stringerea de fonduri bănești și diverse materiale destinate ajutorării armatei, precum și cu organizarea și înzestrarea unor ambulanțe și spitale, subvenționate prin mijloace proprii. Din Moldova și până în Oltenia și de aici în Transilvania s-a desfășurat astfel o largă acțiune, prin care ostașii aflați pe front au simțit în permanentă sprijinul mamelor, soțiilor, fiicelor și surorilor lor.

La 18 aprilie 1877 lua ființă, sub conducerea Mariei Rosetti Roznovanu, „Comitetul central al doamnelor din Iași pentru ajutorul și îngrijirea răniților români”, care adresa următorul apel: „Nouă româncelor ne revine sarcina și onorul de a aduce alinare suferinței, de a veghea lângă răniți și a-i reda țării lor; pentru aceasta nu trebuie să crutăm nici bani, nici stăruințe. Rolul nostru este de a fi peste tot locul unde se va cere acel spirit de adânc și curajos devotament...”. Hotărîrea femeilor moldovene de a participa la efortul general pentru susținerea armatei a avut un larg răsunet. „Femeile din Iași, urmașe demne a mamei lui Ștefan cel Mare, se grăbesc a încuraja pe soții și fiii lor să-și facă datoria, astăzi cînd patria-i cheamă a-și vărsa singele pentru dînsa, promițînd că la rîndul lor ele nu vor cruța nici sacrificii, nici osteneți”, relatea ziarul local *Curierul*, în aprilie 1877.

Imediat după constituire, comitetul a început să se ocupe de organizarea unei ambulanțe și a unui spital mobil. În acest scop, după cum menționa aceeași publicație, s-a creat un depozit, „astăzi în plină activitate și care posedă deja un material atît de însemnat, încît îl este suficient nu numai la înzestrarea completă a unei ambulanțe, dar și la mai departe ei aprovizionare pe cîmpul de bătălie”, și un atelier în care femeile pregăteau diferite obiecte necesare unităților sanitare. În același timp, presa, aproape în fiecare

număr, publica numeroase liste cu numele donatorilor și cu mențiunea donațiilor trimise comitetului din diferite regiuni ale țării de către persoane particulare, întreprinderi și instituții în vederea organizării și înzestrării ambulanței și a spitalului mobil. Pentru înzestrarea spitalului, comitetele femeilor din Tecuci și Piatra Neamț, de exemplu, au oferit corturi și paturi. Ministerul de Finanțe a acordat scutiri de vamă pentru comenzile de material sanitar făcute în străinătate; Primăria orașului Iași — pentru taxele comunale; Regia monopolului tutunului a oferit tutun pentru ostași; Căile Ferate au luat măsuri ca transportul celor două unități sanitare și al personalului necesar să se facă — o bună parte din drum — în mod gratuit.

Odată pregătirile terminate, ambulanța dotată cu trăsuri și furgoane pentru transportul răniților și spitalul, înzestrat cu tot ce era nevoie pentru instalarea lui, au fost trimise la destinație. „Așadar — cum remarca ziarul *Curierul*, în 31 iulie 1877 — în trei luni de zile s-a înființat de onorabilul Comitet central al doamnelor din Iași, atît o ambulanță din cele mai bine înzestrate de pe cîmpul de război, cit și un spital mobil”.

Doctorul Carol Davila relatează că primii 75 răniți au primit îngrijire din partea ambulanței doamnelor din Iași. Spitalul, instalat la Turnu Măgurele, era la 15 august 1877 „în plină activitate la fața locului”.

Cu cele două unități sanitare a venit de la Iași și o parte din personalul medical necesar, printre care dr. Ludovic Rus, infirmierele Eliza Codreanu și Zoia Gheorghe, cit și directoarea spitalului, Eliza Virnav Liteanu și președintele comitetului, Maria Rosetti Roznovanu.

În noiembrie 1877, ieșențele au organizat, pentru cei ce se întorceau bolnavi de pe front, în orașul lor, în casa Elenei Mălinescu, Spitalul Santa Maria, cu o capacitate de 50 paturi.

Inițiativa celor din Iași a fost urmată și în alte orașe din Moldova. Astfel, în Bacău, 52 femei au format „un comitet cu scop de a aduna, prin concursul tuturor cetățenilor din acest județ, sume de bani spre a veni în ajutorul răniților din armata noastră”. De asemenea, s-au mai constituit comitete ale femeilor pentru ajutorarea ostașilor români răniți și la Botoșani, sub conducerea Catincăi Buzdugan, la Tecuci, Roman, Huși, Fălcișeni, Piatra Neamț, Galați, Suceava, Vaslui, Birlad etc.

În Muntenia, astfel de comitete au funcționat în județele Brăila, Buzău, Dimbovița, Rm. Sărat, Roman, Ilfov etc. și în orașele Ploiești, Tîrgoviște, Urziceni, Cîmpulung etc.

În capitala țării, Comitetul femeilor a funcționat sub președinția Mariei Rosetti. Apelurile adresate de acest comitet au avut, de asemenea, un larg răsunet în rîndul opiniei publice. În lunile mai și iunie 1877, aproape în fiecare număr al ziarului *Românul* au apărut liste cu colectele și donațiile făcute de public

¹ Ambulanță (în accepția epocii) — instalație sanitară în spatele frontului, unde răniților li se dă primul ajutor medical — n.r.

pentru înființarea unei unități sanitare destinate îngrijirii răniților. În iunie 1877, Maria Rosetti făcea cunoscut prin presă că datorită „patriotismului și generozității publicului” s-au primit donații cu care poate fi înființat un spital. O astfel de instituție a fost organizată, cu concursul medicilor L. Fialla, I. Felix, N. Kalinderu etc.

Revista **Familia**, în numărul său din 10/22 iulie 1877, sublinia că inițiativa acestei nobile întreprinderi a luat-o d-na Maria C.A. Rosetti, „prin a cărei stăruință s-au adunat obiecte necesare pentru 50 răniți și aproape 4 000 lei numerar”. De altfel, inimoasa președintă a Comitetului femeilor din București s-a aflat mereu la datorie. „Am văzut pe d-na Rosetti cu multă abnegație lucrând la bucătărie, stăruind, tocind și împărțind carnea pentru diferite preparatii culinare și pe lângă acestea mai preambulându-se pe lângă răniți, întrebându-i de dorințele lor”, scria dr. Fialla. „Simțămintele iubirii de oameni și patriotismul luminat, de care ne dați exemplu, impun datoria oricărei femei române a vă urma pe calea virtuții și a devotamentului”, i se adresa într-o scrisoare Ecaterina Robescu, în octombrie 1877.

Admirația și prețuirea de care s-a bucurat activitatea pe care femeile din București au desfășurat-o în acea perioadă își găsesc expresia și într-o scrisoare adresată, în decembrie 1877, redacției ziarului **România liberă**, de către Elena Dragomirescu al cărei fiu rănit a fost îngrijit în spitalul care a funcționat la Craiova și apoi la Turnu Măgurele: „Ca mamă, îmi permit, domnule redactor, a vă ruga să vă faceți ecoul inimii mele plină de recunoștință către aceste demne mame ale osteniților suferinzi și a le asigura că numele dumnealor va fi etern imprimat în adincul sufletului tuturor părinților ce, ca mine, au a le mulțumi chiar viața, poate, a fiilor lor”.

În București a funcționat și Comitetul soților medicilor, din care au făcut parte Elena Dumitrescu, Elena Fialla, C. Teodorescu, Eliza Petrescu, Maria Polizu ș.a. Acestea, nu numai în timpul războiului, dar și după terminarea lui au îngrijit pe cei suferinzi, constituind, în mai 1878, Societatea femeilor române pentru protejarea orfanilor din război.

O importantă contribuție au adus și femeile din Oltenia, care din luna mai 1877, au constituit comitete de ajutorare a ostașilor români răniți. Craiovenele s-au ocupat îndeaproape de amenajarea unui spital special chirurgical pentru îngrijirea soldaților răniți, de care au avut grijă în tot timpul războiului. În iunie 1877, învățătoarea Aristia Stoicescu, adresându-se Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, cerea: „În fața grelelor împrejurări în care se găsește țara cu ocaziunea resbelului, în lipsă de alte mijloace cu care aș putea veni în ajutorul fraților ce sînt gata a-și vărsa singele pentru apărarea patriei, vă rog cu onoare să binevoiți

a primi mica ofrandă ce-mi permit a face, ordonînd a reține, cu începere de la 1 iulie, pînă la finele resbelului, o pătrime din modestul salariu ce-l primesc ca înlocuitor a clasei a III-a la Școala primară de fete nr. 3 din Craiova”.

La 30 mai 1877, redacția ziarului **România liberă** a primit din Tg. Jiu o scrisoare semnată de 24 gorjence, în care se spunea: „Îndată ce ostilitățile au început între noi și Turcia, doamnele din Tg. Jiu, aducîndu-și aminte de datoria ce revine tuturor românilor atunci cînd țara e în pericol, au constituit o societate anume «Gorju», care are de scop a veni în ajutorul soldaților care luptă pentru apărarea drepturilor scumpei noastre Români”.

La Turnu Severin, cînd s-a anunțat, la începutul lui septembrie 1877, că vor sosi 150 răniți, apelîndu-se la cetățenii orașului ca să contribuie la pregătirea corespunzătoare a spitalului, femeile au răspuns primele la stringerea a tot ceea ce era necesar.

Emoționante au fost dovezile date, în această mare acțiune, de către femeile muncitoare. Din puținul pe care-l aveau, au făcut donații în bani și în diverse obiecte. Lucrătoarele de la Fabrica de timbre din București, pe lângă contribuția bănească, au confecționat 28 perne de lină albă prima calitate, cu 56 fețe de pernă de pînză fină destinate spitalelor. Comitetul lucrătorilor și lucrătoarelor de la casa „Briol” a organizat un bal în scopul „ajutorării familiilor soldaților căzuți în lupte”. Tărâncile, cadrele didactice de la orașe și sate, și-au adus, de asemenea, obolul lor, în marele obol al țării.

Șirul exemplelor privind contribuția femeilor din Moldova, Muntenia și Oltenia, ca și de pe toate celelalte plaiuri românești la războiul din 1877-1878, ar putea mult continua, toate dovedind că fiecele țării s-au arătat la înălțimea marelui moment pe care l-a trăit poporul.

Elisabeta IONIȚĂ

n împrejurările în care Partidul Național din Transilvania nu putea desfășura o activitate legală pentru mobilizarea maselor de solidarizare cu patria luptătoare, cele care au luat inițiativa acestor acțiuni au fost femeile. Soțiile, surorile și fiecele frunțașilor mișcării naționale românești în Transilvania și Bucovina au devenit în această largă acțiune activiste energice și permanente. Primul comitet de femei din Transilvania s-a constituit la Sibiu, în ziua de 5/17 mai 1877. Președinta acestui comitet, Iudita Măcelariu, „fiică a

Apusenilor" și urmașă, prin fapte, a luptătoare revoluționare de la 1848, Pelaghia Roșu, era soția și colaboratoarea președintelui Partidului Național Român din Transilvania, Ilie Măcelariu. În jurul ei s-au grupat Maria Hannia, vicepreședintă, Caliope Boiu și Maria Cosma, secretare și Agnes Popa, casieră. La 7/19 mai 1877, George Bariț publica în *Gazeta Transilvaniei* un apel-manifest intitulat **Epistolă respectuoasă către femeile noastre**, prin care saluta constituirea comitetului. Autorul textului sublinia că armata română își varsă singele „pentru existența patriei și a națiunii, pentru libertate [...] România este decisă a-și apăra drepturile sale pînă la marginele extreme”. În apel se exprima încrederea că în orașele și satele Transilvaniei urmau să se constituie comitete pentru ajutorarea răniților pe cîmpul de lupte.

Aceleași idei au fost redate într-un articol apărut în numărul din 22 mai/3 iunie 1877, al *Gazetei Transilvaniei*, sub titlul **Spre folosul românilor răniți**.

Răspunzînd chemării, Sevastiana Mureșanu, din Brașov, considera și ea că susținerea „consinginelor noastre, astăzi răniți în bătălie [...] a eroilor români, care sîngeră oriunde în lupta pentru apărarea existenței naționale române”, era o obligație sîntă pentru fiecare român.

Comitetul din Sibiu a cuprins în raza activității sale 154 localități din județele Sibiu, Brașov, Alba, Sălaj, Hunedoara, Caraș-Severin, Timiș, Bihor, Maramureș și cu legături pînă la Budapesta și Viena.

Asemenea comitete s-au constituit și la Cluj — sub conducerea Mariei Iliescu, la Fă-

Ambele texte au constituit principala acuzație în procesul intentat de către autoritățile habsburgice împotriva lui Barițiu. În iunie 1877, învinuit de „crima tulburării liniștei publice, pentru delictul de agitație și provocare de ură”. Procesul — care s-a încheiat cu achitarea fruntasului transilvănean — a fost urmărit cu emoție de întreaga opinie publică românească. La 23 aprilie/5 mai 1879, Iudita Măcelariu, însoțită de Ana Moga și Maria Cosma, au înmînat lui Barițiu o scrisoare de mulțumire din partea femeilor luptătoare din Sibiu pentru sprijinul acordat în anii 1877-1878 — n.a.

găraș — sub președinția Anastasiei Popescu, la Oradea — avînd în frunte pe Venturia Roman și la Năsăud — sub conducerea Elisabetei Pop Păcurariu.

Amploarea solidarizării românilor din Transilvania cu războiul de independență, în care vedeau o cauză comună, a produs panică în rîndul autorităților. Acestea au recurs la măsuri drastice pentru a împiedica dezvoltarea mișcării naționale românești. Printr-un ordin din Budapesta s-a dispus, la 12/24 mai 1877, dizolvarea comitetului de femei din Sibiu. Printr-un alt ordin, din 14/26 mai 1877, s-a interzis organizarea de „comitete peste tot fără distincție de naționalitate și culori politice”. Pretextul folosit de autorități era poziția de neutralitate adoptată de Imperiul austro-ungar față de războiul din 1877-1878. Se trecea însă sub tăcere vasta activitate desfășurată de comitetele filootomane organizate în Ungaria cu sprijinul manifest al oficialităților.

Nevoită să anunțe, la 19/31 mai, suspendarea temporară a activității comitetului, Iudita Măcelariu adresa, în numele acestuia, Ministerului de Interne din Budapesta un protest în care se revendica revocarea ordinului de dizolvare. Referindu-se la comitetele organizate în capitala statului maghiar pentru ajutorarea răniților turci, Iudita Măcelariu se întreba cu teame: „Sau doară numai pentru aceea au devenit nepermisibile aceste comitete, pentru că au întreprins și doamnele române astfel de lucruri umanitare în

favoarea fraților lor pătimitori din România?”.

Protestul era larg sprijinit de presa românească, de pe ambele versante ale Carpaților, de publicațiile săsești și chiar de unele periodice străine din afara granițelor românești. Constanța Argetoianu, din Craiova, își exprima, cu această ocazie, în *Gazeta Transilvaniei*, din 9/21 iunie 1877, credința că nici un ordin nu-i putea opri pe români de „a vorbi românește, de a iubi românește, de a lucra românește”.

Cot la cot cu ostașul...

Deși n-au funcționat legal decât o scurtă perioadă de timp, comitetele formate în Transilvania și Banat pentru ajutorarea ostașilor români au desfășurat o serie de acțiuni rodnice.

Măsura de dizolvare a comitetelor n-a putut sistă activitatea în sprijinul ostașilor români. Femeile au continuat cu hotărâre lupta, preluând ca persoane particulare sarcina de a colecta și expedia pe adresa Crucii Roșii din București ofrandele românilor din Transilvania și Bucovina. Alături de ele s-au aflat învățătorii, preoții, notarii comunali, profesorii și avocații care au folosit orice prilej pentru a aduna cât mai multe ofrande pentru răniți. Familia insera, la 12 august 1877, chemarea Aureliei Crișan și a Carolinei Pop, sora lui Al. Papiu-Ilarian, către „frații din cîmpie”; românca I. Boiu Moldovan se adresa celor de pe Tirnave printr-un apel apărut în aceeași publicație, intitulat mobilizator **Totul pentru ostașii români răniți**.

În orașe și sate s-au lansat numeroase liste de subscripții și s-au stabilit ca principale centre de colectare a donațiilor Sibul și Brașovul, adăugându-li-se Făgărașul, Turda, Sighișoara, Timișoara, Oravița, Alba Iulia, Blajul, Clujul și altele.

Numeroase femei au trimis direct Crucii Roșii din România, fără a apela la un centru de colectare, darurile lor, ale familiilor și cunoscuților. Spre exemplu, femeile din Lugoj au trimis donațiile lor, în pînă și scame, prin asesorul consistorial Arone Damaschin. Din aceeași parte a țării se adresa Crucii Roșii din România, Zoe Lorenzo din Ciacova (Timiș). Trimițînd, la 27 noiembrie 1877, o importantă sumă de bani, 106 florini și 70 creițari, tinăra bănățeană da de știre că fratele său se înrolase voluntar și că era combatant în Regimentul 4 dorobanți, din Tirgoviște. Din Tg. Mureș, Maria Szebeni Hossu expedia la București importante sume de bani. În Brașov, documentele consemnează participarea a 6 000 femei la acțiunea de ajutorare a României.

În Alba Iulia s-au remarcat Eufrosina Cirilea și Eufemia Pipoșu. „Pentru ajutorul fraților noștri — scriau ele la 9 iulie 1877 — astăzi români răniți în România liberă luptătoare pentru cauza națională și mărirea neamului român, ca în toate părțile locuite de români, așa și la noi se grăbesc cu toții a-și aduce ofrandele lor”.

La astfel de acțiuni n-au participat numai particularii, ci și numeroase comunități, unități școlare și biserici, printre care biserica Sfîntul Gheorghe din Brașov, publicații periodice etc. O muncă înfrigurată pentru pregătirea mate-

rialelor sanitare necesare răniților s-a desfășurat în școala română din Sibiu, școlile din Tilișca, Macea, Sietin, Sistaroveț, Șomcuta Mare, Tezvinu-Recașu și altele. Femeile Transilvaniei au trimis ajutoare și prin intermediul gazetelor.

Sumele de bani trimise de transilvăneni, în stringerea cărora femeile au avut o deosebită contribuție, au fost estimate la 124 700 franci aur sau 8 729 000 lei, iar cele în obiecte și medicamente la cel puțin 10 milioane lei. Prin munca fără odihnă a acestor femei, convoaie de căruțe, care ar însuma astăzi lungi garnituri de trenuri cu material sanitar, treceau permanent granița spre București, prin Predeal, Turnu Roșu, Orșova.

De asemenea, prin contribuția lor directă, transilvănencele au participat la organizarea, în iunie 1877, a primei ambulante a Crucii Roșii din România.

Solidaritatea cu patria luptătoare s-a manifestat în Transilvania și sub alte forme. Au fost organizate concerte, spectacole, adunări publice pentru sărbătorirea victoriilor de pe front, cu care prilej au fost strînse și ajutoare. În ținuta vestimentară a românilor intrase, ca un semn de distincție națională, cocarda tricoloră și pana de curcan.

Aceeași dragoste fierbinte de țară a călăuzit și activitatea femeilor din Bucovina. Un apel adresat bucovincenelor pentru a se încadra în marea armată a susținătorilor frontului național românesc a fost semnat de Victoria Zotta, Eufrosina Hurmuzachi, Eufrosina și Maria Petrino, Pulcheria Stirce, Catina și Aglaia Vasilco, Olga Grigorcea, Elena Popovici și Natalia Hurmuzachi. După dizolvarea comitetelor organizate și aici pentru ajutorarea răniților români, semnatarele au continuat să acționeze trimițînd spre București numeroase donații și mai ales importante sume de bani. S-a remarcat cu deosebire activitatea Aglaiei de Flondor și a Elenei Popovici.

Toate acestea demonstrează largă participare a tuturor românilor, femei și bărbați, părinți și copii, tineri și bătrîni la lupta națională pentru independența absolută a României. În Transilvania și Bucovina, în condiții grele de teroare, activitatea femeilor a asigurat caracterul de masă al solidarizării naționale a celor de dincolo de Carpați cu România combatantă.

Cucerirea independenței României le-a dat românilor din teritoriile aflate vremelnice sub ocupație străină, îndemnul și încrederea în lupta pentru desăvîrșirea unității naționale.

Dr. Maria TOTU

Trăind de veacuri pe același pământ — patria lor comună — români, germani, maghiari și alte naționalități s-au aflat în marile momente din trecutul României de aceeași parte a baricadei. Unul dintre aceste momente a fost războiul pentru cucerirea independenței absolute de stat. În condițiile politice de atunci, care au impus un cadru și forme specifice de manifestare, naționalitățile conlocuitoare s-au aflat din nou alături de români în lupta lor nobilă pentru independență.

Germanul

Sașii au privit cu deosebită simpatie efortul României pentru dobândirea independenței sale, văzind în aceasta o cauză dreaptă.

La 24 martie 1875 [toate datele din articol sînt pe stil nou — n.r.] **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt**, oficios al burgheziei săsești, scria că dorința de independență statală e atît de mare în România, încît „la ivirea unui prilej favorabil [românii] nu se vor lăsa înfricoșați nici de eventuale lupte armate, numai pentru a scăpa definitiv de turci”.

Consecvență acestei concepții privind dreptul popoarelor la libertate, încă de la izbucnirea primelor războaie și ciocniri militare în Balcani, continuînd cu intrarea Rusiei în România în războiul împotriva Imperiului otoman și pînă la terminarea acestor confruntări dramatice, opinia publică săsească a urmărit cu deosebit interes evenimentele. Ziarele vremii — îndeosebi **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt**, **Hermannstädter Zeitung** (ambele apăreau la Sibiu) și **Kronstädter Zeitung** (de la Brașov) au publicat numeroase știri, articole, corespondențe și comentarii pe marginea evenimentelor. Faptul că multe dintre aceste știri aveau drept sursă ziarul și publicațiile românești denotă, pe de o parte, creditul de care se bucurau aceste publicații și, pe de altă parte, faptul că sașii împărtășeau punctul de vedere al românilor. Astfel, sub titlul **Aus Rumänien** („Din România”), **Kronstädter Zeitung** a publicat, pînă în august 1877, o serie de corespondențe semnate „Z.Z.”. N-am putut stabili cine se ascundea sub aceste inițiale, dar autorul lor se identifica cu destinele țării despre care relata, deoarece adesea vorbește despre „noi”, despre „țara noastră”, „guvernul nostru”.

Cotidianul **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt** își însoțea articolele cu schițe și hărți despre desfășurarea operațiilor militare în Balcani. Ziarele săsești nu se mulțumeau doar să se pronunțe în favoarea politicii românești de proclamare a independenței absolute, ci polemizau chiar cu o serie de ziare

oficiale din Budapesta care adoptaseră o poziție filootomană. Astfel, **Kronstädter Zeitung**, luînd atitudine împotriva acelor care denigray politica României, arăta mai întîi că, fiind pusă în fața problemei „a fi, sau a nu fi”, ea a trebuit să aleagă această cale pentru a scăpa de vechi instituții feudale și pentru a se putea dezvolta în mod liber.

În perioada următoare proclamării independenței absolute a României, ziarul germane din Transilvania au prezentat numeroase informații despre participarea armatei române la războiul împotriva Porții, precum și despre contribuția ei la victoriile obținute pe cîmpurile de luptă din Bulgaria, îndeosebi la luptele de pe linia Dunării, de la Plevna, Rahova, Smîrdan ș.a. În repetate rînduri, s-a evidențiat eroismul dorobanților români, care prin vitejia lor stirniseră admirația întregii Europe. La 26 mai, de exemplu, **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt** scria: „Un rezultat interesant al luptelor de pînă acum de pe Dunăre este onoarea de arme pe care și-a cucerit-o armata română. În toate ciocnirile, soldații români s-au dovedit buni luptători”. La 31 august același ziar relata: „Evenimentul zilei îl constituie ciocnirea trupelor românești cu turcii la Plevna. După relatările agenției **Politische Korrespondenz**, tînăra armată a principelui Carol a trecut cu bine botezul focului și s-a arătat vitează”.

În urma victoriei de la Plevna, comentată pe larg, cotidianul săsesc din Brașov, preluînd opiniile unor agenții engleze, sublinia: „Faptul că armata română s-a dovedit atît de destoinică are, atît pentru țară, cît și pentru rezolvarea problemei orientale, o importanță mult mai mare decît s-ar părea. În ochii Europei, România are acum un cu totul alt prestigiu, decît pînă nu de mult [...]”. Acum, armata română atîrnă în balanță, fiind un factor de care trebuie să se țină seama în momentul în care harta Europei suferă schimbări care ating și România”.

Ziarul din Brașov a relatat și despre explozia de bucurie produsă de victoria de la Plevna în rîndurile românilor din orașul de sub Timpa. „Entuziasmat de succesele de arme ale fraților români de dincolo de Carpați, întregul Șchei a fost în picioare”, scria **Kronstädter Zeitung** la 14 decembrie 1877.

Ziarele săsești s-au solidarizat cu acțiunile de sprijinire a războiului de independență

de către românii transilvăneni, publicând știri și comentarii privitoare la activitatea comitetelor românești pentru ajutorarea ostașilor răniți. Presa de limbă germană a condamnat hotărârea samavolnică a guvernului de la Budapesta care a interzis activitatea acestor comitete, relevând faptul că, după interzicerea lor, acțiunea a fost continuată pe cale particulară: „De la interdicția cunoscută pentru formarea de comitete — scria *Kronstädter Zeitung*, la 6 iulie 1877 — s-au găsit în aproape toate orașele Transilvaniei doamne românești care au publicat în ziare apeluri publice. Eforturile lor sînt încununate de succese frumoase”.

Numele unor sași au apărut chiar în fruntea listelor de ofrande, ca, de exemplu, în

cea din februarie 1878, pe care figurau numele locuitorilor din comuna Vlădeni, jud. Brașov.

Deosebit de semnificativă pentru atitudinea populației de naționalitate germană din Transilvania față de războiul României pentru independență a fost participarea unor medici sași în cadrul serviciului sanitar al armatei române, printre care renumitul chirurg dr. Josef Wilhelm Fabricius, ce se stabilise încă din 1859 în România. Medic-primar la Craiova, apoi la Spitalul Colței din București și din nou la Craiova, el a condus în timpul războiului din 1877-1878 Spitalul „Independența” din această localitate. Pentru meritele sale a fost decorat cu „Steaua României”. Alt brașovean, dr. Friederich

Eroicele bătălii purtate de armata română pe câmpurile de luptă și-au găsit o amplă reflectare și în presa germană din Banat. Printre ziarele care au acordat un interes deosebit acestui eveniment s-a numărat și prestigiosul cotidian *Temesvarer Zeitung*, care apărea la Timișoara încă din 1852.

Promovînd principiile liberale ale burgheziei orașenești timișorene, *Temesvarer Zeitung* a militat decenii de-a rîndul pentru colaborarea pașnică între toate naționalitățile din Banat, relevînd lupta românilor bănățeni pentru egalitate națională și dreptate socială. În 1868, de exemplu, gazeta a popularizat activitățile Asociației culturale românești „Luminătorul” din Timișoara; în alte numeroase articole au fost reliefate momente din viața și lupta românilor din Lugoj, Caransebeș, Oravița, Mehadia, Orșova.

Începînd cu data de 1 iulie 1877, timp de șase luni, redacția a acordat un amplu spațiu frontului român-ruso-turc. Inițial, publi-

cația a prezentat punctele de vedere oficiale ale guvernului austro-ungar care, încă din 1870, promisese Rusiei că va rămîne neutru în eventualitatea unui conflict al acesteia cu Turcia. Pe măsură însă ce situația militară se schimba în favoarea trupelor româno-ruse, în coloanele ziarului au apărut articole care evidențiau tot mai des faptele de arme ale ostașilor români.

Luptele de la Plevna au oferit și acestei publicații prilejul de a remarca vitejia exemplară a românilor. „Alaltăieri, 11 septembrie [toate datele sînt pe stil nou — n.r.], se scria într-un articol apărut la 13 septembrie 1877, a fost deschis focul asupra Plevnei pe întreaga linie a fronturilor. 12 baterii românești de artilerie au participat la bombardament. Brigada colonelului Alexandru Anghelescu a intrat în luptă corp la corp cu infanteria turcească și, după lupte crîncene, a pus stăpînire pe pozițiile ei.

S-au evidențiat toate unitățile armatei, și îndeosebi, Regimentul 13 dorobanși. Țarul Alexandru II a decorat 40 soldați și ofițeri români cu Ordinul «Sf. Gheorghe,

iar principele Carol a decorat Regimentul 13 dorobanși cu «Steaua României»”.

Sub titlul Asaltul românilor, la 1 noiembrie 1877, ziarul publica o amplă relatare privind reluarea luptelor de la Plevna: „Toate tunurile românilor au deschis, în dimineața zilei de 19 octombrie 1877, un foc puternic împotriva redutei Grivița nr. 2. A urmat apoi asaltul a patru batalioane. Turcii au răspuns din redută cu un foc nimicitor asupra atacatorilor. Cu elan și fără teamă de moarte, românii au înaintat pînă în fața redutei, fiind obligați să se retragă datorită focului în salve al turcilor, care le-a provocat mari pierderi. După amiază și seara, tunurile românești au pregătit al doilea asalt împotriva Griviței nr. 2. La lumina lunii, trei batalioane au reluat atacul și, înfruntînd eroic ploaia de gloanțe, au reușit să ajungă din nou, în fața redutei”.

La 14 decembrie, sub titlul Plevna a căzut, ziarul publica o amplă relatare asupra bătăliei decisive, relevînd vitejia dovedită de ostașii români în această aprigă înfruntare.

Thomas BREIER

Aloisius Schmidt, care studiasse medicina la facultatea nou-deschisă în București, a activat ca medic la Spitalul „Știrbei” din Buftea-București, unde au fost amenajate în timpul războiului 30 paturi pentru răniți. Dr. Robert Hintz, stabilit la Giurgiu, a participat la război. În septembrie 1877, doi medici din Brașov — dr. Johann Altstädter și dr. Eduard Copony — au trecut Carpații și au activat ca medici șefi în ambulanțele Crucii Roșii din București. La plecarea lui Copony, *Kronstädter Zeitung* îi ura succes ca „luptător neobosit pe tărîmul umanității”. Peste două săptămîni, același ziar insera știrea că Altstädter și Copony „sînt lăudați în mod deosebit de presa bucureșteană”, fiind tratați „peste tot cu distincție”. Pentru aportul său, Copony a primit „Medalia de Război”.

Michael KRONER

Maghiarul

„Sînt mindru pentru tot ce am putut face, că am putut contribui, cu trup și suflet, la cucerirea independenței române”. Aceste cuvinte aparțin unui medic de origine maghiară, Ludovic Fialla (1832-1911). Născut la Baja, în Ungaria, participant la revoluția din 1848, el se stabilise încă din 1857 în București, unde, în scurt timp, fusese numit profesor la Școala de medici și farmaciști, condusă de Carol Davila. În 1877, a participat activ la organizarea serviciului sanitar al armatei române. Amintirile sale despre evenimentele la care a fost martor sau participant activ le-a tipărit în volumul *Reminiscențe din răzbelul româno-ruso-turc*.

Doctorul Fialla nu a fost un caz singular. Ziarul *Kelet* din Cluj — deși adoptase o poziție filoottomană — a publicat o scrisoare semnată de opt meșteșugari maghiari, stabiliți în București și adresată populației din Transilvania: „Ne facem o datorie de a vă anunța că noi, meseriașii maghiari, am format un comitet și în curînd vom trimite micile noastre ofrande destinate a ajuta pe soldații români răniți”. Pe cîmpul de luptă au participat mulți maghiari, care primiseră cetățenia română, alții au activat în diferite servicii ale armatei — cărăuși, lăcătuși, fierari, dulgheri. Această atitudine era pe deplin firească: maghiarii luau parte la marele eveniment al românilor, alături de care, de-a lungul veacurilor, trăiseră, munciseră și luptaseră ei înșiși pentru libertate națională și socială.

Dr. L. Fialla

Atmosfera entuziastă din țara noastră din acele zile ale proclamării independenței a fost descrisă de inginerul Sándor Veress (tatăl cunoscutului istoric și editor de documente românești Andrei Veress), stabilit din 1860 în capitala României: „Ziua de 9 mai a devenit sărbătoare populară la București și în orașele de provincie. Au fost expuse covoare pe balcoane, muzicanții au cîntat toată ziua cîntece patriotice și populare”.

Ziarele progresiste de limbă maghiară din Transilvania și-au informat constant cititorii despre evenimentele din România. Astfel, în paginile lor a fost larg expusă ședința Camerei din 9 mai 1877. Pe baza unor informații, atît preluate din ziarele occidentale, cît și primite de la corespondenții de peste Carpați, s-au scris articole despre organizarea și înzestrarea armatei române, despre calitățile ei morale și de luptă. În ziarul *Alföld*, de exemplu, se arăta: „Trupele române au cea mai bună stare de spirit și au o ținută militară corespunzătoare [...]”. Sînt bine îmbrăcate și înzestrate cu armament. Ordinea și curățenia sînt pilduitoare”.

Presa a comunicat informații și aprecieri și cu privire la situația de pe front. Într-un articol publicat în ziarul *Kelet* se arăta: „Nu se poate nega faptul că, fără colaborarea celor 30 000 români; nu s-ar fi putut porni atacul asupra Plevnei”. Bătălia pentru această localitate a stat în centrul atenției ziarelor, ai căror corespondenți considerau că aici se va decide soarta războiului. Evenimentele legate de Plevna — de la primul

atac împotriva cetății, pînă la capitularea armatei otomane — au fost amănunțit relatate.

Informații interesante s-au păstrat și despre atitudinea populației din Transilvania față de organizarea acțiunii de ajutorare a răniților. La Cluj se constituise un comitet de femei, pentru ajutorarea răniților români; membrele comitetului au mers din casă în casă pentru a aduna diversele daruri. Comitete similare au luat ființă în toate orașele transilvănene, ca și în multe sate, activitatea lor fiind urmărită cu simpatie de presa transilvăneană. Dizolvarea comitetelor de către autorități a avut ecouri negative, arătîndu-se că, dincolo de orice motivare de ordin politic, „sentimentele umanitare, legăturile de singe și dragoste nu pot fi stîrpite decît o dată cu viața”.

În august 1878, László Sámi, publicist și profesor de istorie la Cluj, declara la o adunare: „Cuvintele și acțiunile noastre trebuie să fie conduse de crezul și convingerile noastre politice, iar crezul și convingerile noastre politice sînt: libertatea e puternică și sigură numai atunci cînd este la îndemîna fiecăruia, iar la realizarea acestui țel trebuie să conlucreze fiecare. Deci, noi dorim și în interesul nostru, și pentru libertatea noastră, ca România, Serbia și celelalte țări din sud-estul Europei să fie libere și puternice”. Într-o carte apărută în 1895 și intitulată *Amintiri despre Turcia, 1875, 1876, 1877-78*, autorul ei, Lajos Lakos, originar din Oradea, scria: „Am fi nedrepti, dacă n-am ține seama că România a fost parte beligerantă și că, mai cu seamă, vitejia armatei sale a contribuit la victoria armatelor rusești, în momentul cînd s-a hotărît rezultatul final al războiului”.

Iosif KOVÁCS

Evreul

Prin anii 1942-1944, în locuința sa din București, l-am cunoscut pe colonelul Mauriciu Brociner. În timpul întîlnirilor noastre, mi-a evocat emoționante momente din timpul războiului pentru independență, din luptele la care participase cu unitatea sa — Regimentul 8 linie. În ciuda celor aproape 90 ani pe care-i avea atunci cînd l-am întîlnit, întîmplările din 1877-1878 îi erau vii în memorie.

Mauriciu Brociner

Mauriciu Brociner s-a născut în 1854, în Iași. După absolvirea Academiei de Comerț din Viena, întors în țară, s-a înrolat voluntar în armata română¹. Stagiul militar și l-a făcut la Craiova, în cadrul Regimentului 8 linie, unde a obținut gradul de sergent. În 1877, a fost mobilizat, trecînd Dunărea cu unitatea sa. Se afla la Verbița, cînd a fost avansat sublocotenent, comunicîndu-i-se totodată că urma să fie transferat la un batalion din București. A ieșit la raport și l-a rugat pe comandantul regimentului, colonelul Grigore Ipătescu, să-i acorde permisiunea de a rămîne pe front, spre a împărtași soarta camarazilor săi. Era în ziua de 28 august 1877. Două zile mai tîrziu, s-a declanșat memorabilul asalt de la Grivița. Batalionul din care făcea parte Brociner era comandat de căpitanul Nicolae Valter Măcăineanu. Tot timpul s-a aflat lîngă comandantul său. Amîndoi fuseseră răniți, dar au continuat lupta. Ajuși în fața parapetului redutei și încercînd s-o escaladeze, lovit de gloanțe căpitanul a căzut; sublocotenentul Brociner a preluat comanda; pentru scurtă vreme însă căci rănit și el, s-a prăbușit, pierzîndu-și cunoștința.

S-a trezit pe un pat de spital. Colonelul Grigore Ipătescu i-a înmînat Ordinul „Steaua României” în grad de cavalier. Citat prin Ordin de zi pe armată, Mauriciu Brociner a mai primit „Virtutea Militară” cl. I, iar din partea comandamentului rus, Ordinul „Sf. Stanislav” cu spade. După terminarea războiului, cînd urma să fie demobilizat, M. Bro-

¹ Nefîind cetățeni români, evreii nu aveau îndatorirea de a satisface stagiul militar. În 1877 (și nu numai atunci) numeroși tineri evrei s-au prezentat însă ca voluntari, exprîmînd astfel dragostea și devotamentul lor pentru patrie — n.r.

ciner a solicitat să rămână în continuare în rândurile armatei: „Cer să nu fiu despărțit în timp de pace de camarazii cu care mi-am vărsat sîngele pe cîmpul de război”. A fost avansat, treptat, pînă la gradul de colonel. După retragerea sa, pentru limită de vîrstă, a fost numit consul general al României la Frankfurt pe Main. A încetat din viață în iulie 1946.

Mauriciu Brociner nu a fost singurul cetățean de naționalitate evreiască din România care și-a înscris numele în cronică eroică a anilor 1877-1878. Asemenea lui, nenumărați alții au participat la epopeea războiului de independență. Mulți dintre ei s-au înrolat voluntari, contribuind și prin jertfe lor, la strălucitele victorii repurtate de armata română în sudul Dunării. Și mai mulți, cei rămași în țară, au inițiat și organizat diferite acțiuni de ajutorare a celor aflați sub arme, a familiilor celor care pieriseră în lupte.

Încă din primele clipe ale declanșării războiului, au fost constituite comitete ale populației evreiești pentru sprijinirea armatei române. În **Apelul israeliților din București către israeliții din România** se spunea: „Țara în care ne-am născut reclamă în timpul de azi să-i plătim o mică parte din ceea ce ne-a dat din ziua nașterii noastre [...] Patria noastră are nevoie de concursul tuturor fiilor ei [...]. Fiți fii buni!”.

Apelul doamnelor israelite din Capitală îndemna femeile „a contribui cît se poate de mult pentru binele soldaților răniți în această luptă frumoasă pentru viitorul Patriei”. Un alt **Apel**, lansat de Congregația israelită spaniolă (sefardă), chema populația evreiască „spre a oferi obolul în ajutorul junei și bravei armate române”.

Comitete de ajutorare au fost constituite în numeroase localități, printre care Iași, Birlad, Huși, Ismail, Focșani, Ploiești, Brăila, Bacău, Galați, Botoșani.

Cu însușirea a răspuns populația evreiască și la apelurile Societății de Cruce Roșie din România, donînd importante sume de bani, însemnate cantități de alimente, materiale sanitare, îmbrăcăminte, rufărie de pat și de corp. Ziarul **Pressa**, în numărul din 31 mai 1877, consemna faptul că multe case ale „evreilor din România sînt transformate în ateliere în care femeile și copilele lor lucrează cu cea mai mare ardoare [...] la felurite obiecte necesare bravilor ostași români”. Artiști, scriitori, editori evrei au donat fondului de ajutorare al Crucii Roșii din România onorariile și beneficiile lor.

O serie de comunități evreiești au pus la dispoziție spitalele lor la dispoziția armatei,

participînd, totodată, la organizarea altor unități sanitare în apropierea frontului. Astfel, Comitetul israelit din Iași a înființat, la Turnu Măgurele, un spital ambulant, sub conducerea medicului și farmacistului Friedman. Populația evreiască a contribuit, de asemenea, la înființarea marelui spital de pe Cîmpul Cotrocenilor, din Capitală. **Jurnal de București**, din 20 septembrie 1877, publica o relatare a conducătorului acestui spital evidențiind aportul doctorilor Sigismund Steiner (care a activat fără a fi remunerat) și Salomon Halfon. Un alt medic, Moritz Wertheimer, profesor la Școala de medicină și chirurgie din Capitală, s-a oferit să predea, în mod gratuit, cursuri sanitare de cîte două luni celor care urmau să se ocupe de ajutorarea și îngrijirea răniților.

S-au distins în acele luni, prin eforturile lor de salvare a unor vieți omenești, și dr. Michael, inspector al Serviciului sanitar, precum și dr. Almogen din Huși, inventatorul unei brancare speciale, adoptată de ambulanțele române și ruse.

Prin contribuția cetățenilor evrei a luat ființă o ambulanță organizată de Societatea Înfrățirea-Zion. Alcătuită din șapte care principale și multe altele auxiliare, ambulanța a plecat spre front duminică 26 iunie 1877, fiind salutată de o mare mulțime de bucureșteni. Medic șef era dr. Alexandru Cucu, cel care, în 1871, luptase pe baricadele Comunei din Paris¹. Din personalul ambulanței mai făceau parte dr. I. Lebell, farmacistul Mauriciu Seil și 14 studenți de medicină de origine evreiască, printre care și A. Weinberg-Vianu, tatăl esteticianului și istoricului literar, academicianul Tudor Vianu.

Ambulanța a acordat îngrijiri răniților din luptele de la Plevna și Vidin. În mod deosebit s-a remarcat sergentul sanitar Leizer Mendel care, pentru faptele sale de eroism, a fost printre primii decorați cu Ordinul „Steaua României”, în gradul de cavalier. Activitatea membrilor ambulanței a fost elogiată de comandantul Diviziei 3, generalul George Arghesescu, iar personalul ei a fost decorat și a primit cetățenia română.

Apreciînd contribuția lor la actul istoric al cuceririi independenței, guvernul român a acordat în 1879 cetățenia română unui număr de 888 evrei, „care au servit sub drapel în timpul resbelului [...], toți din serviciul activ”. Numeroși evrei din România au fost decorați, așa cum atestă listele publicate, după război, în **Monitorul oficial**.

Marius MIRCU

¹ Vezi **Magazin Istorie**, nr. 3/1976.

Guvernele

„In fine, la Romania ha guadagnato la sua indipendenza col suo sangue”.

Benedetto Cairoli

După proclamarea independenței de către Corpurile legiuitoare, Mihail Kogălniceanu a adresat la 22 mai/3 iunie 1877, o notă agenților diplomatici ai României în străinătate, prin care le cerea să explice guvernelor europene din țările în care erau acreditați că „mişcarea națională care a dus la înfăptuirea actului de la 9 mai era de nestăvilit și că poporul e ferm hotărât să-și apere cu armele drepturile sale”. Subliniind că moțiunea adoptată în mod spontan de Corpurile legislative urmărea să dea țării noastre o poziție de independență leală și hotărâtă față de Poarta otomană, nota preciza că „independența absolută a României a fost proclamată de toate vocile autorizate ale țării. Suveran și popor au luat hotărârea nestrămutată de a o apăra cu arma în mână, ca și integritatea teritoriului cu care ea s-a identificat de acum înainte în ochii întregii populații române”. Se sublinia, totodată, că fiind de acord cu declarația de independență atât de energic exprimată de Corpurile legiuitoare române și asociindu-se la această declarație, guvernul din București era ferm convins că a servit nu numai interesul real al națiunii, ci a pregătit în același timp și un nou teren de înțelegere și acord în viitor pentru puterile garante.

Atitudinea puterilor europene față de proclamarea independenței României a fost însă în general, rezervată și rece, mergând, în cazul Turciei și al Angliei, până la ostilitate. Poarta a declarat că își păstra „drepturile intacte” asupra României și își rezerva mijloacele de a le pune în aplicare. Pretextând că proclamarea independenței României ar fi contrară tratatelor internaționale, guvernul englez a cerut puterilor europene să ia măsuri energice de pedepsire, desfășurând totodată și o furibundă campanie de presă la adresa țării noastre.

La Paris, vestea actului de la 9 mai a fost primită, de asemenea, cu rezervă de către oficialitățile franceze. Ministrul de Externe al Franței, ducele de Decazes, a considerat că după hotărârea Corpurilor legiuitoare de la

București marile puteri nu mai erau obligate să acorde României garanțiile date anterior.

Austro-Ungaria a adoptat o atitudine mai binevoitoare. În convorbirea avută la 31 mai /12 iunie 1877 de agentul diplomatic al țării noastre la Viena, Ion Bălăceanu, cu contele Andrassy, ministrul de Externe al Austro-Ungariei, acesta din urmă a declarat: „Noi vă vom apăra și vă vom susține, pentru că noi avem interese s-o facem”. Totuși, Austro-Ungaria, păstrându-și și ea o oarecare rezervă, a recomandat celorlalte puteri europene să se pronunțe abia după război în privința independenței României.

Germania a condiționat poziția ei finală „de felul cum interesele supușilor și acționarilor germani vor fi reglementate în România”, în timp ce Rusia a fost de părere că independența României există „de facto”, iar recunoașterea ei „de jure” va fi reglementată de „ansamblul puterilor europene”.

În sfârșit, Italia a fost singura dintre marile puteri care a manifestat o simpatie deschisă față de actul proclamării independenței țării noastre. Presa italiană a subliniat cu satisfacție evenimentul remarcabil înfăptuit prin lupta consecventă a poporului român pentru libertate și neatințare. Ziarul *L'Italie* scria în acele zile de neuitat: „Cît despre România, Italia nu are decît să-și ureze a ieși din virtute mai tare și mai vajnică. Legăturile de sînge care ne unesc cu românii, sforțările generoase ale Piemontului în a-i ajuta, independența și simpatia care întotdeauna a inspirat politica italiană în raporturile ei cu România, totul concură pentru a îndreptăți urarea ce am făcut”.

În condițiile rezervei adoptată de marile puteri europene devenea tot mai evident că proclamarea independenței trebuia pecetluită pe calea armelor, printr-o participare eficientă la luptă; la masa tratativelor de pace, România putea dovedi prin aceasta că obținerea neatințării țării nu era un dar al marilor puteri, ci o recunoaștere a caracterului ireversibil al unui act împlinit de poporul român și conștient de el pe cîmpul de bătălie.

După cum se știe, țara noastră a plătit un greu tribut de sînge pe frontul independenței: peste 10 000 ostași români au murit și au fost răniți în șanțurile redutelor din sudul Dunării. Dar cu toate că România și-a adus o importantă contribuție militară în campania contra Imperiului otoman, delegatul guvernului nostru nu a fost admis la negocierile de armistițiu și de pace.

La 19 februarie/3 martie 1878 s-a încheiat la San Stefano, Tratatul de pace ruso-turc prin care România, Serbia și Muntenegru au fost recunoscute ca state independente, iar Bulgaria a devenit autonomă; totodată, s-a hotărât autonomia administrativă a Bosniei și Herțegovinei.

Cum era și firesc, Pacea de la San Stefano nu putea fi admisă de statele europene și în primul

¹ „În sfârșit, România și-a cîștigat independența cu sîngele său” — Benedetto Cairoli (1825-1889) — președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe al Italiei.

POARTA, in la Com

Le Souverain, Grand de la
Soudan d'Algerie, Rouleau
l'ordre d'admission au sein de
l'Association Algerienne d'Algerie
de l'Association Algerienne d'Algerie

Nadex Nouvelle
Soudan d'Algerie
Soudan d'Algerie
Soudan d'Algerie
Soudan d'Algerie

Le Souverain, Grand de la
Soudan d'Algerie, Rouleau
l'ordre d'admission au sein de
l'Association Algerienne d'Algerie
de l'Association Algerienne d'Algerie

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

Association de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain
d'Algerie, au sein de l'Association de la Souverain

ca ar dori ca Sublima Poarta
sa fie prima care sa considere ca
este just si de interes general sa se
constinseasca in drept pozitia oca-
puta in fapt de Romania si sa
recunoasca, tot prima, independen-
dența efectivă a statului român.

Lucrările Congresului european
de pace de la Berlin s-au deschis
la 1/13 iunie 1878, sub președinția
cancelarului Bismarck, cu partici-
parea Germaniei, Rusiei, Marii
Britanii, Austro-Ungariei, Franței,
Italiai și Turciei. România, ca de
altfel și Serbia, n-a fost admisă să
participe la congres, ca parte beligerantă, pe motiv că independența
ei nu era recunoscută.

Pentru a pleda în fața con-
gresului cauza independenței și a
respectării integrității sale teri-
toriale, România a delegat pe pri-
mul ministru, I. C. Brătianu și
ministru Afacerilor Străine, Mi-
hail Kogălniceanu. Ajunși la Ber-
lin, delegații români au desfășurat
o intensă activitate diplomatică în
favorearea cauzei românești. În con-

vorbirile purtate cu personalitățile
prominente ale congresului, delegații
români au primit „din toate părțile decla-
rații de simpatie, însă aceste declarații
academice nu dovedesc decât o bunăvoință
platonice, adică sterilă”. La 1/13 iunie
1878, delegația română a prezentat o
cerere oficială de admitere la lucrările
congresului, iar la 12/24 iunie, I. C. Bră-
tianu și Mihail Kogălniceanu au înai-
tat prințului Bismarck, președintele con-
gresului, un memoriu rezumând „puncte-
le a căror adoptare România o solicită, în ceea
ce o privește, de la Europa”. Memoriul prezenta
evenimentele diplomatice și militare din anii
1876-1878, poziția și contribuția țării noastre
la „succesul final al campaniei, succes care a
dus la încheierea armistițiului, urmat de nego-
cieri în vederea păcii”.

La 19 iunie/1 iulie 1878, delegații români
au pledat cu energie în fața congresului cauza
independenței și a respectării integrității teri-
toriale a țării. În înălțăratul său discurs
rostit în ședința plenară a înaltului for, Mihail
Kogălniceanu sublinia cu fermitate: „Româ-
nia are credința că independența sa va fi
definitiv și deplin recunoscută de Europa.
Dreptul său primordial, al cărui principiu fu-
se falsificat de echivoci istorice, i se adaugă
astăzi drepturile a căror cucerire România a do-
bindit-o sau mai degrabă a reînnoit-o pe cimpu-
rile de luptă. Zece mil de români au căzut la
Plevna, ca să dobândească pentru țara lor liber-
tate și independență. Dar toate aceste sacrificii
nu ar fi suficiente să asigure României dreptul
de a dispune în mod pașnic de soarta sa. Ea
ar fi fericită și recunoscătoare dacă eforturile
prin care și-a dovedit individualitatea ar fi

rind de România care fusese exclusă de la
negocierea ei, ajungându-se astfel la ținerea
unui congres de pace la Berlin. Guvernul
român a întreprins în continuare acțiuni care
să asigure recunoașterea independenței și a
participării țării noastre la viitorul congres de
pace. Totodată, s-au făcut demersuri pe lângă
Poarta otomană pentru reluarea relațiilor diplo-
matice: „A sosit momentul să uităm trecutul
sau să nu păstrăm din el decât învățămintele
și să ne gândim la reglementarea viitorului
printr-un acord comun și sincer”, se spunea în
nota adresată la 4/16 februarie 1878, de Mihail
Kogălniceanu ministrului Afacerilor Externe
otoman. Arătând că singele vărsat pe cimpul de
luptă a dovedit energia, vitalitatea și capacita-
tea poporului român de a susține prin sacrifi-
cii vitejești dreptele lui năzuințe și de a
îndeplini cu demnitate toate condițiile cerute
de independența sa de curind proclamată, mi-
nistru de Externe român sublinia: „Azi
România se prezintă din nou în fața Europei.
Alături de cerințele prezente, ea invocă eviden-
ta ei capacitate de a fi primită ca stat cu totul
distinct în familia europeană. Dar ea se
îndreaptă și către Imperiul otoman, pentru

încununată de o binefacere europeană". Delegații români, care au fost numai „ascultați” și nu consultați în timpul lucrărilor congresului, au precizat în fața reprezentanților marilor puteri că nu era vorba de a ni se dăruir independența națională de către Europa, ci de a ni se recunoaște acest drept după „dreptul cel vechi” și potrivit cu „jertfele făcute în război”.

La 1/13 iulie 1878, reprezentanții marilor puteri au semnat Tratatul de pace de la Berlin, prin care Austro-Ungaria obținea administrația provinciilor Bosniei și Herțegovinei, iar Anglia pe cea a Insulei Cipru. Totodată, se recunoștea independența Serbiei, Muntenegrului și României. Prin tratat, au fost reîntegrate teritoriul României Delta Dunării, Insula Șerpilor și Dobrogea, de la est de Siliștra până la sud de Mangalia. În același timp, ea ceda Rusiei sudul Basarabiei.

Constituită de Congresul de la Berlin, independența României, proclamată la 9 mai 1877, urma să fie recunoscută în mod oficial, de fiecare putere europeană în parte, numai după îndeplinirea condițiilor stabilite prin art. 44 al Tratatului de pace.

Independența României a fost însă recunoscută de Rusia¹ și la scurt timp după Congresul de la Berlin de Austro-Ungaria și Turcia, iar ulterior de Italia, Germania, împreună cu Anglia și Franța, care se solidarizaseră cu ea, au recunoscut statul independent român abia la 8/20 februarie 1880.

Proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, constituită prin Tratatul de la Berlin și recunoscută de marile puteri europene a fost notificată în scris tuturor statelor europene și extraeuropene. Cucerirea independenței absolute de stat a țării noastre a avut un însemnat ecou pe plan internațional, deschizând noi orizonturi și perspective tinărilor stat național român.

Publicăm în continuare câteva documente după textele originale aflate în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, care reflectă eforturile diplomației românești pentru consacrarea internațională a marii cuceriri obținută de armata și poporul nostru la 1877-1878, recunoașterea și ecoul pe plan mondial al acestui mare eveniment din istoria românilor.

Prof. univ. George MACOVESCU

I

AGENȚIA DIPLOMATICĂ A ROMÂNIEI
Nr. 1

12/24 august 1878, Constantinopol

Excelenței Sale domnului M. Kogălniceanu,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Conform ordinelor ce ați binevoit a-mi da în ziua plecării mele din București, pe dată ce am sosit aici m-am grăbit a mă informa despre dispozițiunile Înaltei Porți de a începe relațiile oficiale regulate cu România, prin înființarea legățiilor respective. Spre acest sfârșit am avut recurs la amabilitatea domnului N. Bordeanu, care, fiind în cele mai bune relații cu Marele Vizir, are

ocazia de a-l vedea oricând, și a-l vorbi despre orice afacere.

Din cele ce mi s-a comunicat, rezultă că Înalta Poartă dăruie ca cele mai bune relații să existe între dînsa și guvernul român, este dispusă a numi un ministru plenipotențiar la București, pe dată ce guvernul român va avea numit la Constantinopol un reprezentant de același rang, și acesta să fie o persoană ce s-ar bucura nu numai de încrederea guvernului său, ci ar însoși și calitatea de a fi plăcut Înaltei Porți. În acest sens, Azarian efendi a fost însărcinat de Înalta Poartă de a face o comunicare Excelenței Voastre.

Cît despre persoana ce Înalta Poartă ar alege ca reprezentantul său la București, se zice că ar fi C. Carateodori efendi, actualul consilier de Stat, frate al lui Carateodori pașa, actualul ministru al Lucrărilor Publice. Viitorul reprezentant al Porții, după informațiile ce am luat, ar fi un filoroman și astfel este de sperat că nu va cruța nici un mijloc spre a face ca relațiile dintre guvernul său și acel al României să fie din cele mai cordiale.

În același timp cred de datoria-mi a raporta Excelenței Voastre, după cele ce am putut afla, că după cum Excelența Voastră o prevăzuse, necesitatea unei legății române aici este foarte simțită și nelătrizată ei înființare ar avea de rezultat nu numai înfrînerea bunelor relații între Turcia și România, ci și asigurarea și protejarea intereselor conaționalilor noștri trecători sau așezați în acest imperiu.

Acum îmi mai rămîne a aduce la cunoștința Excelenței Voastre că pentru cazul cînd vreo comunicare din parte-vă ar fi de făcut Marei Vizir, spre a putea obține prin Bordeanu o audiență și astfel odată prezentat lui Savfet pașa, voi fi pus în poziție de a putea pe viitor să comunic cu Altea Sa fără vreo întarziere.

Comunicînd Excelenței Voastre cele ce preced, și așteptînd ordinele ce veți binevoi a-mi da, vă rog d-le ministru, să binevoiți a primi asigurarea prea Înaltei și respectuoase mele considerațiuni.

CHR. BALS

II

CONSULATUL GENERAL AL IMPERIULUI
GERMAN PENTRU ROMÂNIA

București, 8/20 februarie 1880

Subsemnatul, reprezentant al Consulatului General al Germaniei la București, am primit ordin să adresez, în numele guvernului Imperiului german, domnului ministru al Afacerilor Străine al României, următoarele comunicări:

Guvernul imperial a fost informat, prin grija agentului Altei Sale Regale Prințul României la Berlin, de promulgarea la data de 25 octombrie 1879, a unei legi votată de Camerele de revizuire a principatelor și destinată să pună de acord textul Constituției române cu stipulațiile inserate în Articolul 44 din Tratatul de la Berlin¹.

Guvernul imperial nu ar putea considera ca răspunzînd în întregime considerațiilor care au condus puterile semnatare ale Tratatului de la Berlin, noile dispoziții constituționale care i-au fost aduse la cunoștință, și în special cele din care rezultă pentru persoanele de rit ne-cres-tin domiciliate în România, și care, de altfel, nu aparțin vreunei naționalități străine, necesitatea de a se supune formalității unei naturalizări individuale.

Cu toate acestea, încrezător în voința guvernului principar de a se apropia din ce în ce mai mult, în procesul aplicării acestor dispoziții, de gîndirea liberală de care erau animate puterile, și luînd act de asigurările formale care i-au fost transmise în acest scop, guvernul imperial, pentru a da națiunii române o întarziere despre sentimentele sale de prietenie, s-a hotărît să recunoască fără întarziere Principatul României ca stat independent.

În consecință, guvernul imperial german se declară dispus să intre în relații diplomatice regulate cu guvernul principar.

Subsemnatul, raportînd domnului ministru al Afacerilor Străine rezoluția adoptată de guvernul său, are onoarea să-i reînnoiască asigurarea Înaltei sale considerații.

ROTENHAN

¹ Semnarea Convenției de la 4 aprilie 1877, reprezentată ipso facto, recunoașterea de către Rusia a statului independent român, care semna un acord bilateral, pe picior de egalitate cu partenerul său. Vezi și Magazin Istoric, nr. 4/1977.

² Este vorba de legea votată de Corpurile legiuitoare prin care se revizuiua Articolul 7 al Constituției române, care în noua formulare aboga înegalitatea dintre cetățeni pe motive religioase — n.r.

III

AGENCIA SI CONSULATUL GENERAL AL
FRANȚEI LA BUCUREȘTI

București, 8/20 februarie 1880

Subsemnatul, secretar de ambasadă, reprezentant al Agenției și Consulatului general al Franței la București, am primit ordin să adresez, în numele guvernului Republicii Franceze, domnului ministru al Afacerilor Străine al României comunicarea următoare:

Guvernul republicii a fost informat prin grija agentului Alteței Sale Regale Prințului României la Paris, de promulgarea, la data de 25 octombrie 1879, a unei legi votată de Camerele de revizii ale principatului și destinată să stabilească un acord între textul Constituției române și stipulațiile înscrise în Articolul 44 al Tratatului de la Berlin.

Guvernul republicii nu ar putea considera ca răspunzând în întregime scopului care a dictat puterilor semnate ale Tratatului de la Berlin, noile dispoziții constituționale care i-au fost aduse la cunoștință și, în special, acelea care rezultă pentru persoanele de rit ne-cres-tin domiciliat în România, neapărat fiind de altfel nici unei naționalități străine, necesitatea de a se supune formalităților unei natură individuală.

Totuși, încrezător în voiața guvernului principatului de a se apropia tot mai mult în aplicarea acestor dispoziții de gîndirea liberală de care se inspiraseră puterile și luînd act de asigurările formale care i-au fost transmise în acest scop, guvernul republicii, în scopul de a da națiunii române o mărturie despre sentimentele sale de prietenie, a hotărât să recunoască fără întîrziere Principatul Român ca stat independent. În consecință, guvernul Republicii Franceze se declară dispus să intre în relații diplomatice regulate cu guvernul principatului.

Subsemnatul, aducînd la cunoștință domnului ministru al Afacerilor Străine rezoluția adoptată de guvernul său, are onoarea să-i prezinte asigurarea celui mai mare respect.

H. de BÂCOURT

IV

LEGATIA M. S. BRITANICĂ

București, 8/20 februarie 1880

Subsemnatul, reprezentant al Marii Britanii la București, conform dispoziției guvernului meu, am onoarea să transmit domnului Boerescu, ministrul Afacerilor Externe al României, următoarea comunicare:

Guvernul Maiestății Sale a fost informat, prin agentul la Paris a Alteței Sale Regale Principele României, despre promulgarea, la 25 octombrie 1879, a legii votată de Camerele „de révision” ale principatului, cu scopul de a aduce textul Constituției României în conformitate cu stipulațiile cuprinse în Articolul 44 al Tratatului de la Berlin.

Guvernul Maiestății Sale nu consideră noile prevederi constituționale care i-au fost aduse la cunoștință, și în special cele conform cărora persoane care aparțin unei naționalități ne-cres-tine domiciliat în România și care nu aparțin nici unei naționalități străine sînt obligate să se supună formalităților natură individuală, ca fiind conforme cu vederile puterilor semnate ale Tratatului de la Berlin.

Fiînd încredințat înăcă guvernul principatului este hotărît să se conformeze tot mai mult, în punerea în practică a acestor prevederi, scopurilor liberale pe care puterile le-au avut în vedere, și luînd cunoștință de asigurările pozitive în acest sens care le-au fost aduse la cunoștință, guvernul Maiestății Sale, fiind dornic să dea națiunii române o dovadă a sentimentelor sale prietenești, a decis să recunoască Principatul României ca un stat independent. Ca urmare, guvernul Maiestății Sale se declară gata să intre în relații diplomatice regulate cu guvernul principatului.

Aducînd la cunoștință ministrului Afacerilor Externe decizia la care a ajuns guvernul său, subsemnatul are onoarea să reînnoască Excelenței Voastre asigurarea înaltei sale considerații.

W. A. WHITE

V

MINISTERUL REGAL AL AFACERILOR STRĂINE
CONSULATUL GENERAL AL
M. SALE REGELE
GRECILOR ÎN ROMÂNIA

Nr. 141

București, 11/23 februarie 1880

Excelenței Sale
domnului V. Boerescu
Ministru al Afacerilor Străine

Subsemnatul, consul general al Maiestății Sale Regele Grecilor, am primit ordinul de a adresa domnului ministru al Afacerilor Străine al României, în numele guvernului, următoarea comunicare:

Cu sentimente de via satisfacție, guvernul grec recunoaște Principatul României ca stat independent și se declară gata să intre în relații diplomatice permanente cu guvernul principatului.

În acest scop, fiind de acord cu numirea d-lui Constantin Esarci ca ministru rezident al Alteței Sale Regale Prințului Carol I la Atena, guvernul grec își propune să ridice și Consulatul său General de la București la rang de Legatie.

Subsemnatul, mă voi folosi de această ocazie pentru a reînnoi domnului ministru al Afacerilor Străine al României asigurarea înaltei mele considerații.

C. R. RANGABE

VI

Bruxelles, 20 februarie/2 martie 1880

Domnule frate și văr,

DI. Calimachi-Catargi mi-a remis scrisoarea prin care Alteța Voastră Regală mîi-a adus la cunoștință că România ocupă un loc printre statele suverane, deoarece independența sa deplină, proclamată de reprezentanța națională, a fost recunoscută de puterile semnate ale Tratatului de la Berlin. Alteța Voastră Regală a justificat sentimentele mele de sinceră prietenie, nelîndu-se de interesul cu care urmăream acest eveniment. Mă grăbesc, la rîndul meu, să ofer Alteței Voastre Regale urările mele fierbinți pentru fericirea personală și pentru prosperitatea României. DI. Calimachi-Catargi mîi-a remis de asemenea insignele Ordinului „Steaua României”. Le-am primit ca pe o mărturie prețioasă a unei afecțiuni care îmi este scumpă. Constat cu plăcere că dl. Calimachi-Catargi s-a achitat de misiunea lui într-un mod care l-a meritat aprobarea mea deplină și sînt bucuros să profit de o ocazie atât de prietenească pentru a reînnoi Alteței Voastre Regale asigurările înalte stime și inviolabile afecțiuni cu care sînt, Bunul frate al Alteței Voastre Regale

domnule frate al meu

VII

PALATUL DIN MADRID

81 martie/22 aprilie 1880

Domnule frate,

Domnul AI. Piagnino mîi-a remis scrisoarea prin care Alteța Voastră Regală îmi anunță independența deplină a României. Dovezile pe care Alteța Voastră Regală binevoiește să mi le dea despre dorința sa de a întretine relații de bună înțelegere între noi și statele noastre îmi sînt nespuse de plăcute.

Acord o preă mare importanță realizării unui glîd asemănător pentru a nu mă grăbi să răspund sentimentelor Alteței Voastre Regale care mîi-au fost exprimate de trimisul său extraordinar. Este, de asemenea, pentru mine o plăcere să mulțumesc Alteței Voastre Regale pentru dovada de stimă pe care a binevoit să mîi-o dea conferindu-mi cu această ocazie insignele Ordinului Său „Steaua României”.

Am înscănat pe contele de Benomar să viziteze pe Alteța Voastră Regală și să-i exprime direct, în calitate de trimis extraordinar din partea mea, urările mele pentru fericirea Alteței Voastre Regale și prosperitatea națiunii a cărei soartă v-a fost încredințată de providența cerească. El va avea, de asemenea, onoarea de a vă oferi Colierul Ordinului Regal „Carol al III-lea”, drept zălog a celor mai bune sentimente ale mele. Calitățile deosebite care disting pe contele Benomar și care îmi sînt cunoscute de multă vreme mă fac să sper că Alteța Voastră Regală va binevoi să-l primească cu bunăvoință Voastră obișnuită și Vă rog să primiți asigurarea sincerei afecțiuni cu care sînt, Bunul frate al Alteței Voastre Regale,

domnule frate al meu

ALFONS

VIII

NICOLAS DE PIÉROLA
Șef suprem al Republicii Peru
și protector al populației indigene
cătore
Alteța Sa Principele României

5/17 septembrie 1880, Lima

Drag și mare prieten,

Extrem de plăcută pentru mine a fost vestea aflată din onorata Voastră scrisoare datată în București, în ziua de opt a lunii aprilie, anul curent, că, deoarece România și-a proclamat solemn independența de stat liber și suveran în timpul războiului din 1877-1878, independența sa a fost sancționată prin Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878 și recunoscută de toate puterile europene. Vă considerați fericiți de a-mi face cunoscută această izbândă.

Felicitându-vă pentru un eveniment ca acesta, ne este plăcut să felicităm cu acest prilej, în același timp, poporul din România.

Adresând fierbinți urări de prosperitate Alteței Voastre și poporului român, cit și pentru stringerea relațiilor de bună și cordială prietenie între republica noastră și statul ce cu onoare cîrmuiește, am cinstea de a Vă oferi asigurarea distinctei mele considerații.

Dată în Palatul guvernamental din Lima, la 17 septembrie, anul domnului 1880.

N. de PIÉROLA

Secretarul Relațiilor Exterioare și Cultelor
MANUEL A. BARINGA

IX

NICOLAS AVELLANEDA
Președinte Constituțional al
Republicii Argentina

Alteței Sale Carol I, Rege al României

15/27 septembrie 1880, Buenos Aires

Mare și bun prieten,

Am avut onoarea să primesc scrisoarea M.V. din 20 aprilie trecut, prin care îmi comunicați că România a proclamat solemn independența sa de stat liber și suveran, în timpul războiului din 1877-78, acțiune care a fost consacrată prin Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878 și recunoscută de toate puterile din Europa.

Nu aș fi consecvent cu sentimentele pe care le manifest, dacă nu v-aș încredința că Republica Argentina recunoaște nu numai independența României ca stat liber și suveran, dar că socotește drept o datorie de onoare să-i acorde prietenia cea mai sinceră. Nu vom cruța nici un efort pentru ca relațiile noastre să fie durabile și cordiale.

Rog pe Dumnezeu să vă aibă în pază.

Dat în Buenos Aires, în Palatul Guvernului Național, la douăzeci și șapte ale lunii septembrie, anul una mie opt sute optzeci.

N. AVELLANEDA

BENJAMIN ZORRILLA

X

RUTHERFORD B. HAYES,
Președintele Statelor Unite ale Americii
Excelenței Sale Regelui Carol I,
Principele României

S/20 noiembrie 1880, Washington

Mare și bun prieten,

Am fost bucuros să primesc din mina colonelului Serge Voinescu, trimisul Vostru extraordinar, scrisoarea din 5 august a.c., prin care Alteța Voastră Regală informează guvernul Statelor Unite despre suveranitatea independentă a României, asigurându-mă în același timp de dorința guvernului Vostru de a menține relații strînse cu guvernul țării noastre.

Vreau să asigur pe Alteța Voastră Regală că guvernul și poporul Statelor Unite salută în mod cel mai cordial intrarea României în familia națiunilor și că sînt foarte recunoscători că suveranul ei a făcut cunoscut în mod atât de distinct dorința sa ca prietenia dintre cele două țări să rămînă totdeauna la înălțimea interesului lor; și eu împărtășesc în toate privințele bunele Voastre urări, nutridnd cele mai bune speranțe pentru viitorul luminos al României. Reprezentantul diplomatic al

Statelor Unite la București înțelege complet dorința mea cea mai sinceră de a cultiva și stringe aceste relații bune și îmi va face cea mai mare plăcere să știu că dl. Schuyler V-a înmînat în mod corespunzător această scrisoare.

Fie ca bunul Dumnezeu să vă aibă în pază.

Scrisă în Washington, la 20 noiembrie, în anul una mie optzeci și optzeci în cel de-al 105-lea an al independenței Statelor Unite.

Bunul Vostru prieten,

R. B. HAYES

XI

PORFIRIO DIAZ,
Președintele Statelor Unite Mexicane
Către Alteța Sa Regală, Principele României

18/30 noiembrie 1880, Ciudad de Mexico

Scump și mare prieten,

Scrisoarea A.V.R. dată în București, la 20 aprilie c., a ajuns în minile mele acum două zile, prin ministrul mexican acreditat în Belgia care, la rîndul său, a avut cîntea s-o primească de la ministrul A.V.R. în acel regat.

Încunoștiințarea ce binevoiați a-mi-o face în scrisoarea A. Voastre R. cu privire la consolidarea independenței României proclamată în mod solemn în războiul din 1877-1878, consacrată prin Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878 și recunoscută de toate puterile din Europă, nu poate fi altfel decît satisfăcătoare pentru guvernul unei țări, care, ca și România, a susținut repetate și singeroase lupte pentru a cuceri și a-și asigura independența. Primește, asadar, cu deosebită plăcere scrisoarea A.V.R. care nu trebuie să aibă nici o umbră de îndoială asupra primirii favorabile pe care i-o va face întotdeauna poporul mexican și eu însumi întru cultivarea de relații cordiale cu A.V.R. și națiunea ale cărei destine vă sînt încredințate.

Animat de acest țel, toate eforturile mele vor încerca să învedereze sentimentele cu care de pe acum sînt, drag și mare prieten,

al A.V.R., sincer prieten

PORFIRIO DIAZ

Secretarul Relațiilor Externe

IGNACIO MARISCAL

XII

LEGATIA ROMÂNIEI
Nr. 62

Paris, 14/26 ianuarie 1881

Excelenței sale domnului V. Boerescu
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule ministru,

După primirea scrisorii prin care Alteța Sa Regală Monseniorul Principe Domnitor notifica M.S. Împăratului Chinei independența și suveranitatea României, m-am adresat domnului ministru plenipotențiar al Chinei la Paris, rugîndu-l să binevoiască a trimite acest document la înalta sa destinație.

La data de 13 a.c. marchizul Tréng, actualmente în misiune pe lângă guvernul rus, îmi trimise de la Petersburg o depeșă în care (din cauza minorității suveranului) A.S.I. prințul de Kung, uchiul Împăratului Chinei, și înalți funcționari al Imperiului mă roagă să prezint Alteței Sale Regale Prințul Carol I felicitările M.S. Împăratului și urările Sale viei pentru prosperitatea și bunăstarea țării și poporului României.

Rugînd pe Excelența Voastră să binevoiască a supune cele de mai sus Suveranului nostru, primiți, domnule ministru, asigurarea înalței mele considerații.

KOGĂLNICEANU

Trimis extraordinar și
ministru plenipotențiar la Paris

Ziariștii, istoricii

De la începutul campaniei antiotomane, care — pentru oștirea noastră — a debutat prin operația de acoperire strategică a graniței dunărene, și pînă la încheierea ei victorioasă, prin capitularea ultimelor rezistențe otomane de la Vidin, armata română și-a câștigat prețuirea opiniei publice mondiale. Ziare și reviste, martori oculari, personalități diplomatice și militare, suverani ai vremii, lucrări apărute ulterior evenimentului în mai multe țări europene au apreciat unanim contribuția militară și materială a României la înfringerea Imperiului otoman, faptele de arme, eroismul soldaților noștri, care, prin grele jertfe, au pecetluit pe cîmpul de bătălie neamul nostru.

Despre nerăbdarea cu care oștenii noștri așteptau momentul intrării în acțiune, un cunoscut gazetar francez, Camille Farcy, corespondent al ziarului *Le Constitutionnel*, nota: „Corpurile de armată ale principatului, care se află acum în linia întâi, sînt foarte disciplinate și gata de cele mai mari sacrificii”. Aceleași constatări le făcea, în tabăra de la Calafat, și corespondentul militar al gazetei *La République française*: „Moralul trupelor române prae excelent. Recruții s-au călît în timpul ciocnirilor din ultime zile; se simte că au căpătat încredere într-inșii și în comandanții lor, pe care îi înconjură cu un vizibil respect”.

Prezent pe malul Dunării, corespondentul revistei germane *Militär-Wochenblatt* scria: „Armata română mi-a plăcut mult din toate punctele de vedere”. La rîndul său, ziarul englez *The Times* consemna la 23 mai: „Trupele române, protejînd propria lor frontieră pe Dunăre, au făcut un mare serviciu rușilor, prin faptul că au împiedicat pe turci să ocupe și să fortifice capete de pod pe malul nordic al fluviului”. Același ziar remarcă, referitor la luptele de la Plevna: „Dacă rușii vor reuși să ia Plevna, ei vor datora o bună parte a izbînzii lor cooperării aliaților români”.

Revista spaniolă *Ilustración Española y Americana*, din 8 ianuarie 1878, referindu-se la rolul românilor în cucerirea Plevnei și a victoriei deplină asupra Porții, spunea despre ei că reprezintă „o națiune tinăre care cu eroismul său a cîștigat și a meritat să fie liberă și independentă. Noi, latinii din Occident, trebuie să salutăm cu mîndrie pe latinii de la Dunăre care s-au bătut ca niște eroi. Trebuie să salutăm pe dorobanții care au asaltat la baionetă formidabilele redute de la Grivița”. În aceeași ordine de idei, corespondentul ziarului francez *L'Estafette* arăta

că, de-a lungul istoriei, lupta României împotriva Turciei a avut o mare importanță pentru continentul nostru: „România participînd la război n-a făcut decît să continue tradiția istorică. Ea totdeauna a luptat pentru civilizație, pentru cauza europeană”.

La 3 octombrie 1877, gazeta londoneză *The Daily Telegraph* scria: „Trupele române s-au purtat cu un curaj lăudabil. Deși respinse de focul zdrobitor al infanteriei turcești, ele au pornit de repetate ori la asalt. Infanteria a manifestat o nestăvilită dorință de a intra în foc, un deosebit elan în împrejurări foarte grele pentru trupe tinere”.

La rîndul său, ziarul german *Deutsche Zeitung* sublinia „tenacitatea bravă atît la atac cît și la apărare” a ostașilor români.

Eroismul trupelor române pe cîmpurile de bătălie a fost relevant și de publicistica austriacă. „Am văzut cu ochii mei — scria corespondentul ziarului vienez *Die Presse* — cum se bate soldatul român și pot atesta că el e neînfîcat, curajos și iscusit în luptă”. Independența României, în situația de atunci nu putea fi obținută decît prin luptă cu arma în mînă, fapt remarcant și de gazeta *Le Messager de Vienne*: „Nimic nu putea asigura mai bine, în condițiile Europei, triumful independenței României”.

După cucerirea Rahovei de către trupele române, ziarul praghez *Politik* aprecia: „Este incontestabil că armata română a dat o nouă dovadă a vitejei sale”.

Presa spaniolă a difuzat și ea în rîndurile cititorilor numeroase știri și comentarii însoțite de imagini ce înfățișau chipuri de ostași români. După cucerirea, la 30 august 1877, a redutei Grivița nr. 1, ziarul *Imparcial* din Madrid consemna: „Efectul produs în sufletul trupelor române de ultimele operații este excelent. Ostașii aceștia [...] ard de dorința gloriei militare. Toată lumea recunoaște că armata română știe să se bată. Singele vărsat n-a fost deci neroditor”.

Cu vizibilă emoție urmărea comportarea oștirii noastre și opinia publică italiană. „Intrați în luptă, românii au dat dovadă de o vitejie deosebită, de o valoare tactică ieșită din comun. Noi, italienii — scria ziarul *Il Dovere* — trebuie să salutăm cu sinceră bucurie redesteptarea unui popor cu care sîntem uniți prin legături de rudenie atît de strînse”. Ziarul *Provincia di Treviso* considera că „România a încetat de astăzi de a mai fi vasală și independența ei proclamată de votul național și susținută cu armele nu va mai fi răpită”. Elogiînd comportarea armatei române în timpul luptelor de la Plevna, ziarul finlandez *Helsingfors Dagblatt* sublinia: „Se poate ca la început rușii să nu fi avut încredere în noul lor aliat; acum însă ei își dau seama că au cîștigat un ajutor de valoare”. Feodor Lachman, corespondent al ziarului *Bund* din Berna, descria — într-o relatare adresată ziarului *Românul* — cîteva scene

de luptă: „Niciodată — declara el — n-aș fi crezut să văd atita bravură la o trupă care pînă atunci n-a cunoscut focul... Armata română merită a fi pusă lîngă oricare altă armată a Europei și oricine poate fi mîndru de soldații și ofițerii ei, care au dat probe atât de strălucite de vitejie”.

Importanța intervenției militare românești pentru deznodămîntul victorios de la Plevna era subliniată și de Fr. Engels: „Fără români rușii ar fi fost neputincioși în fața Plevnei”¹, scria clasicul marxism-leninismului. O confirmare a vitejiei și eroismului armatei române a venit și din partea personalităților militare inamice. Generalul turc Muzaffer descria în acești termeni atacul din ziua de 30 august: „Coloanele inamice formate din ruși și români au demonstrat atita înflăcărare, căutînd să se întrecă reciproc, și au făcut eforturi atât de energice, încît au reușit să ajungă pînă la reduta nr. 82, ale cărei tranșee le-au cucerit la căderea serii, în ciuda intensității canonadei și a împușcăturilor ce pleacă din reduta nr. 72”.

Lucrările genistice executate de trupele române în vederea asedierii Plevnei au făcut și ele obiectul observațiilor comentatorilor prezenți la fața locului. Colonelul finlandez Teodor Fritjof Bläfield, de pildă, considera că: „În timpul asediului, românii au lucrat cu un zel admirabil. Li s-ar fi putut imputa mai degrabă belșugul de fortificații decît lipsa lor. Deosebit de remarcabil a fost numărul fortificațiilor închise pe care le-au construit în spatele lor”.

Prezent la Grivița în ziua de 30 august, prințul spaniol Don Carlos scria contelui francez Montesserrat: „Românii aceștia merg în foc cu aceeași mîndrie ca și spaniolii mei. Ei sînt cu adevărat frați de sînge cu noi”. Generalul britanic V. Baker, care luptase în vremea războiului în armata otomană, aprecia: „Nu poate fi îndoială pentru nici un istoric militar imparțial, că, dacă nu veneau forțele române în ajutor, toată armata rusă care lupta la nord de Balcani ar fi fost inevitabil aruncată în Dunăre”.

Analize pertinente ale importanțelor implicății militare avute de intervenția română, cit și elogii pentru soldatul român, participănt la luptele de pe frontul din Balcani, întîlnim și în lucrările apărute, în anii ce au urmat războiului, în mai multe țări europene. Menționînd că țarul Alexandru II ordonase mobilizarea generală a armatei ruse, istoricul militar belgian Robert Fisch adăuga: „În același timp fură chemate cele două corpuri de armată române ce se menținuseră în defensivă pe malul stîng al Dunării. Ajutorul lor imediat era de natură să salveze sau cel puțin să prelungească rezistența aripii drepte a rușilor pînă la sosirea unor ajutoare mai con-

siderabile care se aflau încă în inima Rusiei”⁴. La rîndul său, teoreticianul militar austriac colonelul Anton Springer consemna, într-o lucrare de la finele secolului trecut: „Dacă ajutorul românilor nu venea repede, rușii ar fi fost nevoiți probabil să părăsească Bulgaria, retrăgîndu-se peste Dunăre”⁵.

Vitejia ostașilor români a impresionat puternic și pe Frederick Boyle, corespondentul ziarului englez *The Standard*: „Cei care au studiat istoria Europei Răsăritene știu foarte bine că principalul zid de apărare a creștinătății împotriva Islamului fusese înălțat și menținut în Munții Carpați; numai că sînt foarte puțini cei care cercetează această istorie... Cu mare însuflețire s-a trezit instinctul național, care niciodată nu ajunsese să fie uitat de către țărani... De cînd s-a făcut dovada că românii pot să lupte la fel ca înaintașii lor, se cere, cu tot mai mare tărie, reconstituirea țării așa cum au avut-o strămoșii. Aproximativ cinci milioane de locuitori trăiesc sub sceptrul principelui Carol; dar națiunea română numără cam opt milioane...”⁶.

Informații și relații elogioase despre luptele purtate de armata română erau difuzate în diverse țări ale lumii pe calea rapoartelor diplomatice. Referindu-se la starea de spirit a ostașilor români, la angajarea lor fermă în luptă încă de la începutul campaniei antiotomane, Mansfield, consulul Angliei la București, menționa într-un raport adresat, la 13 iunie 1877, ministrului său de Externe: „După părerea mea, armata română a făcut suficient pentru a-și justifica onoarea militară”. „Al doilea eșec al rușilor în fața Plevnei a avut drept urmare intrarea imediată a trupelor române în Bulgaria”, consemna Frédéric Hooricks, consulul Belgiei la București. La 17 septembrie 1877 și consulul american în capitala României Adolf Stern, adresa Washingtonului o expunere detaliată a confruntărilor armate de la Plevna: „Trupele române au luptat splendid, chiar și mișcările [dorobanții], care s-au aflat în prima linie de atac, întrecîndu-se în vitejie cu rușii”.

Cu obiectivitate prezintă comportarea armatei române și istoricul turc contemporan T. Yilmaz Öztuna, într-o amplă *Istorie a Turciei*: „Tînăra, curajoasă și neobosită armată română a început să lupte cot la cot cu rușii și a cîștigat astfel independența României la sfîrșitul războiului. Fără armata română, inamicul nu ar fi putut cîștiga bătălia de la Plevna”⁷.

V. ALEXANDRESCU, C. CĂZĂNIȘTEANU

⁴ Le capitaine d'Infanterie Fisch, *Guerre d'Orient, 1877-78. Coopération de l'armée roumaine en Bulgarie*, Bruxelles, 1879.

⁵ Anton Springer, *Der Russisch-Türkische Krieg 1877-1878 in Europa. Dritte Operations-Periode*, Wien, 1892.

⁶ F. Boyle, *The Narrative of an Expelled Correspondent*, Londra, 1877.

⁷ T. Yilmaz Öztuna, *Başlangıçından zamanımıza kadar Türkiye Tarihi* („Istoria Turciei de la început pînă în vremea noastră”), vol. 12, Istanbul, 1967.

¹ Fr. Engels, *Paul et Laura Lafargue, Correspondance*, Paris, 1959.

² În sistemul defensiv otoman, reduta Grivița nr. 1 purta numărul 8, iar Grivița nr. 2, numărul 7.

³ Général de division Muzaffer pacha, *Guerre d'Orient 1877-1878. Défense de Plevna*, Paris, 1889.

storici, ziariști și alți publiciști americani s-au ocupat, de asemenea, de evenimentele din anii 1877-1878, de lupta poporului român pentru cucerirea independenței absolute a țării.

„... La [9] 21 mai 1877¹, amîndouă Camerele României au adoptat o moțiune prin care se proclama independența țării și se recunoștea existența stării de război între România și Turcia. La 3 iunie, primul ministru [în realitate, ministru de Externe — n.n.] Kogălniceanu a înaintat o notă marilor puteri, făcîndu-le cunoscută noua atitudine a țării. Printr-o notă din 5 iunie, guvernul otoman a protestat împotriva declarației de independență a României și a afirmat că „el înțelege să apere drepturile României, fără a mai ține seama de declarațiile guvernului rebel al Moldo-Valahiei, și că își rezervă dreptul de a folosi măsurile cuvenite împotriva principatelor, cum va crede de cuviință”.

(A. J. Schem, *War in the East*, New York, 1878, p. 224)

„... Românii erau și ei dornici să se arate vrednici de marea cinste conferită principelui lor. Au avut, de altfel, tot prilejul să se distingă în ziua următoare [30 august], înaintea marii redute de la Grivița și s-au străduit să-și așeze bine pe poziții marile lor tunuri [...]. Românii dispuneau de două divizii [3 și 4] de infanterie complete, fiecare de cîte 16 000 oameni, comandate de doi frați, colonelii Alexandru și George Anghelescu, sub comanda superioară a fostului ministru de Război, [Alexandru] Cernat”.

(L. P. Brockett și Porter C. Bliss, *The Conquest of Turkey*, Philadelphia, 1878, pp. 510-517)

„... Toți cei care au fost martorii cîmplitei bătălii pentru reduta Grivița [nr. 1], care a fost cucerită de români, sînt de acord că ei s-au comportat cu cea mai extraordinară vitejie. Correspondentul ziarului *The Times* din Londra² scrie despre comportamentul lor în cursul bătăliei aceste rânduri:

„Marea redută a fost apărată exclusiv de infanteria română, care a menținut poziția cu cel mai deznădăduit curaj și cu mare tenacitate, primind, pentru comportamentul ei, laudele împăratului Rusiei și ale tuturor observatorilor străini care fuseseră martori la vitejia ei [...] Dacă rușii vor sfîrși prin a cucerii Plevna, ei vor datora o parte destul de însemnată din victoria lor cooperării cu aliații români”.

(A. J. Schem, *op. cit.*, pp. 313-314)

„... Armata română suferise din greu; fiecare familie din București pare a-și fi

pierdut cîte unul din membrii ei; dar dacii zilelor noastre³ și-au dovedit vitejia și nu li se poate spune nimic pentru faptul că atacurile lor au fost respinse pe toată linia. Ei s-au străduit în continuare să înainteze spre reduta Grivița nr. 2, sînd tranșee [...]

La [6] 18 septembrie, românii au lansat un atac în toată regula împotriva redutei Grivița nr. 2, dar au fost respinși cu pierderi importante. Fără a se înspăimînta, ei au săpat cu vigoare șanțuri pentru a se apropia de redută, încît, dacă și rușii ar fi arătat o energie la fel de mare, Plevna ar fi căzut la începutul lunii octombrie, în loc să mai reziste pînă în luna decembrie. Din partea lor, turcii au săpat și ei tranșee împotriva celor prin care românii înaintau spre redută și, așa cum s-a dovedit ulterior, au minat reduta ca măsură de represalii în cazul în care fortificația ar fi fost capturată [...]

La începutul lunii noiembrie, o parte din trupele române au fost trimise într-o recunoaștere pe direcția nord-vest [...] În ziua de [9] 21 noiembrie, după o luptă aprigă, care a durat trei zile neîntrerupt și în cursul căreia, atît atacatorii cît și apărătorii s-au luptat cu mare vitejie, românii au ocupat Rahova. Lăsînd acolo o garnizoană puternică, românii au înaintat spre Tzebar-Palanka⁴, dar n-au găsit acolo nici un ostaș inamic, deoarece turcii se retrăseseră la Lom-Palanka⁴, puțin mai departe pe Dunăre în sus. Românii au înaintat și i-au scos pe turci din pozițiile lor.

(L. P. Brockett și Porter C. Bliss, *op. cit.*, pp. 555-556 și 637-638)

„... la mijlocul lunii septembrie, sub comanda lui Sevket pașa, la Orhanlia, pe șoseaua dintre Sofia și Plevna, s-a strîns un detașament alcătuit din trupe de la Vidin, Sofia și Niș. Cu toate că pe această șosea opera cavaleria rusă și română, Hîfzi pașa a izbutit, la 23 septembrie, să ajungă la Plevna, aducînd întăriri de 20 batalioane, un regiment de cavalerie și două baterii de artilerie, în total 12 000 oameni, și un lung șir de care cu provizii. La sfîrșitul lunii septembrie, cavaleria română de la vestul cetății a izbutit să captureze un convoi de 80 care cu muniții, în timp ce un detașament din cavaleria rusă a distrus un alt convoi cu provizii și a capturat 1 000 vite [...]

Din punct de vedere tehnic, amenajările genistice efectuate de români sînt mai corecte decît cele ale rușilor, forma și linia generală a lucrărilor executate de români se conformează mai strict desenelor din tratatele de geniu militar”.

(A. J. Schem, *op. cit.*, pp. 323-324 și 335)

Paul CERNOVODEANU

¹ Stil nou, ca toate datele din acest grupaj (între paranteze dreptă date conform stilului vechi) — n. r.

² Locotenent-colonelul Charles Booth Brackenbury (1831-1890), atașat pe lîngă trupele ruse — n. n.

³ În original: the modern Dacians.

⁴ Lom-Palanka, a fost ocupată la 25 noiembrie /7 decembrie, de brigada de cavalerie comandată de colonelul Pavel Cernovodeanu și de Batalionul 1 din Regimentul 15 dorobanți — n. n.

MEMORIA INDEPENDENȚEI

Seria a V-a de întrebări

1. „Steagul e România, acest pământ binecuvîntat al Patriei, stropit cu singele străbunilor noștri și îmbelșugat cu sudoarea muncitorului. El este familia, ogrorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții noștri și unde se vor naște copiii voștri”. Aceste cuvinte au fost rostite în 1 septembrie 1863, de..... cînd a înălțat unităților armatei noile drapeluri cu însemne tricolore.

(1967)

2. O gravură de epocă dedicată Corpurilor legiuitoare care au proclamat, la 9 mai 1877, nealinierea țării.
Ce titlu poartă gravura?

(1977)

3. „Libertățile — seria Nicolae Codreanu, cunoscutul fruntaș al mișcării socialiste din țara noastră — nu se pot căpăta dect cu lacrimi și cu sînge”. Conștient de misiunea pe care patria i-o cerea, el s-a înrolat voluntar în războiul din 1877-1878. Rîndurile de față au fost adresate unui alt cunoscut fruntaș al mișcării socialiste, de asemenea voluntar, pe nume.....

(1972)

4. „Românii au contribuit foarte mult la strălucita luptă care a dus la luarea Plevnei. S-ar putea chiar spune că, într-un moment critic, ei au salvat situația acestei zile”. Astfel comenta o publicație franceză contribuția armatei române, în luptele pentru cucerirea celui mai puternic punct al rezistenței otomane.

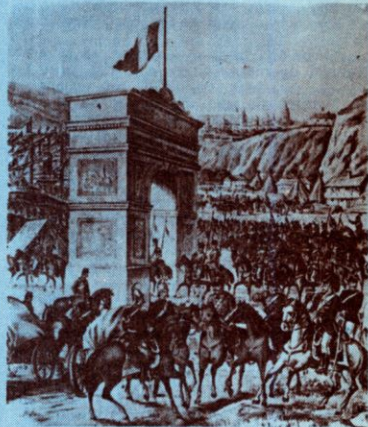
Titlul publicației?

(1967)

5. „Țări prin dreptul nostru și prin justețea cauzelor noastre [...] vom face tot ce ne impune datoria noastră față de țară, pentru a-i apăra teritoriul, pentru a-i proteja instituțiile și pentru a asigura existența noastră politică”. Așa gălăuia nota circulară destinată miniștrilor Afacerilor Externe al puterilor garante și vestind hotărîrea României de a-și dobîndi cu orice preț independența.

Ce dată purta documentul?

(1977)

6. Cromolitografia de mai sus înfățișează un moment deosebit de semnificativ al războiului pentru independența deplină a României — și anume

(1967)

7. Entuziasmul cu care întregul popor român a participat la lupta pentru făurirea independenței s-a reflectat și în contribuțiile benevoale oferite de cetățeni pentru înzestrarea armatei. Un loc deosebit în cadrul acestei acțiuni l-a avut strîngerea de fonduri pentru procurarea de arme, fonduri ce s-au ridicat la 1 639 798 lei.
Cîte arme se puteau cumpăra cu această sumă?

(1977)

8. Pe colnicul Hora din Tulcea, cetățenii orașului au ridicat un obelisc, „ca simbol al eroismului și vitejiei poporului român” și pentru a cinstei reunirea Dobrogei cu patria-mamă.

La ce dată a avut loc această reunire?

(1976)

9. O monumentală operă — A Study of History — datorată unui mare istoric englez, consacră un amplu spațiu evenimentelor petrecute pe teritoriul patriei noastre. Referindu-se la războiul din 1877-1878, autorul apreciază că el a dus la „spulberarea ultimelor vestigii ale puterii otomane de la frontierele monarhiei habsburgice”.

Indicați numele istoricului.

(1973)

10. „Guvernul Maletății Sale, Imperatorul tuturor rușilor — se arată într-un important document, premergător proclamării independenței de stat — se obligă a menține și a face să respecte drepturile politice ale statului român, astfel cum rezultă din legile anterioare și tractatele existente”.

Ce document cuprinde această stipulație?

(1977)

11. În memoria vitejilor ostași ai Argeșului, care, ca alții alți eroi români și-au vărsat sîngele în lupta pentru independența României, la Pitești a fost înălțat un impunător portal, numit

(1977)

12. Imaginea de mai sus a apărut, alături de numeroase alte ilustrații, în cea dintîi monografie consacrată eroilor independenței deplină a României și tipărit în 1878, la Graz, în Austria.

Cum se intitula volumul?

(1977)

13. „Ca român privind tabăra nu-ți pare a fi realitate, ci mai mult că, răsfolind istoria străbunilor, ai dat peste paginile care descriu spiritul ostirilor de la Călugăreni, Neamtu etc.”. Astfel descria, la 13 iunie 1877, atmosfera din tabăra armatei române, voluntarul bănățean

care, ca alții alți transilvăneni, bucovineni, bănățeni, se înrolase în armata română pentru a contribui astfel la dobîndirea independenței.

(1976)

14. Pentru a se recompensa serviciile aduse patriei de către militarii și civili a fost creată înalta distincție denumită acordată, între alți numeroși combatanți, și unui număr de trei militanți socialiști.

(1977)

15. În asaltul pentru cucerirea unei redute, caporalul care purta drapelul unității a fost rănit. Smîgindu-l stîndardul, colonelul Grigore Ioan s-a avîntat în luptă înmăbrîndu-și ostașii.

Despre ce redută e vorba?

(1977)

16. Subliniind necesitatea unirii tuturor românilor, un ziar socialist român, publicat la Paris, scria în 1883: „Nu vom avea o zi, un ceas de odihnă, pe cît timp un frate al nostru va geme în lanțurile sclaviei, și vom lupta necurmat, așteptînd cu nerăbdare și credință în viitor

fericită zi cînd, mîină în mîină vom putea striga liberi și împreună: „Trăiască România”.

Indicați titlul ziarului.

(1974)

17. La data de Adunarea Legislativă a Principatelor Unite a adoptat Legea organizării puterii armate în România, ale cărei principii de bază au stat la temelia armatei române din 1877-1878.

(1976)

18. Unul dintre numeroșii reprezentanți ai naționalităților concloacitoare care a participat la războiul din 1877-1878, medicul de origine maghiară, Ludovic Fialla, scria: „Sînt mîndru pentru tot ce am putut face, că am putut contribui cu trup și suflet la cucerirea independenței române”.

Vă amintiți în ce lucrare?

(1977)

19. „În momentul cînd vei primi această ultimă scrisoare, să știi că eu am încetat a mai exista. Mi-am dat viața pentru iubita mea patrie [...] Am murit liniștit răsîndu-mi datoria către patrie”. Aceste rînduri, adresate mamei, scrise în seara dinaintea atacului de la Grivița (30 august 1877) aparțin unui ofițer căzut vitejește în fruntea batalionului său din Regimentul 1 dorobanți.

Care e numele lui?

(1977)

20. După căderea la datorie a lui Valter Mărăcineanu, un sublocotenent a preluat comanda subunității, fiind el însuși rănit în luptă. El se numea

(1977)

Poșta concursului

La capătul ultimei serii de întrebări, precizăm încă odată că, întregul chestionar a fost formulat exclusiv pe baza articolelor apărute în Magazin istoric, începînd din 1967 și pînă în prezent. Fără a se recurge la alte surse bibliografice, răspunsurile se găsesc, așadar, într-unul din cele 12 numere publicate în anul indicat în paranteză, la sfîrșitul fiecărei întrebări.

Și acum, citim răspunsurile:

GEORGE MURARIU, Brașov: eu toate că așei motive întemeiate ne pare foarte rău, dar am contraveni regulamentului concursului dacă v-am fi trimis, cu anticipația pe care ne-ați solicitat-o, întrebările din ultima serie. Sîntem însă convinși că nici acolo unde vă aflați acum, nu vă va fi greu să găsiți o colecție completă.

LUCIA STOICESCUL, București: în ceea ce privește „Marsulea” poporului român (întrebarea 19, din seria III) se cere doar indicarea celui care a scris versurile. De altfel, în articolul respectiv nu se pomenește nimic despre muzica acestui imn.

ILIE POPOESCU, Mehadia: regretăm, dar nu vă putem trimite numărul solicitat (2/1967), epuizat de foarte multă vreme. Soluția? Consultarea unei colecții la o bibliotecă.

★

Mai mulți cititori ne-au cerut ca întrebarea nr. 15 din seria a III-a (Magazin istoric, nr. 3/1977) să fie reformulată în felul următor: Cu ajutorul locuitorilor din Tislița, județul Vrancea, s-a înălțat un monument ce glorifică faptele de arme ale ostașilor români într-una din bătăliile primului război mondial.

Cum se intitulează monumentul?

(1967)

CONTENTS (Romanian History) Special Issue Devoted to the Centennial of Romania's Absolute State Independence. **NICOLAE CEAUSESCU** Independence... 2 • **M. STEFAN** and **V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU** and **B. BERCEANU** The Soldier... 8 • **G. HOMORICEANU** et **G. ION** The Officer... 12 • **G. BRATESCU** The Physician... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** The Painter... 16 • The Ally... 17 • **G. CANTILLI** The Victor... 20 • **G. ATABEYOGLU** The Vanquished... 22 • Parliament... 25 • **B. MARINESCU** et **S. RADULESCU-ZONER** The Capital City... 32 • **D. ALMAS** The Worker, the Peasant, the Intellectual... 35 • **V. NICULAE** The Socialist... 39 • **S. PASCU** The Romanians of Transylvania, Banat, Bucovina... 41 • **E. IONITA** and **M. TOTU** Woman... 45 • **T. BREIER**, **M. KRONER**, **I. KOVACS** and **M. MIRCU** The German, the Magyar, the Jew... 49 • **G. MACOVESCU** The Foreign Countries... 54 • **V. ALEXANDRESCU**, **C. CAZANISTEANU** and **P. CERNOVODEANU** The Journalists, the Historians... 59 • **Magazin Istorie** Contest... 62

SOMMAIRE (Histoire roumaine) Numéro spécial consacré au centenaire de l'Indépendance absolue d'Etat de la Roumanie. **NICOLAE CEAUSESCU** L'Indépendance... 2 • **M. STEFAN** et **V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU** et **B. BERCEANU** Le soldat... 8 • **G. HOMORICEANU** et **G. ION** L'officier... 12 • **G. BRATESCU** Le médecin... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** Le peintre... 16 • L'allié... 17 • **G. CANTILLI** Le vainqueur... 20 • **G. ATABEYOGLU** Le vaincu... 22 • Le Parlement... 25 • **B. MARINESCU** et **S. RADULESCU-ZONER** La Capitale... 32 • **D. ALMAS** L'ouvrier, le paysan, l'intellectuel... 35 • **V. NICULAE** Le socialiste... 39 • **S. PASCU** Les Roumains de la Transylvanie, du Banat, de la Bucovine... 41 • **E. IONITA** et **M. TOTU** La femme... 45 • **T. BREIER**, **M. KRONER**, **I. KOVACS**, **M. MIRCU** L'Allemand, le Magyar, le Juif... 49 • **G. MACOVESCU** Les pays étrangers... 54 • **V. ALEXANDRESCU**, **C. CAZANISTEANU** et **P. CERNOVODEANU** Les journalistes, les historiens... 59 • Le concours **Magazin Istorie**... 62

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) Специальный номер посвященный столетию государственной независимости Румынии. **НИКОЛАЕ ЦЕАУШЕСКУ** Независимость... 2 • **М. ШТЕФАН**, **В. МОКАНУ** Плевна... 4 • **Н.В. ИОНЕСКУ** и **Б. БЕРЦЕАНУ** Воин... 8 • **Г. ГОМОРИЦЕАНУ**, **Г. ИОН** Офицер... 12 • **Г. БРАТЕСКУ** Доктор... 14 • **М. НИКОЛАУ-ГОЛФИН** Художник... 16 • Союзник... 17 • **Г. КАНТИЛЛИ** Победитель... 20 • **Г. АТАБЕЮГЛУ** Пораженный... 22 • Парламент... 25 • **Б. МАРИНЕСКУ**, **Ш. РАДУЛЕСКУ-ЗОНЕР** Столица... 32 • **Д. АЛМАШ** Рабочий, крестьянин, интеллигент... 35 • **В. НИКУЛАЕ** Социалист... 39 • **С. ПАСКУ** Трансильванец, банатец, букованец... 41 • **Е. ИОНИЦА**, **М. ТОТУ** Женщина... 45 • **Т. БРАЙЕР**, **М. КРОНЕР**, **И. КОВАЧ**, **М. МИРКУ** Немец, венгр, еврей... 49 • **Г. МАКОВЕСКУ**, ...Заграница... 54 • **В. АЛЕКСАНДРЕСКУ**, **К. КЭЗЭНИШТАНУ**, **П. ЧЕРНОВОДЯНУ** Журналисты, историки... 59 • Конкурс **Магазин истерии**... 62

INHALT (Rumänische Geschichte) Sondernummer gewidmet der absoluten Staatsunabhängigkeit Rumäniens. **NICOLAE CEAUSESCU** Die Unabhängigkeit... 2 • **M. STEFAN**, **V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU**, **B. BERCEANU** Der Soldat... 8 • **G. HOMORICEANU**, **G. ION** Der Offizier... 12 • **G. BRATESCU** Der Arzt... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** Der Maler... 16 • Der Verbündete... 17 • **G. CANTILLI** Der Sieger... 20 • **G. ATABEYOGLU** Der Besiegte... 22 • Das Parlament... 25 • **B. MARINESCU**, **S. RADULESCU-ZONER** Die Hauptstadt... 32 • **D. ALMAS** Der Arbeiter, der Bauer, der Gelehrte... 35 • **V. NICULAE** Der Sozialist... 39 • **S. PASCU** Der Siebenbürger, der Banater, der Bukowiner... 41 • **E. IONITA**, **M. TOTU** Das Weib... 45 • **T. BREIER**, **M. KRONER**, **I. KOVACS**, **M. MIRCU** Der Deutsche, der Madjare, der Jude... 49 • **G. MACOVESCU** Das Ausland... 54 • **V. ALEXANDRESCU**, **C. CAZANISTEANU**, **P. CERNOVODEANU** Die Journalisten, die Historiker... 59 • Wettbewerb der Zeitschrift **Magazin Istorie**... 62

SUMARIO (Historia romana) Numero especial consagrado al centenario de la independencia absoluta de Romania. **NICOLAE CEAUSESCU** Independencia... 2 • **M. STEFAN**, **V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU**, **B. BERCEANU** El soldado... 8 • **G. HOMORICEANU**, **G. ION** El oficial... 12 • **G. BRATESCU** El médico... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** El pintor... 16 • El aliado... 17 • **G. CANTILLI** El vencedor... 20 • **G. ATABEYOGLU** El vencido... 22 • El Parlamento... 25 • **B. MARINESCU**, **S. RADULESCU-ZONER** La Capital... 32 • **D. ALMAS** El obrero, el campesino, el intelectual... 35 • **V. NICULAE** El socialista... 39 • **S. PASCU** El rumeno de Transilvania, de Banat, de Bucovina... 41 • **E. IONITA**, **M. TOTU** La mujer... 45 • **T. BREIER**, **M. KRONER**, **I. KOVACS**, **M. MIRCU** El alemán, el ungaro, el hebreo... 49 • **G. MACOVESCU** El extranjero... 54 • **V. ALEXANDRESCU**, **C. CAZANISTEANU**, **P. CERNOVODEANU** Los periodistas, los historicos... 59 • El concurso **Magazin Istorie** (Almacen historico)... 62

ABONNEMENTS: ILEXIM — Departamentul export-import presă, București, strada 13
Decembrie, nr. 3, P.O.B. 136-137, telex : 11226

**magazin
istoric**

București, Intrarea Ministerului
luc nr. 2, parter — Sectorul 1,
Oficiul poștal nr. 1, Căsuța
poștală 702, telefon 16 68 72.

REDACTORI: Gheorghe David, Florentina
Dolghin, Ioan Dragomirescu, Ștefan Sorin
Gorovei, Ioan Lăcustă, Vasile Șimandan, Marian
Ștefan, Ioana Ursu, Domicia Zavocinschi
SECRETAR RESPONSABIL DE REDACȚIE:
Valeriu Buduru
PREZENTAREA ARTISTICĂ: Radu Ion Popescu
TEHNOREDACTOR: Anton Tănase
CORECTURA: Constanța Avram,
Ana-Maria Șerbănescu

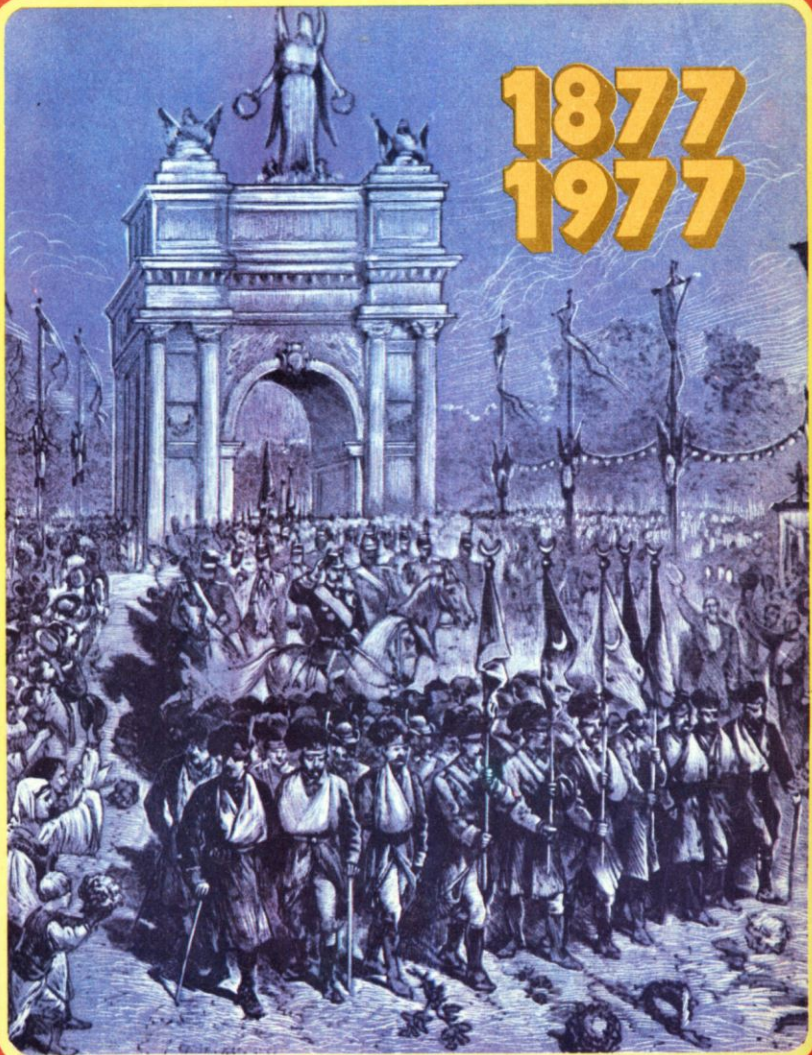
Apare lunar, se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la
oficiile poștale, factorii poștali, difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate. Prețul
unui număr 5 lei, abonamentul pe 6 luni — 30 lei, pe un an — 60 lei.

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scintei” — București

**1877
1977**

magazin istoric